

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Zerdüş;

"Yaşamak İstiyorum" dedi..

" Yaşıyor muyuz yoksa yaşadığımızı mı zannediyoruz? "

Metin Varol

2. BASKI

ACADEMYPLUS

Y A Y I N E V İ

Kişisel
Gelişim
Serisi

ZERDÜŞT

**“YAŞAMAK
İSTİYORUM”**

DEDİ

METİN VAROL

Kişisel Gelişim Serisi - 1

ZERDÜŞT YAŞAMAK İSTİYORUM DEDİ ©
ACADEMYPLUS ©

TEMSİLCİLİKLERİMİZ

Antalya :	Cemal Duran	Tel : (242) 242 78 18
Avustralya :	İsmail Haskara	Tel : 00 61 249 33 9933
		Fax: 00 61 249 34 4383
Ayvalık :	Melih Derneli	Tel : (266) 312 23 97
		Fax: (266) 312 19 47
Gaziantep :	Hasan Kaplan	Tel : (342) 335 53 54
Marmaris :	Seval Çetin	Tel : (252) 412 05 34
Kıbrıs :	Musa Yıldız	Tel : (0535) 392 12 71

Kitap taleplerinizi temsilciliklerimize yapabilirsiniz.

Yönetim Kurulu

Ahmet Şerif İzgören

Yönetim Kurulu Başkanı

Mehmet Özaksu

Genel Müdür

Suna Coşkun

Yurtdışı İlişkiler ve Çeviri Koordinatörü

Hakan Akın

Finans Koordinatörü

Şadiye Yurdabak

Halkla İlişkiler Müdürü

Yayına Hazırlayan : Özgür Çelebi

Dizgi : Hakan Balcı

Fotoğraf ve Çizimler : Özgür Çelebi

Kapak Düzeni : Barış Yaşlı

Basımevi : Desen Matbaası

Copyright © 2002, ACADEMYPLUS Publishing

Kitabın tüm yayın hakları ACADEMYPLUS YAYINEVİ ©'ne aittir.

Türkiye'de basılmıştır.

Meşrutiyet Cad. Kök Çarşısı Kat:4 No:2 Bakanlıklar 06666 ANKARA

Tel : +90 312 425 14 26

Fax : +90 312 418 53 06

e-mail : academyplus@mail.koc.net

ISBN: 975-8546-05-8

SUNUŞ

Esnek paradigmlar...

Düşünen, sorgulayan, sürekli olarak varlığının kaynağını arayan, sınırsızlığı hissedebilmek için kendi sınırlarını zorlayan insanın ilk duyduğu anda derinden etkilendiği ve kendini bulduğu bir kavramdır. Yaşam boyu oluşturulan paradigmları esnetmeyi düşünebilmek, sıra dışı insanın mükemmeli arayış yolculuğunda başlı başına bir araç, amaç ve başlangıç noktasıdır.

Mükemmeli arayış, bir türlü tatmin olmayan, sürekli daha iyiyi sorgulayan, tırnaklarıyla paradigmlarında delikler açıp, içinden sızan anlamsız ışığa ve arkasındaki kaynağa bakmaya çalışan bir süreçtir. Mükemmeli arayış, açılan delikleri büyük bir hırsla kapamaya gayret eden içimizdeki egoyla, varlığının anlamını arayan mantığın savaşıdır. Bu savaş bildiğimiz hiçbir savaşa benzemez, insanın önündeki en büyük engel olan kendisine karşı verdiği bir mücadeledir. Galip gelmeyi başarabilenler geçmişte farkı yaratmışlardır, gelecekte de şartlar ne olursa olsun farkı yaratacaklardır.

Benliğin gerçeği arama savaşındaki taraflar eşit güce sahip değildir. Mantığın elindeki tek silah sorgulama dır. Ego ise daha şanslıdır. Onun kabul görmüş paradigmları, yaşanmış ve denenmiş tecrübeleri, geçmişte öğrenilmiş bilgileri, önceden görülebilecek sonuçları vardır. Mantık, savaşı kendi saha-

sına çekmeye mücadelesi verir. Nedensiz bir sorgulama ile gerçeği arar. İnsanın kendisini ve kurumunu sorgulamasındaki en üst aşama ise alay edebilme seviyesidir. Kendisi ve kurumuyla alay edebilen insan, egosunun ve çevresinin baskısından kurtulmuş olmanın rahatlığı ile kendinde açık arar, daha doğrusu var olan açıkları görmeye başlar. Aynaya baktığında hiç görmek istemediği öfke kusan bakışlarını görüp, kendi kendisine acımasız lakaplar takabilir. Ne kadar kötü giyindiğini fark edebilir, gözlerinin insanlara hiç güven vermediği gerçeği ile yüzleşebilir. Sonuç olarak bunların hiçbirisi bir son değil, yeni bir başlangıçtır. Geliştirilebilecek esnek paradigmlar ile öfke kusan gözler insanları davet eden ışık demetlerine, uyumsuz kıyafetler çevrenizdekilerin gözlerini okşayan bir ahenge, güven vermeyen bakışlar, çelikten bir kararlılığa dönüşebilir.

Eğer paradigmlarımızı esnetmeyi başarabilseydik neler değişirdi?

Bir türlü anlamak istemediğimiz insanların yerine kendimizi koyabilmeyi başaracağımızdan onları anlayabilirdik,

Kurumlarımızda büyük resme bakabilirdik,

Karnı tok olmasına rağmen annesi tarafından zorla yemek yedirilen çocuğun gelecekteki varlığının nasıl yok edildiği gerçeği ile yüzleşebilirdik,

Daha önce hiç şans vermediğimiz insanlara şans verebilirdik, Kendi dışımızda tamamen farklı bir dünya olduğunu görebilirdik.

Bu kitapta paradigmları yaratan insanın, onları zaman için-

de nasıl değiştirebileceğinin yaşanmış öyküsünü okuyacaksınız.

Geliştirilecek olan esnek paradigmlarla; hayalle gerçek, olanaksızla olanaklı, var olmakla olmamak, güzel ile çirkin, sevgi ile nefret, güven ile korku biraraya getirilerek insanlık için geçmiştekinden çok daha farklı bir geleceğin tohumları ekilebilir.

Esnek paradigmlar size ve çevrenize yeni fırsatlar sağlayarak, dünyayı 360 dereceden görmenize zemin hazırlayabilir. İnsanın yeni birşeyler yapabilmesinin önündeki en büyük engel yine kendisidir. Esnek paradigmlar geliştirebilmek, kendi sınırlarınızı açmak için de bir fırsattır.

Hayaller ile gerçeğin buluştuğu sınırsızlık yolculuğuna hoş geldiniz...

Akın Arslan

İÇİNDEKİLER

MÜKEMMELLİK ZİRVESİ İÇİN

Bireysel gelişim ve esnek paradigmlar

GİRİŞ BÖLÜMÜ

Önsöz	11
Kendim için bir mektup	15
Okuma haritası	21

1. BÖLÜM

<i>POSTMATRİKS</i>	23
Başlangıç İçin Bir Farkındalık	23
Matriks	26
Nietzsche ve Matriks	31
Modernizm, Postmodernizm ve Matriks	41
Öz Değerlendirme	45

2. BÖLÜM

<i>BİREYSEL GELİŞİMDE MATRİKS YA DA YARATICI DRAMA</i>	47
İki ayrı Yetiştirme Ortamı Bağlamında Rehberlik	51
Öğrenme	54

Eylem Çelişkisi ve Başarı	56
Değişim	62
Kalıplayıcı Ortam (Matriks)	66
Geliştirici Ortam (Yaratıcı Drama)	68
Öz Değerlendirme	72

3. BÖLÜM

<i>İLETİŞİM, EMPATİ VE HİYERARŞİ</i>	77
Yaşam Yolculuğunda	77
İletişim	79
İletişim Nedir?	79
İletişim Nasıl Gerçekleşir?	83
İletişimde Anlamak/Anlamlandırmak	84
Hikaye: <i>Görmek</i>	87
Birlikte Mutluluk	89
Sağırklar Diyaloğu (Monoglişim)	93
Empati	95
Empatik İletişimin Öğeleri	96
Empati İle İlişkili Değişkenler	99
Hiyerarşi	101
Hiyerarşi ve Empati	104
Öz Değerlendirme	106

4. BÖLÜM

BİREYSEL GELİŞİM VE PARADİGMA	109
Yaşamda Öğrenme ve Değişim	109
Bireysel Gelişim Yolu	110
Başlangıç	110
Gelişim	112
Yaşamdan Esintiler	113
Gelişimsiz Bir Yaşam	115
Paradigma	119
Gel-Git	122
Esnek Paradigmalar	125
Yeni Esnek Paradigmalar (YEP) nasıl oluşturabiliriz?	129
Hazırlık Aşaması	129
(YEP) Oluşturma Aşaması	132
Öz Değerlendirme	137

5. BÖLÜM

BAŞLANGIÇ İÇİN BİR GİRİŞ	139
Sahip Olduğumuz İyilerin ve Nedenlerinin Farkına Varma	146
Biyolojik İyiler	147
Psikolojik İyiler	150
Fiziksel İyiler	153
Toplumsal İyiler	155
Sahip Olduğumuz İyileri Öncelikleme	158
Daha İyiye Bir Yolculuk	161
Hikaye: <i>Her Yeni Gün Bize Bir Armağandır.</i>	162
Öz Değerlendirme	165

6. BÖLÜM

<i>PARADİGMALARI ANLAMLANDIRMAK</i>	167
Sağlıklı Birliktelikler ve Liderlik	167
Yaratıcı Birliktelikler	172
Birlikteliklerde Mutluluk Çemberleri	175
Birlikte Yaşam Ve Hoşgörü	178
Sabır/Başarı Birlikteliği Paradigması	181
Birlikteliklerde Sürdürülebilir Denklik	183
Eş Paradigması	184
Paragraf Paragraf Denemeler	186
Öz Değerlendirme	190

SONUÇ BÖLÜMÜ	191
Değerli Okur..	191
Kaynakça	193

*En ufak yolculuklara bile ufak bir
adımla başlanır.*

La-Otse

ÖNSÖZ

Empati ve hiyerarşi konulu ilk akademik makalemi yazmadan önce, iki sayfalık özet bir çalışmamı Üstün Dökmen hocama gösterdiğimde, “Çok güzel olmuş, bu haliyle de yayınlanabilir.” dedi. Çok sevindim. Yaptığı teşvik ile makaleyi tamamladım. Diğer yazılarım bunu takip etti ve bu kitap ortaya çıktı. Teşekkür ediyorum, sayın hocam..

Dostum, Şerif İzgören’den dinlediğim beden dili semineri gözlemlerime büyük katkıda bulundu. Ayrıca dostumun, “Senin yazdıklarının altına düşünmeden imzamı atarım.” sözü sorumluluğumu bir kat daha artırdı. Teşekkürler Şerif..

Kitap yazmayı düşünsem de bir türlü zaman ayıramıyordum. Şadiye Yurdabak sürekli arayarak “Hocam, ne zaman?” diye sormasını bir zorlamada olsa kitabın yazımına katkısı yadsınamaz. Teşekkürler Şadiye..

Doğan Cüceloğlu’na kitap içeriğinden bahsettiğimde, “Paradigmaların esnetilmesini hiç düşünmemiştim, ben de bu ko-

nuları işliyorum.” Karşılığını almam enerjimin bittiği dönemlerde bitirmem için beni tekrar motive etti. Teşekkür ediyorum, sayın hocam..

Türkiye Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsünde katıldığım Kamu Yönetimi Uzmanlık Programının katkıları için bütün TODAİE çalışanlarına teşekkür ediyorum. Özellikle hocam Gencay Şaylan ve Nuran Durak’a, teşekkürler..

Yaratıcı Drama ile beni tanıştıran değerli büyüğüm, Tamer Levent ve dostlarım Serap Akın, Tülay Üstündağ, H. İbrahim Adıgüzel ‘e teşekkürler..

Bir zamanlar bilgisayarda hızlı yazamıyordum. Bana kolaylık sağlamak amacıyla değerli vakitlerini ayırarak on parmağıyla yazılarımı hızlı yazan değerli mesai arkadaşım Dilek Çetin’e de teşekkürler..

Kendilerine ayırmam gereken zamandan çalmama rağmen kitabın yazımına destek olan eşim, Mürüvet ve tebessümleriyle beni sürekli rahatlatan kızım Buse’ye de dünyada yaşayan bütün insanların bir günde söyledikleri “Teşekkür..” adedi kadar teşekkür ediyorum

Makale, deneme yazılarım ve bu kitabın oluşumunda yaptıkları motivasyonlarla beni teşvik eden, isimlerini saydığım da bir kitap oluşturacak tüm dost ve konferanslarımda beni dinleme nezaketi gösteren arkadaşlarıma da teşekkür ediyorum.

*Oğlum/kızım, her şeyi yapabilirsiniz,
fakat yaptıklarınızdan dolayı hiçbir
zaman mazeret söylemeğe kendinizi
alıştırmamalısınız.*

Lord Chesterfield

KENDİM İÇİN BİR MEKTUP..

Lise de felsefe derslerinde, “İnsanların, hiç işi gücü yok da düşünecek bir şeyler aramışlar” diye düşünürdüm. O zaman-ki düşünüş tarzımı bugün değerlendirdiğimde; yaşamımda bir çok şeyi düşünmeden tercih ettiğimi söyleyebilirim. Yıllar sonra bunu fark ettiğimde ise, yaşamadığımı da fark etmiş oldum. Aslında yaşam adlı yolculuğun özü, kendi yaşamımızı inşa etmek değil midir?

Yaşamımızda emir kiplerini çok kullanırız. Fakat, “Okumak fiilinin emir kipine tahammülü yoktur. Başka fiillerle de paylaşır bu nefretini: “Sevmek” fiili.., “Hayal etmek” fiili gibi...

Yine de deneyebiliriz tabii, haydi:

“Beni sev!”, “Hayal et!”, “Oku!”,

“Oku! Okusana diyorum, Sana okumanı emrediyorum!”

“Odana çık ve oku!”

Netice?

Hiçlik.

Neticenin hiçlik olmasını bilmemize karşın aynı söylemleri hem kendimize hem de başkalarına karşı kullanırız. Büyüklerim, yıllarca okumanın önemli olduğunu hep öğütlediler ve

“oku!” dediler. Buna karşın, ben, aynı hassasiyeti onlarda göremedim ve hep “demek ki okumadan da yaşanabiliyor” diye düşündüm. Aynı zamanda da okumanın neden gerekli olduğunu anlamaya çalışıyordum.

Yaşam, değişik şekillerde tanımlanabilmektedir. Kulağı-mıza hoş gelen tanımları benimser ve içinde bulunduğumuz durumu anlatıyor diye düşünürüz. Kendimiz yaşamı nasıl tanımlıyoruz? Eğer kendimize ait bir tanımlamaya sahip değilsek, sürdürdüğümüz yaşam bize ait olur mu? Yaşamı anlayabiliyor ve sonra da anlamlandırabiliyorsak bize ait bir yaşamımızın olduğunu söyleyebiliriz.

Yaşamı, dışımızdaki dünyanın ürettiği enerjinin duyu organlarımız ve duygularımızla anlamaya çalışılması ve daha sonra da işe koşulacak bilgiye dönüştürülmesi için içselleştirilerek anlamlandırılması olarak tanımlıyorum. Emile Durkheim, yaşamı, dış uyaranlara uygun biçimde karşılık vermek olarak açıklar.

Anlamlandırma basamağı beraberinde farkındalık, öncelik, tercih, karar verme ve sorumluluk almayı getirmektedir.

Bu sıralamayı yapabiliyor muydum? “Kesinlikle Hayır..” Yapamıyordum, işin doğrusu yaşamımın farkında bile olamıyordum. Naipaul’un “İnancın Sonuna Kadar” adlı kitabında yazdıklarını okumakta yarar var; “.. insanlar en büyük hapsedikleri kendi beyinlerinde yaratmaktadır. En korkunç tutsaklıklar, özgür düşüncenin dogma duvarlarına çarpıp kırılan/geri gelen mantık koşulları ile olur..” Düşün tarihsel gelişimine baktığımızda; modern düşünce, dogmaların elinden beynimizi özgürleştirirken bizi aklımıza tutsak etti. Postmodern düşünce ise insanların aklın esaretinden kurtarmayı vaat ediyordu. Her ne olursa olsun ben bunların farkında olmuyor ve bir tarafa esir oluyordum. Aslında yazdıklarım kendi özgürlüğümü kazanmaktan başka bir şey değildir. Kendi özgürlüğünü

kazanamayan başkalarına özgürlük yolları gösterebilir mi?

Değerli kardeşim Fatih Beren, “Peynirimi Kim Çaldı” adlı eseri okumasının ardından, bütün içtenliği ile kitap hakkındaki görüşlerini benimle paylaştı ve okumam için de bana verdi.

Kitaptaki hikaye şöyle:

Bir deney için labirentin değişik kısımlarına peynirler yerleştirilir. Adları Koklarca ve Koşarca olan iki fare bırakılır. Koklarca koklayarak peynirin yerini buluyor, Koşarca da koşarak peyniri buluyor. Daha sonra doyana kadar yiyorlar ve başlama noktasına geri geliyorlar. Bundan dolayı da hiçbir mekana bağımlı kalmıyor ve kendilerini sınırlandırmıyorlar.

Aynı labirente adları Mırın ve Kırın olan iki insancık daha bırakılır. Bunlar da bir sürü araştırmamanın sonucunda peyniri bulurlar ve birkaç kez gidip geldikten sonra sıkılırlar. Sonra da peynirin yanında yaşamaya başlarlar. Bir sabah uyandıklarında afiyetle yedikleri peynirin bittiğini görürler.

Hem Koklarca ve Koşarca hem de Mırın ve Kırın peynirlerini kaybetmelerin telaşına kapılırlar. Koklarca ve Koşarca'nın peynir bulunan yere karşı bir bağımlılıkları olmadığı için hemen başka yerde peynir aramaya başlarlar. Mırın ve Kırın'da ise peynir ve bulunduğu yer bağımlılık yarattığı için şoku hemen atlatamazlar. Mırın ve Kırın; “Bu peynir bizim hakkımızdı!., Peynirimizi kim çaldı?., peynirimizi çalan getirsin!..” gibi bir sürü soru ve konuşmayı içeren mırın ve kırına başlarlar. Bir süre sonra Kırın, mırın kırın yapmaktan başka bir şey yapmadıklarını fark eder. Mırın'a “Mırın kırın yapmakla peynir bulunmuyor.” der. “Gel peynir aramaya başlayalım.” diye ekler. Karşılığında ise Mırın'ın yükselen mırıltılarını cevap olarak alır. Tam kapıdan çıkarken Mırın “Cesaretin var mı?” diye sorar. Kırın ise “Korkmasaydım ne yapardım?” diye kendi kendine sorar ve peynir aramaya başlar.

Kitapta detaylı bir şekilde anlatılan aramaların sonunda, Kırın peynire ulaşır. Arkasına dönüp baktığında halen Mırın'ın yükselen mırıltılarının devam ettiğini duyar.

Hepimiz insan olma yolculuğunda kendini sınırlayan değişkenlere karşı Mırın gibi “Korkmasaydım ne yapardım?” diye sormalıyız. Sonra da yeni peynirleri elde etmek için savaşa başlamalıyız. Ben bu savaşa, “Bireysel Gelişim” adını veriyor ve özgürlüğe yolculuğun “Esnek Paradigmalar” ile mümkün olacağını düşünüyorum.

Sizi esnek paradigmalara götürecek bu kitabı nasıl okumayı düşünüyorsunuz, bilmiyorum ama benim tavsiyem; “Nasıl okursanız okuyun kendiniz için okumaya ve okurken bazı şeyleri hayalinizde canlandırmanız gerekirse de canlandırmadaki rolü kendiniz oynamaya gayret ediniz..”

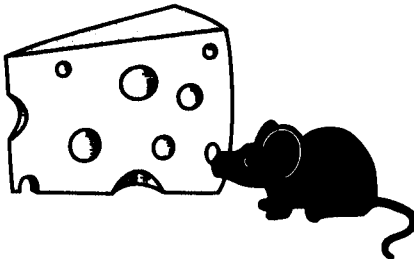
Yazılanlar kendi deneyim ve anlamlandırmalarım olduğu için, yazılanları öncelikli olarak anlamaya daha sonra da yaşama geçirmek için kendi cümlelerinizle anlamlandırmaya çalışmanızın daha iyi olacağını düşünüyorum. Fakat bir öğrenememe hastalığı olan, “zannetme” yanlışlığına düşmeyeceğinizi ümit ediyorum.

Bireysel gelişimimiz ve esnek paradigmalara sahip olmamız temennisiyle;

“Yolculuğumuza.. Hoş Geldiniz!..”

Sevgi ve saygılarımla..

Metin VAROL

***Hedeflenene ulaşmak, yolculuğu kuş
bakışı görmemizi sağlayan iyi
hazırlanmış haritalar ile sağlanabilir.***

OKUMA HARİTASI

Bireysel gelişim ve esnek paradigmlar ile ilgili düşüncelerimi paylaştığım bu eser giriş, sonuç ve altı bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde; her insanın üstün insan olabilecek yeteneklere sahip olduğunu içeren düşüncelerimi, sinema filmleri Nietzsche'nin görüşleri, modern ve postmodern düşünceler doğrultusunda paylaşmaya çalışacağım.

Bu bölümde, bireylerin üstün insan olma yolculuğuna başlayabilmesi için kendilerine ait bir yaşamları olduğunu fark etmelerine, ufak da olsa katkıda bulunmak beni memnun edecektir.

İkinci bölümde; yaşamımızda geliştirici ve sınırlayıcı ortamlar olduğu gerçeğini ve bu ortamlardaki yolculuğun zorluğunu, Umut Bir Yöntem Olamaz, Öğrenen Organizasyonlar, Martı ve Simyacı gibi eserler ile Doğan Cüceloğlu, Üstün Dökmen, Yıldız Kuzgun ve Tamer Levent'in düşüncelerini de ekleyerek paylaşmaya çalışacağım.

Bu bölümde, bireylerin çıkacakları yolculukta karşılaşacakları zorlukları ve zorlukları aşmada motivasyonlarının artırılmasına katkıda bulunmayı amaçlıyorum.

Üçüncü bölümde; yolculuğun zorluklarından ve yeni öğrenmelerden keyif almanın iletişim ve empati ile sağlanabileceği düşüncesini paylaşmaya çalışacağım.

Bu bölümde, yaşam sürecinde aldığımız kodların, çözülmesi ve mesajların anlaşılmasının üstün insan olma yolculuğundaki önemi üzerinde durmayı amaçlıyorum.

Dördüncü bölümde; bireysel gelişim ve paradigmaların esnetilmesi ile yeni esnek paradigmaların oluşturulması konularını, yaşamımızdan kesitlerle paylaşmaya çalışacağım.

Bu bölümde, bireysel gelişimin esnek paradigmalar ile sağlanmasının kolaylığı ve Yeni Esnek Paradigma Döngüsünün nasıl oluşturulacağı konusu tartışılmaktadır.

Beşinci bölümde; üstün insan olma yolculuğunda ilerlemek için sahip olduğumuz iyilerin neler olduğu, nedenleri, öncelikleri ve daha iyiye yolculuk konularını, paylaşmaya çalışacağım.

Bu bölümde, bireylerc, yolculukta gerekli olan ne kadar çok iyiye sahip oldukları gösterilmeye amaçlanmıştır.

Altıncı bölümde; değişik konularda oluşan paradigmalar konusundaki denemelerimi paylaşmaya çalışacağım.

Mutlulukla okumanız temennisi ile..

Kıyıyı gözden kaybetmeye cesaret edemeyen insan, okyanus keşfedemez.

Andre Gide

I. BÖLÜM

POSTMATRİKS

BAŞLANGIÇ İÇİN BİR FARKINDALIK

Otuz dört yaşındayım. Bu geçen süre içerisinde yaşamımı sürdürmek için bir çok ihtiyacım küçük yaşlarda ailem tarafından karşılandı, yetişkin olduktan sonra ise ihtiyaçlarımı bizzat kendim karşıladım. İhtiyaçlarımı karşılariken aynı zamanda dünyanın da ilerlemesi ve gelişmesi yönünde ihtiyaçlarını karşılıyordum. Newton'un neden-sonuç ilişkisi bağlamında, dünyada olup-bitenlere katkım olmalıydı. Sorumluluktan kaçamazdım. O zaman dünyadaki misyonumun farkına varmalıydim. Farkında mıydım? "Evet" demeyi çok istedim fakat gerçekten misyonumun ne olduğunun farkında değildim.

Bir çoğumuzun da misyonunun farkında olmadığını söyleyebilir miyiz? İnsanların dünyadaki kendi misyonlarının farkına varmalarını, bireysel yaşam kaliteleri ve verimliliklerinin de artması anlamına geldiğini söyleyebiliriz.

Kadın doğum uzmanı olan arkadaşım Ersin Oğuz ve eşi, ilk çocuklarının dünyaya gelmesinin ardından bedavadan yaşadıklarını, bir birlikteliğimizde bizimle paylaşmışlardı. O zaman içimden “Nasıl bedavadan yaşıyoruz?” diye düşünmüştüm. Bu sözü doğruluğunu, ne zaman bir bebek sahibi olduk o zaman yaşayarak onayladık.

Bebeklerin her günü birbirinden farklıdır. Biz bebeğimizle birlikte her gün yeni bir şeyler öğreniyor ve iletişim çatışmalarını birlikte aşıyorduk. Dünya artık her gün farklı dönüyordu. Yaşamın, sabah kalktıktan sonra akşama kadar rutin işleri yapmak olmadığını öğrendik.

Yaşıyor olduğumu, yaşadığımı zan ettiğimi, Alice’in düştüğü çukurun büyüklüğü gibi bir çukura düştüğümü anlamam zor olmadı. Sıkıntılar ve çıkmazlar yap-boz’unu bir araya getirmeyi ve yaşamımı yeniden kendi isteğime göre yürütmeyi istiyordum.

“İnanılmaz inanın” sloganıyla vizyona giren “Matriks” filmini izlerken, sanal bir ortamda yap-boz’un parçalarının yerlerine doğru harekete başlayıp havada uçuşması gibi bireysel yaşantımda da otuz dört yıldır edindiğim davranış ve bilgilere somut anlamlar yüklemeye başladığımı fark ettim. Parçaları yüzeysel olarak bir araya getirebiliyordum. Fakat düşüncelerime derinlik kazandırıyordum. Kısacası filmin arkasındaki felsefeyi göremiyordum. Ne demek istiyordu bu film?

Yaşam yolculuğundaki insanları, bence, genel olarak iki grupta toplayabiliriz. Birinci grupta yaşayan bireyler; bireysel

veri toplama uçları olan duyu organları ve özgür iradeleriyle, deneyimleri üzerine yaşamlarını kuranlardır. İkinci grupta yaşayan bireyler ise; başkalarının tanımlamaları ile kısaca matrikslenmiş/sınırlandırılmış bir dünyada yaşamlarını sürdürenlerdir.

Sınırlandırılmalara karşı savaş insanlık tarihi kadar eskidir. İnsanı her türlü sınırlamaların etkisinden kurtararak kendini yaşamasını isteyen Nietzsche'nin görüşleri ile Wachowski kardeşlerin bilim kurgu türündeki "Matriks" lerinin, kısmen de olsa birbiriyle örtüşüklerini söyleyebiliriz.

İnsanlar, doğalarının gereği olarak yaşamlarına diğer canlılardan farklı bir şekilde başlar ve farklı bir şekilde sürdürürler. Diğer canlılar yaşam yolculuğu için gerekli bir takım yeteneklere sahip olarak doğarken, insanlar ise bu yetenekleri yaşam sürecinde kazanmaktadırlar. Başka bir deyişle, insanlar birey olma yolculuğunda kendi yeteneklerini keşfetme mücadelesi vermektedirler. Filmde keşfetme ve kendini bulma süreci, bilim kurgu ve sanallığın estetiği içerisinde güzel bir şekilde sunulmaktadır.

Bebekler ilk üç-dört aylık yaşamlarında refleks olarak dış dünyaya tepkilerde bulunmaktadırlar. Bu aynı zamanda bebeğin kendisini koruma ve yaşamını sürdürme davranışları içermektedir. "Emme" refleksi ile gerekli gıdaları toplarken, "tutunma" refleksi ile kendini güvene almayı düşünmektedir.

Zaman ilerledikçe refleksler yerini öğrenilmiş/öğretilmiş davranışlara bırakmaktadır. Bu bağlamda eğitim, istedik davranışlar geliştirirken kendi içerisinde sınırlandırılmış bireyler büyütme-
mektedir.

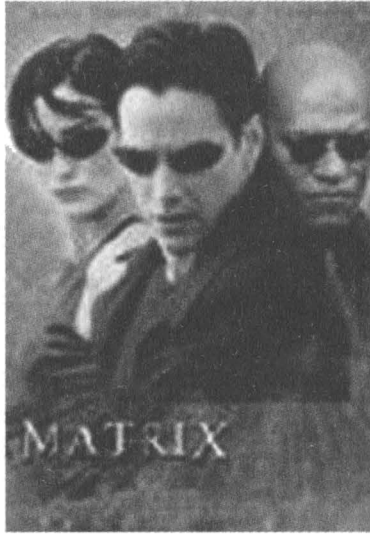
MATRİKS

İnsanları sınırlayan ve gelişimin önündeki engellerin ortak ismidir,

Matriks.

Matriks filminin konusu; “Bir bilgisayar şirketinde çalışan Thomas Anderson, aynı zamanda mesai dışında Neo takma adıyla bilgisayar korsanlığı yaparak para kazanmaktadır. Bir gece bilgisayarında kendisine iletilen mesajla birlikte bir grup insanla tanışır. Neo, gerçeği öğrenme yolculuğunda görececeklerinin aklın sınırlarını zorlayan şeyler olduğunu da tahmin edemeyecektir. Dünyamız yüzyıl ötesini yaşamakta ve dünya dışı yaratıklar tarafından ele geçirilmiştir. İnsanlar tarlalarda üretilmekte ve bir bilgisayar programı sayesinde yaşadıklarına inandırılmaktadırlar. Gerçekte ise, bu varlıklar tarafından enerji olarak kullanılmakta ve bir pil rolünü üstlenmektedirler. Gerçeği fark eden bir grup bu “karanlık güçlere” karşı savaş açmıştır ve bütün insanlara gerçeği sunmak için mücadele etmektedir. Neo, bu mücadelede kendi yeteneklerini keşfettikçe başarılı olmakta ve kendi sınırlarını zorlamaktadır.” şeklinde özetlenebilir.

Fakat bundan da öte, filmin içerdiği öykü daha çarpıcıdır. Aslında bütün insanlar, Matriks veri tabanından ibaret olan bir bilgisayar yazılımı içerisinde yaşamaktadır. Ama kendileri bunun farkında değildir.

Bireylerin özgürlüklerinin sınırı ne kadardır? Özgürlüğümüzün sınırları sahip olduğumuz kelimeler, deneyimler, yaşantımızdan çıkardığımız öğrenmelerimiz kadar olacaktır. Yeni öğrenmelerimiz eski öğrenmelerimizle sinerjik bir etki-leşime girdiğinde de farkında olmadan özgürlük alanımızın genişlediğini göreceğiz.

Canlı/cansız bir çok varlıkla iletişime gireriz. İletişimin doğal sonucu olarak da bir çok kodlanmış mesajla karşılaşırız. Gönderilen kodlanmış mesajları çözerken, hafızamızdaki hazır kaydedilmiş dosyaları kullanırız. Sahip olduğumuz kelimelerimizle de cevaplandırırız.

Yaşamın bize kodlarla gönderdiği mesajları çözmek, ara sıra zorlandığımız fakat çözerken zevk aldığımız bulmacadan farksızdır. Bu şifreleri çözerken unutmamamız gereken öncelik, bir sürü sebepten ve kaynaktan dolayı sınırlandırıldığımız, kendimizin de bu sınırlandırmada baş rolü oynadığımızın farkına varmak olmalıdır. Anne, baba, toplum, ahlak, din,

bilim, eğitim, okul, yasa ve kendi hormonal yapımız sınırlayıcıların başında gelmektedir. Bunları yok mu sayalım, tabi ki “Hayır!”, sadece bunları bireylerin birlikte yaşam alanlarını kolaylaştırması ve bireylerin gelişimini engellememesi yönünde esnetelim.

Neo, yaşamın gizemli şifrelerini aralamaya çalışırken “bireylerinin başkalarının yaşamını programladığı/ kalıpladığı veya programlamak/kalıplamak istediğini fark eder. Bu çeşit bir yaşam, filmdeki benzetimle, (ortaya çıkardığımız) enerjimizden başkalarının yararlandığı bir pil olma rolüdür. Neo ve arkadaşları ise hem kendilerinin hem diğer insanların yaşamlarını, kendi deneyim ve değer yargılarına göre sürdürebilmeleleri gerektiğine inanmaktadır.

Filmin karmaşık ve ürkütücü bir öyküsü vardır. Ürkütücü, çünkü var olduğuna inandığımız her şey bir enerji ve hatta birisi size “Sen ve gördüğün her şey bir bilgisayar programı ve sen de bu yazılım için gerekli olan bir enerjisin.” demektedir.

Morpheus filmde Neo’ya Matriks’i şu şekilde açıklamaktadır:

(N) – Morpheus burası neresi ve bana neler oluyor?

(M) – Matriks’in ne olduğunu bilmek istemiştin değil mi?

(N) – Bunlar gerçek değil mi?

(M) – Gerçek nedir? Gerçeği nasıl tanımlarız? Duyu organlarımızla algıladıklarımız, beynimize gönderilen elektronik dalgalardır sadece..

(N) – ..

(M) – 20. yüzyılın sonunda senin bıraktığın Dünya.. Artık sadece içine girebileceğimiz bir simülasyon olarak duruyor. Buna Matriks diyoruz. Bir hayal dünyasında yaşıyordun Neo.. Bu da bugünkü Dünya.. Gerçeğin çöllerine hoş geldin. Çok şey biliyoruz ama kesin olan 21. yüzyılın başlarında tüm yaşam sona erdi. Bizler-

se bu felaketin öncesine gidip eğitebileceğimiz insanları seçiyoruz.

(N) -- Ne için eğitmek?

(M) -- Makinalarla mücadele edip hayatı sürdürebilmek için. Kim kazanacak bilmiyoruz. Ya onlar ya da biz. Bildiğimiz, gökyüzünü kontrol eden bizleriz. Yaratıldıklarında enerji kaynağı olmadan yaşayamayacaklarına inanılıyordu. Fakat güneşin gitmesi insanlığın sonunu getirdi. Onlar ise yaşamlarını sürdürdü. Kader bizden yana görünmüyor. İnsan vücudu ısındığında 150 kg'lık bir pilden daha fazla enerji verir. Ve yaratılan makinalar enerji kaynağı olarak insanı buldu. Uçsuz bucaksız tarlalarda yaptıkları bir organizma sayesinde insan yetiştirerek enerji almaya başladılar. Buna ben de uzun süre inanmamıştım. Daha sonra tarlaları kendi gözlerimle gördüm. İnsan bedenlerini sıvıya dönüştürüp enerjilerini alıyorlardı. İnanılması güçtü ama bu tamamen gerçektir. Matriks nedir? Bir kontroldür. Matriks bilgisayarın yarattığı bir hayal dünyasıdır. Biz, insanlığın pile dönüştürülmesini engellemeye çalışıyoruz.

(N) -- Buna inanmam imkansız!..

(M) -- Bunun kolay olmayacağını söylemiştim. Sana sadece doğruları anlatacağımı söylemiştim.

İnsanlar arasındaki fikir ayrılıkları insanlık tarihi kadar eskidir. İnsanlar, fikirlerini tartışacak birliktelikler oluşturmayı başaramadığı dönemlerde uluslar arası savaşlar yaşanmıştır. Aslında bu savaşların özünde, insanların kendi yaşam modellerini başkalarına kabul ettirmek için dayatma düşüncesi saklıdır.

Haklı yada haksız tarafı nasıl belirleyeceğiz? Kabul tepkileri bize bir yol gösterir mi? İnsanlık tarihinde gerçeğin hastalıklı algılanması ve propagandanın etkin kullanılması sonucunda, birçok insanın canını feda edencesine savunduğu fikirler, yıllarca insanların mutsuzluk kaynağı olmuştur. Hatta

hem insan hem de medeniyet katliamlarına sebep olmuştur.

Bu savaşlarda bin bir emekle inşa edilen medeniyetler yok olmuştur. Filmde de dünya, içindekilerle birlikte yok olmuştur. Sonuçta, Sion ve Matriks'ten başka varlık kalmamıştır.

Sion, yerkürenin derinliklerinde saklanarak yaşayan özgür insanların mekanıdır. Matriks ise aslında olmayan bir dünyanın sanal alemdeki görüntüsüdür. Enerji olarak kullanılan insanın kendisine karşı mücadele etmesini önlemek için, Matriks, onların zihinlerinde sanal bir dünya kurar ve onları sömürür.

Nabukednazzar isimli gemileriyle dünyanın derinliklerinde dolaşan Morpheus ve arkadaşlarının tek bir görevleri vardır. O da seçilmiş kişiyi Matriks'in şifreleri arasında aramaktır. Neo'yu bulurlar ve onun üstün insan olduğuna inanırlar. Neo dönüşümü tamamlayarak üstün insan olmayı başarır. Sonuçta üstün insan olarak sistemin adamlarını yok ederek dünyaya ve insanlığa mutluluğu getirecek postMatriks mücadeleyi başlatır.

NIETZSCHE VE MATRİKS

Hayallerinizi kovmayınız, çünkü onlar gitti mi, belki siz kalırsınız, fakat yaşamıyorsunuz demektir.

Mark Twain

Nietzsche, özgür iradeleri ile tercihte bulunmayan insan topluluklarını sürü olarak tanımlar. Açılımında da; “Sürü insanı zayıftır. Varlığını sürdürebilmek için başkalarına dayanır. Başlangıçta güçlüyse de zamanla ehlileştirilip, sürü standartlarına uydurulur. Zayıflık, gücü isteme niteliğinin zayıflığından kaynaklanır. Hayata tek başlarına devam edemezler. Varlıklarını topluluk dayanışması ile sürdürürler. Sürü içgüdüsünün kullanılması giderek organizmanın diğer hayati fonksiyonlarını bastırır ve sürü içgüdüğü diğerleri üzerinde despot olur.” der.

Biyolojik olarak yaşıyor olduğunu bilmek, yaşamın bilincinde olmak anlamına gelmez. Pavlov, araştırmalarında, şartlı refleksle güdülenen canlıların hem fizyolojik hem de duygusal olarak, düşünmeksizin uyarıcıya bağlı olarak tepkide bulundukları sonucuna varmıştır. Düşünmenin olmadığı sistemlere ezberci yaklaşım adı da verilebilir. Birey denemeksizin ve kelimelerin ne anlama geldiğini içselleştirmeksizin katılsız bir yaşam sürmektedir.

Kendisine tanınan yaşamı, başkalarının deneyimleri ve ta-

nımlamaları üzerine kuran bireyler yaşamış kabul edilebilir mi, sorumluluk paylaşabilir mi, kendilerini değerli ve seçilmiş hissedebilir mi, yaratıcı düşünebilir mi, evrenin sırlarını keşfedebilir mi? Bunlara daha birçok “-ebilir mi?” sorusunu ekleyebiliriz. Cesuryürek William Wallace’nin “Herkes ölür, ama çoğu kimse gerçekten yaşamaz.” sözü konumuz açısından hatırlanabilir.

Ülkemizde, yetişkinlik dönemine kadar ailemizin deneyimleri önemlidir. Hatta çoğu ailede bu durum yetişkinlik döneminde de devam etmektedir. Hatta hemen hemen her konuda ailemiz bizim yerimize karar verir. Doyup/doymadığımıza, sevip/sevmediğimize, yorulup/yorulmadığımıza, bilip/bilmediğimize vs.. Evleneceğimiz eşin seçimi, çocuğun ne zaman olacağı, ailemizin verdiği kararlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir süre sonra artık bize söyleneni yaşamaktan başka bir şey kalmamakta ve böylelikle bir asalak sürüsü oluşturulmaktadır.

Üzerinde düşünmeksizin sürdürülen bir yaşam, sınırları belirlenmiş ve ileriye götürülmesi zor bir yaşamdır. Neo’nun “Matriks nedir?” ve “Hangi gerçek?” sorularını Morpheus şöyle cevaplandırır:

(N) – Matriks nedir?

(M) – Ne olduğunu öğrenmek istiyor musun? Matriks her yerdedir. Etrafımızdaki her şeyde.. Şu an bu odada bile var. Pencereden baktığında yada televizyonu açtığında onu görebilirsin. İşe gittiğinde onu hissedebilirsin. Kiliseye gittiğinde yada vergileri öderken. **Bu gözlerinden gerçeği saklayan sahte dünyadır.**

(N) – Hangi gerçeği?

(M) – Senin de bir köle olduğunu ve sadece izin verilen kadar hissedebileceğin gerçeğini Neo.. Bu senin aklın için bir hapishane.. Ne yazık ki hiç kimse Matriks’in ne olduğunu tam olarak anlamamaz.

Sınırlılıkların nerede başlayıp nerede bittiğini söylemek en zor tanımlamaların başında gelmektedir. Esnetemediğimiz her paradigma, beraberinde bizi bir davranışa sürüklemekte hatta zorunlu kılmaktadır. Bu durum ise hapishanenin duvarlarını yükseltmek ve kalınlaştırmaktan öteye geçmemektedir.

Nietzsche'ye göre, üstün insan aşamasından önceki tip, özgür insandır. İlk adım mevcut değerleri sorguya çekmektir. Birey, gücü isteme seviyesine göre ya bağıını koparır yada bir yerde tıkanır. Bağı kopan kişi tek başındır. Tanrı ölmüştür. Artık tabiat üstü beklentiler yoktur. Kendisini aşma yolu zordur. Bütün sürü değerlendirmeleri ve şartlanmaları zihnen ve nörolojik olarak insanın enerji kanallarını tıkar. Nietzsche buna "ağırlığın ruhu" der.

Özgür insan, özgür iradesinin gücünün farkına varan insan olarak tanımlanabilir. Aşağıdaki hikaye özgür iradenin ne kadar önemli ve zor olduğunu betimlemesi açısından güzel bir örnektir.

Yapılan bir savaşta ünlü kral Arthur esir düşer. Karşı tarafın kralı bu büyük şahsı affedebileceğini ancak bir şartı olduğunu öne sürer. Kendisine bir soru soracaktır. Eğer Arthur bu soruya doğru cevap verebilirse hayatı kurtulacak aksi takdirde ölecektir. Soruya cevap verebilmesi için bir yıl süresi vardır.

Soru aynen şöyledir: "Kadınlar ne isterler?"

Bu soru tabi ki dünyanın en zor sorusudur. Ancak, kralın fazla bir tercih şansı yoktur ve ülkesine geri döner. Alimlere ve bilirmişlere danışır. Ama soruya tam bir yanıt bulamaz. Bu sorunun cevabını sadece yaşlı bir cadı bilmektedir. Süre dolmaktadır ve artık en son gün gelmiştir. Arthur mecburen cadıya gider. Cadı soruya cevap verecektir ancak bir şartı vardır. Cadı sorunun cevabı karşılığında Arthur'un yakın arka-

daşı, en iyi ve yakışıklı şövalyesiyle evlenmek istemektedir. Arthur yıkılır ve bunu kabul edemeyeceğini söyler. Cadının yanından ayrılır. Şövalye olanları duyar ve krala koşup hiçbir şeyin Arthur'un hayatından daha önemli olamayacağını söyler. Bunun üzerine cadıdan cevabı alırlar.

Cevap: "Kadınlar her zaman kendi özgür iradeleri ile karar almak isterler."

Bu cevap sayesinde kralın hayatı kurtulur. Ancak şövalyenin hayatı sönüştür. Cadı dünyanın en çirkin görünümlü mahlukatıdır. Yemek yerken kusar, tükürür ve her türlü olumsuz davranışı gösterir. Şövalye ile evlenme gününde bile iğrenç davranışlar göstermiştir. Nihayet şövalye için en kötü an yani gerdek gecesi gelir. Ancaaaaaak, odaya girdiğinde karşısında cadı yerine dünyanın en güzel kadını görür.

Çok şaşırır ve sorar: "Sen kimsin?"

Kadın cevap verir: "Ben evlendiğin cadıyım. Gündüzleri son derece çirkin ancak geceleri son derece güzel olurum. Ya da gündüzleri son derece güzel ve geceleri son derece çirkin olurum. Nasıl gözükeceğime sen karar vereceksin."

Şövalye çok kısa bir süre düşünür. Geceleri mükemmel bir sevgili mi yoksa gündüzleri eşiyle beraber kazanacağı saygınlık mı? Ve şöyle cevap verir: "Nasıl olmak istediğine sen karar ver lütfen. Ben senin her haline karşı saygılıyım."

Cadı bu karar karşısında çok sevinir. "Sen bana seçme özgürlüğümü verdin ve beni kısıtlamadın şövalyem. Bu yüzden ömür boyu yanında güzel ve saygılı biri olarak gözükeceğim."

Peki, buradan çıkartacağımız sonuç nedir?

Aslında insanların özgür iradelerini koştüğumuzda sinerjik bir güç açığa çıkmaktadır. Yoksa insanlar başkalarının söyle-

“Ne olduğunu anlamadığın bir şeyler olduğunu hissediyorsun. Bir kuyudan içeriye düşüyormuş gibi.

diğini yapan ve artı değer üretmeyen varlıklar durumuna düşmektedir.

Morpheus, Neo’ya “Neden burada olduğunu biliyorum Neo.. Neler duyduğunu ve neler gördüğünü biliyorum.. Onu aradığını biliyorum Neo.. Çünkü onu ben de aradım. Aradığın cevaplar değil Neo, sen soruları merak ediyorsun. Soruların ne olduğunu biliyor musun?” derken Neo’nun özgür insan olma yolundaki gel-gitlerini açıklamaktadır. Ayrıca Morpheus ile Neo arasındaki konuşma sıkıntının derinliğini daha çok açığa çıkarmaktadır.

Paradokslar yaşamımızın kaçınılmaz gerçekleridir. Fakat bunları, bireysel isteklerimiz ile toplumsal normlar arasında dengelemek çok zordur. Aslında kendin olabilmek zordur. Çünkü insan olmanın yapısında diğerlerini kendimize benzetmek isteği gibi baskın bir duygu olduğu söylenebilir.

(M) – Ne olduğunu anlamadığın bir şeyler olduğunu hissediyorsun. Bir kuyudan içeriye düşüyormuş gibi.

(N) – İyi tahmin ediyorsun.

(M) – Bunları gözlerinden okuyabiliyorum. Gördüklerini kabul etmeyen, çünkü uyandığında bunların biteceğini düşünen birinin gözleri bu.. Yanılıyorsun çünkü bu gerçekten uzak.. Kadere inanır mısın Neo?

(N) – Hayır!

(M) – Neden?

(N) – Kendi hayatımı kontrol edememe fikrinden hoşlanmam.

(M) – Ne demek istediğini tam olarak anlıyorum.

Neo kendi yaşantısının kendi kontrolünde olmasını istemesine karşın Nietzsche “Kendim olmak için her şeye ezeli ve ebedi olarak Evet.. Her cehennem karşısında yine de kendi onayımın lütfünü taşıyorum” diyebilen bir dansçı olduğunu söyler.

Bireylerin, kendilerini matrikslenmiş (sınırlanmış) ortam içerisinde buldukları söylenebilir. Gerçekte ise, bireyler bu mazeretin arkasına sığınamazlar. Çünkü herkes kendi yaşamını sürdürmektedir. Adem ile Havva’nın yasak meyveyi yemesinin mazereti şeytan olamaz. Olay, özgür iradenin tercihi olarak yorumlanmalıdır. Başkalarının yaşamlarına burunlarını sokan ve kendi yaşamlarının derinliklerini keşfedemeyen bireylerin kendi hayatlarını yaşamadıkları söylenebilir.

Nietzsche’nin kendini aşma zorluğunu Morpheus Neo’ya; *“Bunu kendin yaşamalısın.. Bu senin son şansın ve bil ki bundan asla geri dönüş olamaz. Mavi hapi içip her şeyi unutabilir ve istediğin şeylere inanmaya devam edersin yada kırmızı hapi içip harikalar dünyasında kalırsın ve sana bunun ne kadar sonsuz olduğunu gösteririm. Unutma sana sadece gerçeği vaat ediyorum.”* sözüyle açıklamaktadır.

Bunun üzerine Neo’nun kırmızı hapi almasından sonra üs-

tün insan olmak için dönüşüm başlar. Nietzsche'ye göre bu dönüşüm ruhun üç değişimidir. Yani; ruh deve, deve aslan, aslan ise çocuk olma mertebesine yükselir.

Adem ile Havva'nın yasak meyveyi yemesinin mazereti şeytan olamaz.

Deve moralizasyonun yarattığı yabancılaşma halidir. İnsanın yükselmesi ve kurtulması için çaba göstermesi söz konusudur. İnsan ne kadar yüklenirse o kadar olgunlaşır. “Beni öldürmezse, güçlendirir.” der. Devenin gideceği yollar sırasıyla dağlar ve çöllerdir. Dağlar, insanın kendini aşması, çöl ise tek yalnızlıktır. Bu aşamada tek erdem, kendini aşmaya (olan) sadakat olmalıdır.

İkinci aşama olan aslan, en ıssız çöldeki ruhtur. Orada özgürlüğü fetheder kendi çölünün efendisi olur. Nihai zafer için ejderha ile savaşmak ister. Ejderha, da empoze edilen ahlak- tır. Sürü insanı ile üstün insan arasındaki en yüksek nokta as-

lan aşamasıdır. Yani özgür ruhtur. Yeni değerler yaratacak kadar olgun değildir ama boyunduruktan kurtulacak kadar güçlüdür.

Bu geçiş aşamasının sonu, üstün olmanın başlangıcı olan çocuk aşamasıdır. Çocuk Nietzsche için masumiyeti temsil eder. Yeni başlangıca evet diyecektir.

Filmde önce, Neo'nun Matriks'de nerede olduğu bulunur. Çünkü gerçek beden enerjisi bitmişse yapılacak bir şey yoktur. Gerçek beden bulunduğunda Morpheus Neo'ya; "Gerçek dünyaya hoş geldin." der. Neo bedenini hiç kullanmadığından kasları hareket yeteneğini kaybetmiştir. Aynı zamanda da veri toplama üniteleri olan duyu organları ağrıtmaktadır. Bu aşama Neo için olmak yada olmamak aşamasıdır. Uyum sağlayamazsa yaşayamayacaktır.

Neo sınırlamadan kurtulmak için yapılan çalışmaların sonunda gözlerinin çok ağrıdığını söyler ve Morpheus'un cevabı; "Bundan önce hiç görmedin de ondan..." olmuştur.

Aslında Neo'nun, ruhu ve bedeninin sırrını bilmesi ve yerini bularak gerçek dünyaya ulaşması, ruh-deve-aslan aşamalarını gösterir. Neo değişimi başararak yaşama merhaba demiştir. Neo, Nietzsche'ye göre üstün insan olmak için gerekli olan çocuk aşamasına gelmiştir. Bunu, Sion'da doğduğu için değişimi yaşamayan Tank'ın Neo'ya; "Ben ve abim burada Sion'da doğduk. Bu yüzden biz senin yaşadığın değişimi yaşamadık.." sözünden anlıyoruz.

Üstün insan, Nietzsche'nin insan felsefesinin en üst aşamasıdır. Decadence probleminin nihai çözümüdür. Trajik insan bir hedeftir. Yeryüzünün anlamıdır. Yeni değerlerin yaratıcısıdır. Yeni manalar üretir. Geleceğin kanun koyucusudur. Hayatın bütününe coşku ve hazla tasdik eder. En insafsız eylemleri bile onaylar. Hayata top yekun evet der. Bu "amor fati"

yani kader sevgisidir. Kişi hayatın tümünü onayladığı müddetçe üstün insandır. Kişi kini tamamıyla yenmiştir. Hayatın bu şekilde bütünüyle ve tüm acıları ile onanması trajik yada dioynsian haldir. Geçmiş, şimdi ve gelecek üstün insanla onanmaktadır. Tüm gücü istemelerin ortaya çıkışı kabul edilir.

Trajik insan realiteyi olduğu gibi gören, kavrayan insandır. O, “realitenin kendisidir” ve hayata evet diyendir. Yani; varlık çemberinin ardı arkası kesilmez, son bulmaz dönüşünü kavrayıp onu isteyen insandır.

Gemidekiler, bu aşamalardan geçmiş olmasına karşın üstün insan olamamışlardır. Nietzsche’de bu aşamayı ütopya olarak değerlendirmektedir. Geçişin mümkün olamayacağını düşünmektedir. Morpheus ise evrende bir üstün insan olduğuna ve onu kendinin bulacağına inanır. Film kahramanımız Neo, bu aşamayı aşarak üstün insan olur. Öykünün anlatımı içerisinde kahinle Neo arasında şöyle bir konuşma geçer:

(K) -- O aşık olmak gibidir. Kimse sana aşık olduğunu söyleyemez. Bunu ancak sen bilirsin. Tamam söylemeliyim ki; bu ilginç durum ama, sen zaten sana ne söyleyeceğimi biliyorsun.

(N) -- Ben o değilim!

(K) -- Üzgünüm evlat.. Ancak Tanrı tarafından özel bir şeyler verilmiş sana..

(N) -- Nedir o?

(K) -- Kim bilebilir ki? Yaşa ve gör!

Buradan çıkarmamız gereken mesaj, herkesin üstün insan olmaya aday olduğudur. Fakat insanlar, bu gerçekliğin farkında değildirler. Bunu hayal bile edememektedirler. Kendini zorlayan ve kendi gizemlerini keşfeden bireylerin, bu aşama-

lardan geçerek üstün insan olma yolunda ilerleyebileceklerdir.

Üstün insan, yaratıcı düşünebilen ve yaratıcı gücünün sınırlarını bilen insandır. Derin bir sevgi akışı içerisinde yer alır ve başkalarını mutluluğa ulaştıran bir eğilim içerisindedir. Kendi özünde başkalarını ve evrenin bütününe yaşar. Sevgi, insan sevgisidir. İnsan soyunu kuşatan bu sevgi yaratıcılığa iten özdür.

Neo, “Ajanlar tarafından yakalanan ve sıkı bir şekilde korunan Morpheus’u kurtarmak için ne yapabilirim?” diye kendisine sorduğunda başkalarının hayal bile edemediği şeyleri yapmaya karar verir. Bu aynı zamanda, yaratıcı insan olma yolunda olmanın işareti olarak da kabul edilebilir. Yaratıcı düşünür ki bu kimsenin düşünmediğidir; risk alır ki buna kimse cesaret edemez ve uygulamaya geçer ki kimse bunu beklemez. Sonuçta; Morpheus’u kurtarır. Kendisi de üstün insana ulaşır.

Neo, ilk kez ajanlarla karşılaştığında kaçmayı düşünmez. Bunu gören Morpheus; “Çok az zaman kaldı. Neo yakında gerçeği bilmek ile yaşamanın arasındaki farkı çözecek..” diye düşünür. Neo, üstün insan olurken aynı zamanda, Matriks’in şifrelerini de çözer ve sistemin ajanlarını yok eder. Neo da Nietzsche gibi geleceğin insanlarına bir şeyler söylemez. Film Neo’nun aşağıdaki cümleleriyle biter:

(N) – Onu tanıyorum. Şu an hissedebiliyorum. Kaderini biliyorum. Hepimizin kaderi.. Değişen kaderi.. Geleceği bilmiyorum. Bura-ya geleceği söylemeye değil başlangıcı anlatmaya geldim. Telefonu kaldıracağım ve insanlar aradıklarını bulacaklar. Gerçek dünyayı görecekler. Kuralsız, kontrolsüz, baskısız.. Hiçbir şeyin imkansız olmadığı bir dünya..

MODERNİZM, POSTMODERNİZM VE MATRİKS

Yaşanılan çağın kendi anlamlarından oluşan öyle bir dili vardır ki, her dil ona uymak zorundadır.

Ziya Gökalp

“Matrix” filminin içerisinde, Modernitenin, sistemin korunması için bireyleri ve mutluluklarını önemsememesi ve bireylerin sistemin sunduklarının dışında yeni bir şeyler yapmasına izin vermemesi düşünceleri eleştirilmektedir.

Yaşam yolculuğunda kimse mutsuz olmak istemez. Başarı ve mutluluk bir döngü gibi birbirlerini tamamlamaktadırlar. Araştırmalarda mutlu insanların duyarlılıklarının arttığı tespit edilmiştir. Mutlu insanlar dünyayı diğer insanlardan farklı algırlar ve evrenin dilini konuşmaya başlarlar. Birlikte yaşam kültüründe mutluluk bireyler tarafından yakalanabilirse, insanların öğrenme ve değişimleri yaşayacaklarını söylemek kehanet olmayacaktır.

Ajan Smith, Matriks’i Morpheus’a şu şekilde anlatır: “Büyük bir deha. Çalışmanın eşsiz bir örneği bu.. Milyonlarca insan hayatlarını yaşıyor. Olağanüstü değil mi? İlk Matriks herkesin mutlu olabileceği kusursuz bir sistem olarak yaratılmıştı. Büyük bir aksilik oldu. Programın dataları kayboldu. Kimileri mükemmel dünyanın tanımının yapıldığına inanıyordu. Ama ben yaşayan varlıkların acılarını tanımlayıp geriye kalanları sisteme kattıklarına inanıyordum. Korkunç bir kabus içinde her an uyanmak isteğiyle yaşanmaya başlandı. İşte bu noktada Matriks yeniden kuruldu. Bütün bunlar evrimle ilgili

Dr. Faust ruhunu, şeytan Mefistoteles'e satmış ve karşılığında büyük bir güç ve ölümsüzlük elde etmiştir.

Morpheus.. Her şeyin temeli bu.. Evrim Morpheus.. Evrim. Aynı dinozorlar gibi.. Pencereden dışarı baksana.. Sen vaktini doldurdun. Gelecek bizim Morpheus. Gelecek bizim..”

Bu anlatım Goethe'nin Faust'unu çağrıştırmaktadır. Nietzsche ve aydınlanma düşüncesine ciddi katkılar yapmış bazı aydınlar, yeni toplum ve toplumu oluşturan öncüller konusunda çok kuşkuludur.

Büyük Alman edebiyatçısı W. Goethe, aydınlanmanın en iyi bilinen örneklerinden biridir. Goethe'nin ölümsüz yapıtı Faust bu yaklaşımın yada sorgulamanın en iyi bilinen örneklerinden biridir. Bilindiği gibi Goethe'nin bu öyküsünde, kahraman Dr. Faust ruhunu şeytan Mefistoteles'e satmış ve karşılığında büyük bir güç ve ölümsüzlük elde etmiştir. Faust,

kazandığı gücü kullanarak insanlığı nihai bir özgürlüğe ulaştıracak bir “master plan” yapmıştır ve bunu uygulamaktadır.

Faust’un mastır planı tam bir Aydınlanma Projesidir. Plan bütün insanların iyiliğine hizmet etmekte, onları yüceltmektedir ama bir kısım insanlar bu plana karşı çıkarsa ne olacaktır? Örneğin, bütün gayreti ile bu master planı gerçekleştirmeye çalışan Dr. Faust, giderek planın uygulanmasını engelledikleri, karşı çıktıkları gerekçesi ile yaşlı ve masum insanları Mefistoteles aracılığı ile yok etmek durumunda kalmaktadır. Yani insanları yüceltmeyi amaçlayan Aydınlanma Projesi, en azından bu yücelme gereklerine katılmayan insanlar için karabasana dönüşmektedir.

Modernitenin de bir çıkmazı olarak kabul edilebilir olan bu gerçeklik, Matrks’in insanlığın mutluluğu için sunduğu programda da, karşı çıkanlar için karabasanlar oluşturmaktadır.

Modernitenin iddiaları arasında, doğayı kontrol ederek insanlığın hizmetine sunmak vardır. Aslında Matrks, bu amaçla insanoğlu tarafından insanlığın mutluluğu için ortaya konulmuş bir yazılımdır. Bu yazılımın sağlayacağı mutluluğu Nietzsche; “Mutluluğu keşfettik biz, yolu biliyoruz artık, binlerce yılın labirentinden çıkışı bulduk. Başka kim bulabilir çıkışı? –Modern insan mı? - ‘Ne ettiğimi bilmiyorum, ne ettiğini bilmeyen her şeyim ben’ diye iç geçirir modern insan..” diyerek alaylı bir şekilde yorumlar.

Postmodern bir yaklaşımla Matrks’de; “İnsanlar kendi mutluluklarını kendileri yaratmalıdır.” fikri işlenmektedir. Bireyin, sistem ve ajanları yanındaki önemi vurgulanmaya çalışılmaktadır.

(M) – Matrks bir sistemdir Neo. Ve o sistem bizim düşmanımızdır. Etrafına baktığında neler görüyorsun. İş adamları, öğretmenler, avukatlar, marangozlar. Hepsi zihinlerini kurtarmaya çalışıyorlar.

Bu insanlar mühürlenmediler. Ve onlar bu sistemi korumak için ellerinden geleni yapacaklardır.

Modern düşünceye sahip insanlara, mutluluğun önemli olduğu ve sistemin buna göre düzenlemesi gerektiğini anlatmak epey zordur. Özgürlüğü hep mantıkları ile açıklamaya çalıştıklarından bireyin önemini ve mutluluğunu göz ardı edeceklerdir.

Nietzsche'ye göre; "Mutlu bir yaşam imkansızdır. İnsanın ulaşabileceği en yüksek yaşam, kahramanca olandır." Bu çıkmazı, o dönemin insanlarına anlatamama olarak kabul edilebilir.

Bugüne kadar, kalıplanmış insanların yaşamında öğrenme, hep sorumsuzluk olarak açıklanmıştır. "Biz bunca yıldır mutlu bir yaşam sürüyorduk; şimdi nereden çıkardın dünyanın hem kendi hem de güneşin eksenini etrafında döndüğünü?" suç-

"Mutlu bir yaşam imkansızdır, insanın ulaşabileceği en yüksek yaşam kahramanca olandır."

lamasıyla karşılaşan Kopernik'in durumu bundan farklı mıdır?

Zerdüşt, insanlara yeni bir yolu değil, bugüne kadar körü körüne yürüdükleri yolu arzulamayı ve "bu yola iyi demeyi" öğretmek üzere tasarlanmış olan "yeni bir istem" öğrettiğini söyler. Nasıl kendimiz olacağımızı öğrenme sorunudur bu..

Çevremize baktığımızda gerçekten de bu ikilemi her zaman görebiliriz. Birçok insan, çok küçük bir değişiklikte bir çok insanı daha mutlu edecek değişiklik tekliflerine, ya tekli-fi kendi yapmadığından ya da -kraldan çok kralcı olma edasıyla- sistemi korumak için teklifleri kabul etmez.

Birey, insanın bağlı olduğu ve kendisini de dahil ettiği tam, tek bir çizgi olarak görülmelidir. Neo ve arkadaşları bireyin mutluluğu odaklı bir gelecek için çalışırken, geleceğin nasıl olacağının kararını yine birey ve birey topluluklarına bırakmaktadır. Burada "Governance – Yönetişim" yönetim modeline bir gönderme yapılmaktadır.

ÖZ DEĞERLENDİRME

"Matriks" filminde modernizm, altı yüzyıl önce insanlığa vaat ettikleri ve günümüzde insanın neredeyse bir makinenin bir parçası durumuna gelmesi bakımından Matriks veri tabanlı bir programa benzetilmektedir. İnsan, 1929 yılı sonlarına kadar sadece ürüne katkısı olan bir makine olarak algılanmıştır.

Doğrular, o zamanki anlayış içerisinde evrenselleştirilerek insanlığın sömürülmesi ve sürüleştirilmesi için bir araç olarak kullanılmıştır. Birey, kendi özünü ve düşüncelerini seslendirmeyi bir tarafa bırakın, hayal bile kuramamaktadır. Her maddesel hayal, kendisi için bir tehlike içermektedir. Filmde, me-

tafor kullanılarak modernizm Matriks'e benzetilmiştir.

Neo ve arkadaşları ise, Matriks sonrası yaşam için çalışmaktadır. İnsanın değerinin keşfedilmesine uğraşmaktadırlar. İnsanlığa kendi ve yaşadıkları toplumda özgür iradelerini kullanabilme olanağı sunmaya çalışmakta hatta yeni bir şeyler dahi önermemektedirler. Her şeyi bireylerin tercihiine bırakmaktadırlar. Bu ise ayrı bir metaforla postmodernizme benzetilmektedir.

Dünya, bir çok yeteneği öldüren bir çöp öğütme makinasına benzetilebilir. Bu doğal olarak dünyanın suçu değildir. Suçlu, yeteneklerini ortaya çıkarma ve yaşama duygusunu yitiren ve başkalarına bu olanağı vermeyen insanlardır.

II. BÖLÜM

BİREYSEL GELİŞİMDE MATRİKS YA DA YARATICI DRAMA

İnsanlar genel çizgileri ile yaşamda iki yol ya da bu yolların türevlerinden birisini tercih etmektedir. Birincisi gelişimi ve değişimi içeren dinamik yol, diğeri ise hazır olanı koruma ve her türlü değişime direnen statik yoldur.

Matriks filminde, Martı ve Simyacı gibi bir çok kitapta dinamik yolda ilerlemek isteyenler ile statik yolun yolcuları arasındaki kavga ve mücadeleler işlenmektedir.

Doğan Cüceloğlu, iki farklı yaşantı ile dinamik yolun yolcularının az olmasına sebep olan statik yolculardan zarar görebileceği duygusunu güzel bir örnekle şöyle açıklar:

“20 Mayıs 1996 günü Sabah gazetesinde Çetin ALTAN’ın

Şeytanın Gör Dediği köşesinde, Körlerin Hikayesi başlıklı şöyle bir yazısı çıktı:

Büyük dostum. Prof. Sadun Aren, H. G. Wells'in bir hikayesini anlattı. Dere tepe, dağ, ova dolaşmasını seven tek gözlü bir adam varmış. Yürür yürür gidermiş, gider gider yürürmüş.

Bir gün uzaklarda yolları, renkleri karmakarışık bir köy görmüş; alacalı bulacalı garip bir köy. Yaklaşmış köye doğru. Yolları bir tuhaf, evleri bir tuhaf, insanları bir tuhafmış köyün...

Girince köyün içine anlamış meseleyi. Körler köyüymüş burası. Kadınların, erkeklerin, çocukların, velhasıl herkesin sımsıkı kapalıymış gözleri... Gezginci adam karar vermiş burada yaşamaya:

"Hiç değilse benim bir gözüm var; körler ülkesinde şaşılar kral olur derler. Ben de bunların başına geçer yaşarım." di-yormuş.

Körlerin gözleri yokmuş ama elleri, kulakları, burunları çok hassasmış. Kendilerine göre kurdukları bir düzen içinde yuvarlanıp gidiyorlarmış. Adam şaşkın hallerine bakıyormuş onların. Yürümeleri, konuşmaları doğrusu başka türlüymüş. Bir gün körlerden biri öteki körün malını aşırılmış. Sadece tek gözlü adam görmüş bunu. Bağırarak ilan etmiş:

– Filanca malını çaldı falancının.

Körler:

– Nereden biliyorsun o kadar uzaktan duyulmaz ki, demişler.

– Ben duymadım, gördüm. Gözüm var benim. Görüyorum.

Körler göz diye, görmek diye bir şey bilmiyorlarmış. Uzun yıllar içinde çoktan unutmuşlar bu hissi.

– *Ne demek görmek, demişler; nasıl görüyorsun yani, duyulmayacak mesafeden anlıyor musun ne olup bittiğini?*

– *Anlıyorum tabii.*

– *İnanmayız, imtihan edeceğiz seni...*

Adamı almışlar, uzakça bir yere dikmişler. Tecrübeleriyle biliyorlarmış o uzaklıktan hiç bir şey işitilmeyeceğini.

– *Anlat bakalım, şimdi biz ne yapıyoruz.*

Adam anlatmış:

– *Oturuyorsunuz, konuşuyorsunuz. Şu ayağa kalktı, bu elini oynattı, beriki bacağını sallıyor vs...*

Derken körler bir evin içine girmişler, bağırmışlar:

– *Anlatsana...*

– *İçeri girdiniz, göremiyorum ki...*

Körler bilmedikleri için içeri girmenin ne olduğunu:

– *Ne olmuş yani içeri girmişsek. Elli santim fark etti, anlat, anlat, demişler.*

– *Arada duvar var, göremiyorum.*

Körler:

– *Sen atıyorsun, demişler. Demincek tesadüf etti. Bak, şimdi bilemiyorsun.*

– *Çıkın dışarı, söyleyeyim.*

– *Bu kadar uzaktan duyunca ha içerisi, ha dışarı, ne çıkar yani...*

– *Ben duymuyorum, ben görüyorum, diyormuş adam.*

– *Öyle şey olmaz demişler. Sende bir bozukluk var. Saçmalıyorsun, acayip şeyler söylüyorsun. Hekime muayene ettireceğiz seni.*

Adamı yaka paça köyün hekimine götürmüşler. Hekim de kör tabii... Elleriyle yoklamaya başlamış adamı. Yoklamış yoklamış ve parmaklarını adamın yüzünde gezdirirken:

– Buldum, demiş. Bozukluk burada...

Adamın açık olan gözünü kastediyormuş hekim ve:

– Saçmalaması bundan dolayı, diyormuş. Ben şimdi hallerim, düzeltirim onu...

Körler ülkesinde kral olmaya kalkan gezginci zor bela kurtarmış kendini oradan. Körler görenleri anlayamazlar. Saçmalıyor sanırlar ve onu da düzeltip kendilerine benzetmek için gözlerini çıkarmaya uğraşırlar."

Gelişmiş insan başkasının gözüyle olayları görebildiği için kendini onların yerine koyabilir, onların gözü ve kulağı ile olayları değerlendirip, kendini onların yerine koyarak empati ile dinleyebilir. Kalıplanmış insanda eksik olan budur. Bilinci kalıplanmış olduğu için olayları başkasının gözü ve kulağı ile değerlendirir, empati ile dinleyemez.

Görmeyenler/göremeyenler dünyasında, görenlerin yaşamasının zorluğunu, Matriks isimli filmde "Morpheus, Neo ve Arkadaşları" çok net bir şekilde bizlerin görmesini sağlarken, aynı zorluğu martılar içerisinde kendini keşfetmeye çalışan Jonathan'ın ve simyanın sırlarını keşfetmeye çalışan Santiago'nun da yaşadığını söyleyebiliriz.

Günümüzde de yaşamlarını kendi deneyimleri üzerine kuran bir çok birey vardır. Bu bireylerin isimlerinin Morpheus, Neo, Jonathan ve Santiago'nun yanında sayılacağından hiç şüphem yok.

İKİ AYRI YETİŞME ORTAMI BAĞLAMINDA REHBERLİK

Hiçbir zaman başkasını kendine benzetmeye kalkma. Allah bilir ve sen de bilirsin ki; bir sen yeterlisin.

R. W. Emerson

Bireysel yeteneklerin ortaya çıktığı ilk kurum ailedir. Aile-yi oluşturan kişiler, aynı zamanda, yeni yolcunun ilk rehber-lerini oluşturmaktadır. Rehberlik hizmetini, yapılış şekillerine göre iki ayrı grupta toplayabiliriz:

Birinci gruptaki rehberler; kötü olarak tanımladıkları tec-rübelerine yeni yolcuların da düşmemesi ve hata yapmaması için yolcuların kendileri gibi olmalarını isterler.

Margo Kaufman, “Bir gün babama, işleri diğer insanlar gi-bi yapamadığım için üzüldüğümü söyledim” der ve babası-nın” Margo, koyun olma, insanlar koyunları sevmezler. İn-sanlar koyunları yerler.” şeklinde nasihatte bulunduğunu söy-ler.

Bu tür rehberlikte yolculuğa önce başlayan bireylerin, son-raki yolcuları koyun gibi gördükleri ve sürüler şeklinde yönet-meye çalıştıkları söylenebilir. Bu tür oluşum, yüksek perfor-mans oluşumunu da engelleyebilir.

Cüceloğlu, birinci gruptaki rehberlerin ortamını, kalıplayıcı ortam olarak tanımlamaktadır. “Kalıplayıcı ortamın en be-lirgin özelliği çocuğun doğuştan getirdiği yetenekleri, eğilim-

leri ve özellikleri ne olursa olsun, onu daha önceden belirlenmiş kalıplar içine sokmayı amaçlaması, bütün çabanın bu yönde olmasıdır.” şeklinde özetlemektedir.

Simyacı’da, Kral Melkisedek Santiago’ya bu durumu şöyle özetler: “Papaz okulunda olduğu gibi, insan her zaman aynı insanları görürse, bunları yaşamının bir parçası saymaya başlar. Bu kişiler de, bu nedenle yaşamımızı değiştirmeye kalkışır. Biz görmek istedikleri gibi değilsek hoşnut olmazlar, canları sıkılır. Çünkü, herkes bizim nasıl yaşamamız gerektiğini elifi elifine bildiğine inanır. Ne var ki, hiç kimse herkesin kendi hayatını yaşaması gerektiğini kesinlikle bilmez.”

Birinci gruptaki rehberler için iç görü azlığından söz edebiliriz. Çünkü bireylerin kendilerini sorgulayıp dünyayı algılamaları yerine herkesin kendileri gibi olmalarına çalışırlar.

İkinci gruptaki rehberler ise, her insanın yaşantısının özel olduğunu ve yaşantısını kendi deneyimleri üzerine kurması gerektiğine inanırlar. Ve yapmaya çalıştıkları rehberliği; “Bireyin kendini anlaması, çevredeki olanakları tanınması ve doğru kararlar vererek özünü gerçekleştiren bir kişi olarak gelişebilmesi için yapılan sistematik ve profesyonel bir yardım süreci “olarak tanımlarlar.

Rehberliğin sözcük anlamı “yol göstermek”tir. Ancak bu sözcük, yol göstermek olarak algılandığında birinci gruptaki rehberlik düşüncesiyle uyuşmaktadır. İkinci gruptaki rehberlik anlayışıyla pek uyuşmamaktadır. Rehberlik “yol” göstermek değil belki de “yollar” göstermektir. Yani rehberlik, danışana belli bir yol gösterip o yolu izlemesini istemek değil, çeşitli yolların avantajlı ve dezavantajlı yönlerini tartışıp, kendisine uygun olanı seçebilmede bireye yardımcı olmaktır. Hatta bir ileri aşama da danışana kendiliğinden yeni yollar bulma becerisi ve cesareti kazandırmaktır.

Aile, eğitim, bütün kurumlarıyla toplum ve kültür insanlara sürekli paradigmlar empoze etme durumundadır. Bireylerin, içinde yaşadıkları bütün kurumlarda (aile, akraba, çevre, okul, iş, ulus, yani tüm evren) iki tür rehberlik anlayışından birini tercih ettiğı söylenebilir.

Kreş, ana okulu ve ilkokul ile eğitime başlayan çocukların zil ile derse girip çıkmaları bu bağlamda değerlendirildiğinde, bu çocukların ezberci bir yaklaşım içerisinde yetişmelerinin ilk adımları olarak tanımlanabilir. Bireyler, sonraki yaşamlarında ezberciliğe bağılı olarak zaman algılamada sorunlar yaşamaktadır. Bu kolaycı yöntemin yerine konulacak yöntem bir araştırma konusu olarak düşünülebilir.

“Kalıplanmış” ve “geliştirilmiş” kişiler tesadüfen bu özellikleri almamışlardır. “Kalıplanmış” insan kalıplayıcı, “geliştirilmiş” insan ise geliştirici yetiştirme ortamının ürünüdür.

Cüceloğlu, insanın gerçek özgürlüğü olarak açıkladığı ikinci grup rehberlik ortamını, geliştirici ortam olarak tanımlamaktadır. Geliştirici ortam, bireyin yaşamına yön verecek ilke ve değerleri bulmak için kendi öz ilke ve değerlerini keşfederek, onları, duygu, düşünce ve davranışlarında ifade ederek kişisel bütünlüğünü ve yürekliliğini geliştirdiğı ortamlardır. Bu özgürlüğü yaşamlarının temeline oturtamayanlar, kendilerinin değil ancak başkalarının beklentilerini yaşarlar.

ÖĞRENME

Düşünmeden öğrenmek yitirilmiş bir emektir.

Konfiçyüs

Bireysel yaşam yolculuğunda öğrenme doğumla başlar ve bebeklik yıllarında hızla gelişir. **Öğrenmek, insanoğlunun yabancı olduğu bir kavram değildir.** Bilinçli yada bilinçsiz her birey, sürekli öğrenme ve buna bağlı olarak da değişim içerisinde. Bebeklerin sırf annesinin uzaklaşmasını önlemek için emer gibi yapmaları ve sobaya dokunduğunda elinin yanması ve bir daha dokunmaması, ilk öğrenmelere örnek olarak verilebilir.

Çocuğun benliğinin oluşması ve benliğine müdahalelerde bulunulması aile içi problemlerin de başlamasına sebep olur. Toplumsal statüsü gereği üst olan –büyük- bireyler, diğer bireylerin mevcut potansiyel ve karakter yapılarına göre yaşam yolculuğunda ilerlemelerinden çok, onlar için kendilerinin çizdikleri yolda ilerlemelerini isterler ve bu durum herkes tarafından bilinir. Anne, baba ve çevrelerinin yardımıyla bireylerin kendi yaşam amaçlarını kendilerinin belirlemeleri gerektiği, rehberlik uzmanlarınca tavsiye edilmektedir.

Bu dünyada ne için var olduğunuzu düşünüyorsunuz? Yaşamınızı değerli ve anlamlı kılmak için neler yapıyorsunuz? Yanıtınız, “yaşamdaki amacım nedir?” sorusunu yanıtlayabilmenin ilk adımıdır.

Bir çoğumuz hayatta olmanın ne demek olduğunu bilmek isteriz. Başkalarının değil, “belirlediğimiz yaşam amacımızın” yönlendirdiği bir hayat sürdürdüğümüzde, her geçen günün daha iyi tadına varabiliriz. Yaşam amacı, bireysel sorumluluğa sahip insanların coşkuyla yaşamalarına yardım eder. Yaşamdaki amacımızı gerçekleştirmek ve daha verimli olabilmek için öğrenen bireyler olmamız gerektiği kabul edilmektedir.

“Öyleyse bir sorunumuz var, yeteri kadar koyunun olduğunu düşündüğü sürece sana yardım edemem.

Öğrenen birey olmanın yanı sıra bu konuda sürdürülebilir bir yaşantı oluşturmak daha zordur. Simyacı’da Kral Melkisedek Santiago’ya “Kaç tane koyunun var?” diye sorar ve “Yeteri kadar” yanıtını alır ve “Öyleyse, bir sorunumuz var. Yeteri kadar koyunun olduğunu düşündüğün sürece sana yardım edemem” diye ekler.

Öğrenmenin bireyler tarafından gerçekleştirilebilmesi için bireylerin yaptıkları eylem, davranış ve gerçekleştirdikleri rolleri daha iyi nasıl yapabileceklerini sorgulama düşüncesine

sahip olmaları gerekmektedir. Birey yaptıklarını, güzel görmeli fakat yeterli görmemelidir. “Yeterli” düşüncesinin hakim olduğu birey veya kurumlarda; öğrenme, değişim ve gelişimden söz edilemez.

Sizce asık suratlı olmak, bireysel sorumluluğa sahip bir insanın özelliği midir? Yanıtınız “evet” ise, yeniden düşünmenizde yarar var. Evet, çok sorumlu olan, mutsuz ve ümitsiz insanlar vardır. Ama bunlar genelde başkalarının (patronun, anne-babanın, eşin, amirin/üstün yada komutanın) dayattığı sorumlulukları yerine getirmekte olan bireylerdir. Bir amaç uğruna yaşamak, hayatın en büyük zevklerinden birisidir. Benliğinizin engin denizine açılma yürekliliğini gösterirseniz, yaşam amacınızı bulursunuz. Bireysel sorumlulukla yaşamak, bireyi bilinçli ve uyanık tutar.

EYLEM ÇELİŞKİSİ VE BAŞARI

Çok çalışmak eylem çelişkisi içerirse başarı getirmeyecektir.

Bireyin yaşam tarzını, bireysel değerleri ve düşünceleri belirler. Bu değerler ve düşüncelerde herhangi bir değişiklik olmadığında, bireylerin eylem ve davranışlarında da bir değişiklik beklemek doğru olmasa gerekir. Bireyler öğrenme arayışlarında “eylem çelişkisine” yakalanabilmektedirler.

Eylem çelişkisi; yaptığınızı daha iyi yapmak için daha çok çalışmanın başarı getirmeyeceği gerçeğidir. Eylem çelişkisi-

nin etkin iletişim ve öğrenme ile ortadan kaldırılmasından sonra, olumlu sonuçlara ulaşmanın mümkün olacağı görüşü günümüzde giderek değer kazanmaktadır.

Ben Sweetland'ın dediği gibi; "Başarı bir yolculuktur, bir varış noktası değil." Aynı zamanda, bir öğrenme sürecidir başarı. Edison için anlatılan hikaye çok anlamlıdır: "Altı bin kere deneme yaptıktan sonra ampulü bulamayan Edison'a arkadaşları "Bu kadar deneme yetmez mi?" diye sorduklarında Edison "Ben, altı bin kere ne yapmayacağımı öğrendim." der. Geçmişin olumsuzluğunu geride bırakmak ve kazanç hanesine artı bir değer katmak, öğrenen bireylerin en belirgin özellikleri arasındadır.

Öğrenme, bir deneyim yada denemenin/bilginin sonucunda davranışlarda meydana gelen sürdürülebilir ve kalıcı değişikliklerdir. Mustafa Kemal ATATÜRK'ün, öğrenememe hastalığına yakalanmış bireylerden oluşan milletlere seslenişi çok manidardır: "Çalışmadan, yorulmadan, öğrenmeden rahat yaşama yollarını itiyat haline getirmiş milletler, evvela haysi-

"Yalnızca öğrenmek istiyorum... Hepsi bu... Yalnızca öğrenmek..."

yetlerini, sonra hürriyetlerini ve daha sonra istiklallerini kaybetmeye mahkumdurlar.”

Öğrenme, herhangi bir eylemden sonra geri besleme ile eylemden sonuç çıkarmaktır. Bireyin, karar ve eylem sonuçlarını çevreyle ve gelecekteki eylemle bağlantılarının kurulması ve tekrar başa dönülmesine de öğrenme denebilir.

Martı’da annesi; “Niçin Jonathan, niçin?” diye sorar ve “Sürüdeki diğerleri gibi olmak neden bu denli zor geliyor sana? Alçaktan uçmayı niçin pelikanlara ve albatroslara bırakmıyorsun? Yemeden, içmeden niçin kesildin böyle? Bir deri bir kemik kaldın baksana.... Neden?” diye sorular zincirini ekler. Jonathan; “Bir deri bir kemik kalmak hiç önemli değil anne! Ben yalnızca uçarken ne yapabilirim? Ve neyi yapamam? Onu öğrenmek istiyorum. Yalnızca öğrenmek istiyorum... Hepsi bu... Yalnızca öğrenmek” diye cevaplar. Milan Kundera’nın dediği gibi, bu “varolmanın dayanılmaz hafifliği” dir.

Öğrenme, kalıplanmış bireylerde ezber olarak kabul edilmektedir. Bireyler bir önceki yaşantıyı takip ettiklerinde problem yaşamazlar. Önceki kalıplanmış ve ezberlenmiş yaşantı, ileriye götürülmek istendiğinde iletişim çatışmaları yaşanır. Bu durumdaki gelişmiş bireyler diğer insanların yaptıklarını yapmadığından onlar tarafından suçlanacaklardır.

Birey kendi yaşam çizgisine ulaşmak isterse, bireysel gelişiminin her anını öğrenmelerle süslemelidir. Bireysel hazineye ulaşmak için, bireyin işaretlere (öğrenmelere) dikkat etmesi gereklidir.

Bireyin yaşantısında bu kadar önemli bir yeri olan öğrenme düşüncesini Jonathan; “Öğrenmek, araştırmak, özgür olmak yaşamın amacı olmalıdır.” şeklinde tanımlamaktadır.

“Bireyler, öğrenmeyi en etkin bir şekilde nasıl başarabilirler?” sorusu günümüze kadar bir çok araştırmanın konusunu oluşturmaktadır.

Bir araştırmanın sonuçlarına göre, zaman sabit tutulmak üzere insanlar;

okuduklarının	% 10'unu,
işittiklerinin	% 20'sini,
gördüklerinin	% 30'unu,
hem görüp hem işittiklerinin	% 50'sini,
söylediklerinin	% 70'ini,
yapıp söylediklerinin	% 90'ını

hatırlamaktadır.

O zaman bireylerin, daha çok öğrenmelerini sağlamak için **kendi yaşantıları yoluyla öğrenmelerini sağlamalıyız.** “Martı Jonathan Livingston da tek başına uçup uçamayacağını anlamak için didinip duruyordu”.

Öğrenmenin nasıl olması gerektiğini Simyacı; “Eylem yöntemi, öğrenmenin tek yöntemidir” şeklinde açıklamaktadır. Bireysel yaşam yolculuğu sürecinde, bireysel öğrenmeler gerçekleşmektedir. Yaşam ise en iyi öğretmendir.

Televizyonda izlediğim bir sohbet programında ünlü sanayici ve iş adamımız Sakıp SABANCI; “Benim param var, belki bir çok şeyi satın alabilirim; ama satın alınamayacakların başında TECRÜBE gelmektedir. O nedenle konusunda uzman ve tecrübeli insanları kazanabilmek bizim için çok önemlidir” demektedir.

Öğrenmenin nasıl olacağını düşünmek, nerede olduğunu bulmak; bir problem/sıkıntı halinde başvurulabilecek, önceden planlanmış bir araştırma zamanlamasıyla yapılabilecek

bir şey olmaktan çok, bireyin hatadan ve yaşantısından ders çıkartabilecek bir ortam içerisinde bulunmasıyla sağlanabilir. Böylece yaşam boyu öğrenmeye de geçiş sağlanmış olur.

Öğrenme, her hangi bir eylemden sonra, eylemden sonuç çıkartarak bir sonraki eylemi mükemmele taşımaktır. Eylem çelişkisine yakalanmadan bir sonraki eylemi birincisinden farklı kılma ise değişim olarak tanımlanabilir. Öğrenme beş adımlı bir yol izler ve döngü özelliği gösterir. Bu adımlar “Liderlik Eylem Çevrimi” (gözle, düşün, karar ver, eyleme geç, öğren ve tekrar gözle) olarak adlandırılmıştır.

Her birey kendi yaşam amaçlarını gerçekleştirebilmek için, eylemlerini öğrenmeyle tamamlamalıdır. Yoksa birinin gelip yaşamımızı değiştirmesi için bekler dururuz.

“GÖZLE: Liderlik Eylem Çevrimi gözlemekle başlar. Bu aşamada lider* “Ne oluyor?” ve “Ne olmuyor?” diye sorar. Bu yalnızca bireyin dışı bakması değildir; aynı zamanda içeri bakma, güç ve gereksinimleri tartma sürecidir. Bu; etkileşim içinde olduğu bireyleri, sahip olduğu şey/şeyler dahil olmak üzere, bireyin işleyiş melekelerine etkide bulunan bütün yaşam bileşenlerini kapsamalıdır.

DÜŞÜN: Düşünme, fikir üretme sürecidir. “Eylemi etkilemek için ne yapabilirim?” Lider, gözlemle toplanan bilgiyi, hem tehlikeleri hem olanakları değerlendirerek, eylem yolları, ihtimaller formüle ederek yorumlar. Bu aşamada lider hedef belirler. Düşünme aşamasının önemli bir boyutu da, çevrede neyin değişime uğrayacağını, neyin olduğu gibi kalacağını saptanmasıdır. Bu, belirsizliklerin görece kesinliklerden ayrılması, varsayımların tespiti ve denenmesi sürecidir. Bu, aynı zamanda riskin tartılması ve azaltılması sürecidir.

KARAR VER: Bundan sonra lider hedefin gerçekleştirilmesi için en iyi şekilde nasıl ilerleneceğini belirler. Bu, en

* Yaşam yolculuğundaki bireyler kast edilmiştir.

önemli katılımcıların özgül rolleri ve başarının önündeki tahdit ve sınırlar ile ölçülebilir. Başarı standartları gibi görevleri belirlemeyi içerir.

EYLEME (HAREKETE) GEÇ: Bundan sonra lider, çoğu kez öğrenmenin derhal başlayabilmesi için somut pilot projelerle başlayarak, kararlarını yerine getirmeye başlar. Birey buna bizzat katılmalı, özellikle değişim süreçlerine sürekli müdahaleler yapmalıdır. Bireylerin desteği ve katılımı, değişimin önemini gösterir ve öteki bireylerin katılımını artırır.

ÖĞREN: Liderlik Eylem Çevriminin en önemli adımı bu halkadır. Karar ve eylem sonuçlarının çevreyle ve gelecekteki eylemle bağlantılarının kurulmasıyla tamamlanarak tekrar başa dönlür.

Öğrenme sürecinde birey, daha etkin olabilmek için davranışlarında değişiklik yapar. “Şu anda bildiklerimizi/bildiklerimi o zaman öğrenmiş olsaydık, neyi daha farklı yapardık?” diye sorarak gerektiği ölçüde kararları yeniden düzenler ve hedefleri yeniden belirler.

Massachusetts Teknoloji Enstitüsündeki Sistem Düşünme ve Örgütsel Öğrenme Programı Müdürü Peter Senge, öğrenen bireyi şu şekilde tanımlar: Öğrenen birey; “Geleceği yaratma kapasitesini sürekli artıran bireydir. Böyle bir birey yalnızca ayakta kalmakla yetinmez. ‘Yaşayabilmek için öğrenme’ ya da sık sık kullanılan deyimle ‘uyarlayıcı öğrenme’ daha önemlidir hatta gereklidir. Ancak öğrenen bir birey, ‘uyarlayıcı öğrenme’yi yaratma kapasitemizi güçlendiren ‘yaratıcı öğrenme ile tamamlamak durumundadır.”

Yaratıcı öğrenme bilgi özümsemekten çok deneyim özümsemeyle, bu deneyimleri yorumlama ve sonuçta geri iletim olarak davranışı değiştirmeyle ilgilidir. Öğrenen bir birey haline gelebilmek, yaptığımız herşeyden birşeyler öğrenmeye

bağlıdır. Bu tür öğrenmeyi öğrenmek ve sürdürmek, açık iletişimi, bilgi paylaşımını, birlikte yaşayan bireylerin ve bu bireylerin performansı ile gelişimi için sorumluluğun paylaşıldığı bir kültürün gelişmesini sağlar.

Hatadan ders çıkarma ve aynı hatayı ikinci kez tekrarlama liderlik özelliği olduğu kadar sorumluluğunun bilincindeki her bireyin de sahip olması gereken özellikler arasında sıralanabilir.

Hatalardan ders çıkartan bireylere, öğrenen bireyler adı verilir. Senge; öğrenen bireyleri, “insanların kendi gerçeklerini ne şekilde yarattıklarını ve nasıl değiştirebileceklerini keşfetmeleri” olarak tanımlamaktadır.

Eğer birey öğrenemezse, sürekli kendini tekrar eden bir makine gibi yaşayan insanlar durumuna düşer. İşten atılan biri yöneticiye; “Niçin beni işten atıyorsunuz, on yedi yıllık iş deneyimim var, neden daha deneyimsiz birini atmıyorsunuz?” diye sormuş. Yönetici; “Evet, sen on yedi yıl bu şirkette çalıştın, ama on yedi yıllık iş deneyimin yok. Bir yıllık iş deneyimini on yedi yıldır tekrar ediyorsun!” demiş.

Bu örnek olayımızda, işten atılan birey, öğrenememe hastalığına yakalandığından dolayı on yedi yıldır yaptığı işlere bir artı değer katamamıştır. Dolayısıyla değişim rüzgarını da yakalayamadığından şirketine belki de kardan çok zarar getirmektedir.

DEĞİŞİM

Değişmez kural, değişmez kuralın olmayacağıdır.

Bernard Shaw

Öğrenme değişimle tamamlanmalıdır. Değişimle tamamlanmayan öğrenmeler, bilginin edinilmesi ancak paylaşılması ve kullanılmaması olarak tanımlanabilir. Yaşamımızın değişmesini istiyorsak, yaşamımızda değişiklikler yapmalıyız. Yaşamımızın değişmesi için beklersek yaşam da bekler! Kimse gelip de bize coşkulu bir yaşam sunmaz. kendimizi mazeretlerle dolu bir yaşam içinde buluruz.

“Değişmeyen tek şey değişimdir.” İnsanlar var olduğundan günümüze kadar bu söz söylenmiştir. Ama günümüzde değişim çok daha hızlı yaşanmaktadır. Bireylerin mutluluğu ve başarısı, kendilerini bu değişime adapte etmeleriyle doğru orantılı olarak görülmektedir. Çünkü değişim hızlı veya yavaş, bir şekilde devam ediyor ve insanların işlerini en iyi yapma arayışları da bu bağlamda sürüyor. Hem değişim hem de işi en iyi yapma arayışları bireyleri yenileşmeye taşımaktadır. Kalitenin günümüzde giderek değer kazanması ise bireylerin toplam kalite standartlarını araştırmaya ve uygulamaya yönelmektedir.

Yapmış olduğumuz hatalardan öğrendiklerimizi kullanarak gelecekte aynı hataları yapmamayı nasıl öğrenebiliriz? Bireylerin isteklerini ve ihtiyaçlarını karşılama duygularının bir sonucu olan öğrenmenin, değişimin ilk basamağını oluşturduğu söylenebilir.

Hem örgütsel hem de bireysel yaşamımızda aynı şeyleri birkaç kez yaparak farklı sonuçlar beklediğimiz olmuştur. Eğer bir eylemin sonucunda öğrenme gerçekleşmediği takdirde, aynı eylemi tekrar eder dururuz. Eylemin tekrarı farklı kaynaklarda, farklı tanımlamalarla ifade edilmektedir.

Aklından zoru var, çılgınlık veya delilik gibi kavramlar değişmeyenler için üç ayrı kaynaktan kullanılmaktadır.

Cüceloğlu, “Katıldığım bir seminerde konuşmacı, ‘Kime aklından zoru var denir, biliyor musunuz?’” diye sordu ve

şöyle devam etti der: “O güne kadar yapa geldiği şeyleri yapmaya devam eden, fakat farklı sonuçlar bekleyen kişiye aklından zoru var denir.”

Rifenbary, “Deliliğin bir tanımının ne olduğunu biliyor musunuz?” diye sorar ve “Aynı şeyi yapmak ve farklı sonuç beklemek!” diye yanıtlar.

Kalite Derneğinin “Öğrenen Organizasyonlar Uzmanlık Grubu” çılgınlığı, aynı şeyleri yaparak farklı sonuçlar almayı beklemek olarak ifade etmektedir.

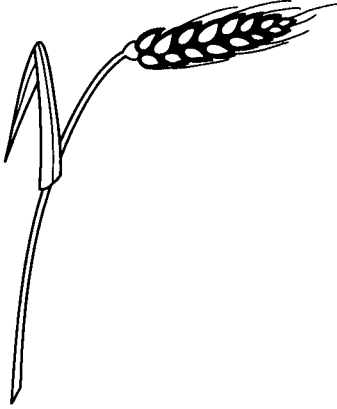
Değişim hem bir koşul, hem bir süreç olarak tanımlanabilir. Bir koşul olarak değişim, etrafımızda olup bitenleri tanımlar; bir süreç olarak ise, bireylerin kendilerini mükemmele taşımak için yaptıkları eylemlerini ifade eder.

Bir koşul olarak değişim bizi derinden etkiler, ama dışımızda gerçekleşir; bir süreç olarak değişim içimizde büyüttüğümüz bir şeydir. Bir koşul olarak değişim, kabul etmemiz gereken gerçekliğin bir parçasıdır; bir süreç olarak değişim bizim etkilediğimiz bir şeydir.

Doğru teşhisler yapıldığı zaman, küçük değişiklikler büyük sonuçlar getirebilir. Doren, bu gerçeği öğrenme sanatı olarak ifade etmektedir. “Öğrenme sanatı, yeni bir buluşun meydana gelmesine yardım etme sanatıdır.” Buna, sistem içi düşünmek ve buğday yerine himmet istemektir denebilir.

“Bir olayı etkileyen tüm etkenler yumağı göz önüne alınarak, her olayın diğer faktörlerle ilişkisini, etkileşimlerini bileerek tanımlanmasına” sistem içi düşünme diyoruz. Bu sistematik düşünmeden farklıdır. Adım adım, düzenli bir yapı içinde düşünmeye, sistematik düşünce deriz. Ama bu sistematik düşünme bütünü göz önüne almayan, doğrusal bir düşünme olabilir.

Yunus Emre yaşanan kuraklıktan dolayı Şeyh Tabtuk ile görüşmeye gider ve buğday ister. Şeyh, Yunus'a "Himmet mi istersin, yoksa Buğday mı?" diye sorar. Yunus, o an sistem içi düşünmeyi kullanmadığından dolayı tepkisel bir yaklaşımla tercihini buğday olarak ifade eder; fakat buğdayı alıp giderken yolda sistem içi düşünmeye başlar ve himmetin buğdayı

da elde edebileceğini keşfederek geri döner; Şeyh Tabtuk'tan evrenin dilini öğrenebileceği bir yolculuğa başlar ve himmet ister. (Üçüncü bölümde daha detaylı bir şekilde anlatılacaktır.)

Sistem içi düşünmek yerine, olayları konuşmak ve tepkisel yaklaşımlar göstermek değişim getirmeyeceği gibi aynı zamanda eylem çelişkisi de yaratabilir. Değişim, eylemin bütün adımlarının resminin çekilmesiyle tamamlanabilir.

Değişim, yapmış olduğumuz eylemlerden öğrendiklerimizi, geleceğe odaklayarak, gelecekte aynı hataları yapmamak için davranış değiştirmek olarak tanımlanabilir. Değişiklik içsel motivasyonla başlamalı ve aynı değişim düşüncesine bağlı bireylerle dış motivasyona dönüştürülmelidir.

KALIPLAYICI ORTAM (MATRİKS)

Mükemmele aday olan insanoğlunun, kendisini yokluğa mahkum etmesi anlaşılamaz.

Dünyanın en büyük yalanının ne olduğunu Kral Melkise-dek Santiago'ya şöyle açıklar: “Bütün kitaplar gibi aynı şey-den söz eden bir kitap.. İnsanların kendi yazgılarını seçmek şansından yoksun bulunduklarından söz ediliyor. Ve sonunda da dünyanın en büyük yalanına inandığını söylüyor.” Santi-ago “Peki dünyanın en büyük yalanı ne?” diye sordu şaşkın-lıkla. “Ne mi? Hayatımızın belli bir anında, yaşamımızın de-netimini elimizden geçiririz ve bunun sonucu olarak hayatı-mızın denetimi yazgımızın eline geçer. Dünyanın en büyük yalanı budur” diye cevaplayarak konuşmasını tamamlar.

Her anının sorumluluğunu taşıdığımız yaşantımızın dene-timi kendi ellerimizdedir. “Bir gün bir kasabayı sel basar ve halk kaçışmaya başlar. Kasabayı terk etmeye yanaşmayan tek insan, kasabanın rahibidir. Rahibi almak için salla kiliseye yaklaşan kasabalıya rahibin verdiği cevap “Ben Tanrı'ya en çok çalışırım, o beni korur, siz gidin” olmuştur. Sular yükse-lir. Bu sefer kasabalı bir motorla gelir, çatıya çıkan rahip yine aynı cevabı verir. Sular yükselir ve rahip çan kulesine çıkar. Bu sefer kasabalı helikopterle gelir fakat rahibin cevabı yine aynı olur ve rahip sularda kaybolarak ölür. Öbür dünyada ra-hip meleklerle Tanrıyla görüşmek istediğini söyler ve görüş-me de “Tanrım! Sana bu kadar çalışmış bir kulun olarak niye bana yardım etmedin.” diye sorar. Tanrı ise kuluna “Ben ön-ce sal, sonra motor en son da helikopter gönderdim. Sen niye verdiğim şansları kullanmadın?” der.

Kim olursa olsun, yeryüzündeki her insan; nerede ve nasıl olursa olsun her zaman dünya tarihindeki başrolü oynar yada başrole adaydır. Ve bireyler kalıplayıcı ortamda yetiştiklerinden bu gerçeği fark edememektedirler. Aynı Neo gibi aynı rahip gibi, bireyler kalıplanmışlıktan kurtulabildikleri ölçüde ya başarılı yada başarısız olurlar.

“Yaşam için daha iyi bir amaç, bir anlam arayan bir martıdan daha sorumlu biri var mıdır? Binlerce yıldır hep balık artıklarının peşinden koştuk. Fakat şimdi yaşamak için bir amacımız var; öğrenmek, araştırmak, özgür olmak! Size bulduğum şeyi göstermek için bana bir şans verin!” diye inleyerek bağırmasına karşın Jonathan’a Martı kurultayının cevabı tarih sürecindeki benzerlerinden farklı olmamıştır: “Bir gün Martı Jonathan Livingston, sorumsuzluğun kötü bir şey olduğunu öğreneceksin (kalıplara uyacaksın) Bu dünyaya yiyeceğimizi bulmak ve olabildiğince uzun yaşamaya çalışmak için geldik. Yaşam bilinmeyendir. Gizemine erişilmez. Ve bundan başkası bilinemez.”

Kalıplayıcı ortamın zincirini kırarak kendi deneyimlerini yaşayan bireylere, “Kimse onlara ilgi göstermesin. Sürgün edilmiş martılarla konuşanlar sürgün edilecektir. Bir sürgüne dönüp bakan martı, sürünün yasalarını çiğnemiş sayılır” şeklinde uyarılar yapılacaktır. Bireyler uyarımları dikkate almalıdır. Yoksa bireylerin gözlerinden olma (!) ihtimali olduğu söylenebilir.

Yaşam yolculuğunda şu cümleleri sıklıkla duyarız:

“Sakın oraya çıkma, düşersin!”

“Dokunma, kırarsın!”

“Bu şeye de bu kadar para ödenir mi?”

“Söyledim ama yapabilir mi?”

“Bozarsın, oynama!”

“Bakar ama kördür!”

“Yeni yürümeye başladı, her şeye dokunabilir!”

“Beceriksiz, sakar!”

“Şurup tatlı diyorum, çocuk yine de içmiyor!”

“Öyle olduğunu söylüyorum, yanlış duyduğuna inanıyor!”

Bu cümlelerde kalıplanmış ortam gizlidir. Bireyin kendi deneyimlerinin ve kendisinin önemli görülmediği söylenebilir.

Kalıplayıcı ortamlarda, öğrenme ve mutluluk, “Sanal Gerçeklik” olarak da tanımlanabilir. Gerçekte bu ortamdaki bireyler, mutluluğu hiç tatmamışlar yada görmemişlerdir. Gördükleri ve tattıkları sadece kendilerine lütfedilen ve tanımlanan kadar bir yaşamdır.

GELİŞTİRİCİ ORTAM (YARATICI DRAMA)

Kullanılmayan maddi kaynaklar muhakkak kaybolmuş sa-

yılmazlar, fakat kullanılmayan insani kaynaklar daima kaybolmuş demektir.

Jerome Wiesner

Bir bilgisayar aldığımızda yapacağımız ilk iş bilgisayarı-mıza izler (format) açmak olacaktır. Daha sonra bilgisayarı-mıza, kullanacağımız programları yüklememiz gerekmektedir. Bütün bu işlemler sonucunda bilgisayarımızdan alacağımız verimin yüklediğimiz programlar kadar olacağını da unutmamalıyız. Seçeceğimiz bilgisayarın donanım özelliklerinin önemli olduğunu da ayrıca vurgulamak gerekmektedir.

Bilgisayara iz açmak için ve programları yüklemek için cd veya disketlere ihtiyacımız vardır. Daha sonra bilgileri (input); cd, disket, internet, klavye, optik, scanner vs. aracılığıyla bilgisayarımıza gireriz. Bilgisayarımızdan alacağımız işlenmiş bilgilere çıktı (output) adı verilmektedir. Alacağımız çıktılar, girdilerimiz kadar olacaktır. Bilgisayarımız, kendi bilgi ve birikimlerimiz kadardır. Bizim tanımladığımız alanın dışına çıkamaz, bilgi üretmez.

Bilgisayarlar insanın biyolojik yapısından esinlenerek icat edilmiştir. Bilgisayarların hız ve kapasiteleri Teknolojik gelişmeler ve buluşlar ışığında günden güne artmaktadır. İnsanlarda da durum bundan farklı değildir. Kendini keşfeden ve öğrenen bireyler sürekli kendilerini aşmaya çalışarak üstün insan olma yolculuğunu sürdürmektedir. Buna karşın bazı bireyler, kendi yeteneklerinin ve deneyimlerinin önemli olmadığını ve bazı insanların üstün yetenekli oldukları yanılgısına düşmekte ve kendilerini yokluğa mahkum edebilmektedir.

İnsanların dünyaya gelmeyi seçmek gibi bir şansları yoktur. Ayrıca nasıl ve ne zaman öleceğini seçmek de insanların elinde değildir (intihar dışında). “İnsanların yaşamlarında yapabilecekleri nelerdir?” sorusuna Loan Baey **“İnsanlar sadece nasıl yaşayabileceklerini seçerler.”** cevabını verir. Aynı zamanda insanların bireysel yeteneklerini seçme şanslarının olmadığı da düşünülebilir. Birey olma yolculuğunu, “bireyin yeteneklerini keşfetmek ve deneyimler kazanarak bunları en etkili biçimde kullanabilmek” olarak tanımlayabiliriz.

Martı kalabalığından, “Sizin gibi uçmamızı bizden nasıl beklersiniz? Siz diğer kuşlardan olağanüstü, üstün yetenekli ve yetkin bir kuşsunuz. Diğer kuşlardan çok yetenekli olduğunuz su götürmez bir gerçek. Üstelik özel yetiler ve kutsal güçlerle donatılmışsınız.” Sorusunu cevaplarırken Jonathan’ın sesi yumuşaktı, “Fletcher’e bakın! Lowell’e, Charles Roland’a! Onlarda mı üstün yetenekli ve yetkin? Ne sizlerden, ne de benden pek fazla şeyleri yok. Tek fark, onların kendilerinin gerçekte ne olduklarını anlamaya başlamaları, bunun bilinci-ne varmaları ve bunu artık yaşamaları....,

Yaşam, bir öğrenme olarak tanımlanabilir. Öğrenmeler ise, dışarıdan toplayacağımız bilgilerin, beynimizde algılanması ve işe koşulması üzerine kurulmaktadır. Beyin tarafından algılanan bilgiler davranışa dönüştürüldüğünde öğrenme tamamlanmış kabul edilebilir.

Beynimiz duyu organlarımız aracılığı ile veri toplamaktadır. Duyu organlarımız temas halinde oldukları nesne ve olayların özelliklerine göre; tatlı-tuzlu, büyük-küçük, kırmızı-yeşil, hızlı-yavaş, sert-yumuşak gibi farklı duysal veriler üretirler. Beyin ise, bireyin içinde bulunduğu durumdan ne bek-

lediğini, geçmiş yaşantılarını, diğer duyu organlarından gelen başka duyuları, toplumsal ve kültürel etkenleri hesaba katarak bir sentez yapar. Bu sentezden çıkarılan değer yargısının doğruluğu duyu organlarımızı etkili kullanabilmekle doğru orantılı olarak görülmektedir.

Zaman sabit tutulmak üzere yapılan bir araştırma sonucunda, insanların öğrendiklerinin:

- % 1'i tatma,
- % 1,5'u dokunma,
- % 3,5'u koklama,
- % 11'i işitme ve
- % 83'ü görme

ile gerçekleştirdikleri tespit edilmiştir.

Bir sanat eğitimi alanı olan yaratıcı drama geniş anlamda duyuların eğitimidir. Ayrıca, yaratıcı drama bireyin, özgür iradesiyle, duyu organlarını kullanarak dünyayı keşfetmesi, neyi yapıp neyi yapmaması gerektiğine karar vermesi, deneyimlerinin tamamının güzel olması, bireyin seçkin ve değerli olduğunun bilinilmesi ve olaylara takılıp kalmak yerine onların izlerini takip etmesi olarak da tanımlanabilir.

Yaratıcı dramada temel amaç, duyuları eğitilmemiş bir insanın çevresinde olup bitene karşı duyarsız kalacağıdır. Bu tür insanlar bakar ama görmez, işitir ama duymaz olurlar. Yaratıcı drama yalnızca görme ve işitme eğitimi değildir. Dokunma, koklama ve tatma duygularına yönelik etkinlikler de yer alır. Dokunma duyusuna dönük çalışmalar bireye; bu duygularını kullanırken neler düşündüklerini görme olanağı sağlar, bir anlamda bireyin kendine ilişkin ipuçları yakalamasıdır. Birey, bu süreçte bedeninin ve bedenini oluşturan her bir uzvunun

nasıl gözleri gibi bir işleve sahip olabileceğini fark eder.

Matriks’de Neo, Simyacı’da Santiago, Martı’da Jonathan ve günümüzde birçok drama gönüllüsü kendi kararlarını kendileri alarak bireysel yaşamlarını sonuna kadar götürmek istemektedir. Birey bir şeyi gerçekten istediği zaman, bireyin arzusunu gerçekleştirmek için bütün evrenin işbirliği yaptığı ve yaşamında bireye karşı cömert olduğu söylenebilir. Evrenin yardımcı olabilmesinin sırrının; bireyin evreni, görebilmesi, duyabilmesi, koklayabilmesi, dokunabilmesi ve işitebilmesinde saklı olduğu düşünülebilir.

Yaratıcı drama, bireyin yeteneklerini ortaya çıkarmaya yarayan bir öğretim yöntemi olarak düşünüldüğünde geliştirici ortamın sağlandığı söylenebilir. Geliştirici ortamda yetişen bireyler ise demokrasi kültürü ile, birlikte yaşamayı oluştururlar.

ÖZ DEĞERLENDİRME

Yaşam yolculuğunda kimse mutsuz olmak istemez. Başarı ve mutluluk bir döngü gibi birbirlerini tamamlamaktadırlar. Araştırmalarda mutlu insanların duyarlılıklarının arttığı tespit edilmiştir. Mutlu insanlar dünyayı diğer insanlardan farklı algılarlar ve evrenin dilini konuşmaya başlarlar. Birlikte yaşam kültüründe mutluluk, bireyler tarafından yakalanabilirse, insanların öğrenme ve değişimleri yaşayacaklarını söylemek kehanet olmayacaktır.

İnsanların büyük çoğunluğu tüm mutluluklarını bir başka insanın eline bilerek yada bilmeyerek vermeye çalışır. Öğrenen bireyler ise mutluluğunun kaynağının kendi içlerinde olduğunu bilerek davranırlar.

“Bir tüccar Mutluluğun Gizi’ni öğrenmesi için oğlunu insanların en bilgesinin yanına yollamış. Delikanlı bir çölde kırk gün yürüdükten sonra, sonunda bir tepenin üzerinde bulunan güzel bir şatoya varmış. Söz konusu bilge burada yaşıyormuş.

Bir ermişle karşılaşmayı bekleyen bizim kahraman, girdiği salonda hummalı bir manzarayla karşılaşmış: Tüccarlar girip çıkıyor, insanlar bir köşede sohbet ediyor, bir orkestra tatlı ezgiler çalıyormuş, dünyanın dört bir yanından gelmiş lezzetli yiyeceklerle dolu bir masa da varmış. Bilge sırayla bu insanlarla konuşuyormuş ve bizim delikanlı kendi sırasının gelmesi için iki saat beklemek zorunda kalmış.

Delikanlının ziyaret nedenini açıklamasını dikkatle dinlemiş bilge, ama Mutluluğun Gizi’ni açıklayacak zamanı olmadığını söylemiş ona. Gidip sarayda dolaşmasını, kendisini iki saat sonra görmeye gelmesini salık vermiş.

‘Ama, sizden bir ricada bulunacağım’ diye de eklemiş bilge, delikanlının eline bir kaşık verip sonra bu kaşığa iki damla sıvı yağ koymuş. ‘Sarayı dolaşırken bu kaşığı elinizde tutacak ve yağı dökmeyeceksiniz.’

Delikanlı sarayın merdivenlerini inip-çıkmaya başlamış, gözünü kaşıktan ayırmıyormuş. İki saat sonra bilgenin huzuruna çıkmış.

“Güzel, demiş bilge, peki yemek salonumdaki Acem halılarını gördünüz mü? Bahçıvan başının yaratmak için on yıl çalıştığı bahçeyi gördünüz mü? Kütüphanedeki güzel parşömenleri fark ettiniz mi?

Utanan delikanlı hiçbir şey göremediğini itiraf etmek zorunda kalmış. Çünkü bilgenin kendisine verdiği iki damla yağ dökmemeye çabalamış, başka bir şeye dikkat edememiş.

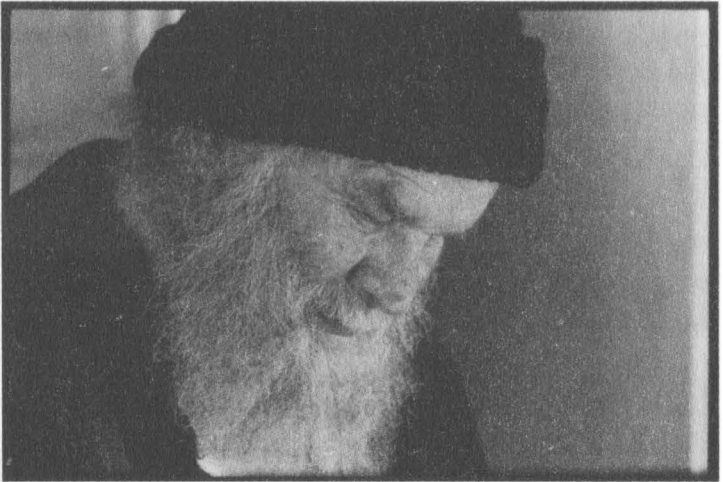
“Öyleyse git, evrenimin harikalarını tanı” demiş ona bilge. “Oturduğu evi tanımadan bir insana güvenemezsin.”

İçi rahatlayan delikanlı kaşığı alıp sarayı gezmeye çıkmış. Bu kez, duvarlara asılmış, tavanları süsleyen sanat yapıtlarına dikkat ediyormuş. Bahçeleri, çevredeki dağları, çiçeklerin güzelliğini, bulundukları yerlere yakışan sanat yapıtlarının zarafetini görmüş. Bilgenin yanına dönünce, gördüklerini bütün ayrıntılarıyla anlatmış.

“Peki sana emanet ettiğim iki damla yağ nerede?” diye sormuş bilge.

Kaşığa bakan delikanlı, iki damla yağın dökülmüş olduğunu görmüş.

“Peki” demiş bunun üzerine bilgeler bilgesi, “sana verebileceğim tek bir öğüt var: **Mutluluğun Gizi dünyanın bütün harikalarını görebilmektir**, ama kaşıktaki iki damla yağı unutmadan (dökmeden).

“Mutluluğun gizi dünyanın bütün harikalarını görebilmektir, ama kaşıktaki iki damla yağı dökmeden...”

Birey kendisinin mükemmel ve sınırlandırılmamış olduğunu düşünürse mutluluğu yakalayabilir. “Jonathan, sezgisiyle bilgilerini birleştirdiğinde diğer martıların yapamadıklarını yapabiliyor ve bundan sonsuz bir mutluluk duyuyordu. Hayatında tek düzelik, bezginlik, korku, yalnızlığıyla doğayla barışıktı.” Bu bağlamda mutluluğun bireysel gelişimle doğru orantılı olduğu söylenebilir.

Bireyin özgür iradesinin gelişimi yönünde, duyu organlarımızın, drama yöntemiyle kullanılmasına yönelik yapılan yenilikçi ve geliştirici ortamlar, birçok alandaki sorunlarımızın çözümüne kaynaklık edecektir.

Kıyıyı gözden kaybetmeye cesaret edemeyen insan, okyanus keşfedemez.

Andre Gide

III. BÖLÜM

İLETİŞİM, EMPATİ ve HİYERARŞİ

Yaşam Yolculuğunda..

Birey, insanlık yolculuğuna toplumu oluşturan kurumların en küçüğü ve en önemlisi olan ailede başlar. Anne, baba ve çocuktan oluşan ilk hiyerarşik yapılanma içerisinde yerini aldığı da söylenebilir. Bireye, yolculuğu için gerekli olan bilgi, beceri ve tutumlar öncelikle aile kurumu içerisinde kazandırılmaya çalışılır. Kazandırılan davranış değişikliklerinin, becerilerin en önemlileri arasında, diğer bireylerle yolculuk sırasında nasıl bir iletişim kuracağının öğretilmesi sayılabilir.

“İlk ağlama” çocuğun, anne ve babasıyla kurmaya çalıştığı ilk iletişim denemesidir. Ağlamanın nedenlerini çözemeyen anne ve baba, çocuğuyla ilk iletişim çatışmasını ve mutsuzluğunu yaşamaya başlar. Çünkü toplumsal ve bireyler ara-

sı ilişkilerde mutluluğun yakalanması, paylaşılması ve anlaşılmasının önemli olduğu herkes tarafından kabul edilmektedir. Çatışmalardan kurtulmanın ve mutluluğu yakalamanın, **etkin iletişimle** mümkün olacağı görüşü günümüzde artarak değer kazanmaktadır. Mutluluk gerçekten önemli midir? Önemliyse bireylerin performansını ne kadar etkiler? soruları birey, aile ve kurumlar açısından yeni açılımları ve yaklaşımları gündeme getirmektedir.

Bireyin yaşamında mutluluk önemli bir yer tutmakta ve yaşamını etkilemektedir. Hem ortak deneyimler hem de psikolojik araştırmalar kişisel ilişkilerin önemli bir mutluluk kaynağı olduğunu göstermiştir. Tatminkar ve etkin iletişim yaşayan insanlar, bunu yaşamayanlara oranla daha mutlu ve sağlıklıdırlar. Mutluluğu yakalamış kurumlarda ise verimliliğin arttığı ve bireylerin kendilerini kurumlarının bir parçası olarak gördükleri söylenebilir.

“Bilgi üretim ve akışının bireyler arası ilişkileri belirlediği, bilginin üretilip, tüketildiği” bilgi toplumlarında, kurulan ilişkilerin bilgi ve etkin iletişime dayandığı gözlenmektedir.

İLETİŞİM

Kelimelerin esiri olmayın.

Thomas Carlyle

İletişim nedir?

Yaşamımızda bu kadar önemli yeri olan iletişim nedir? Mesajın gönderilmesi mi? Alınması mı? Mesaja yeni bir mesajla karşılık verilmesi mi? Kodların çözümlenmesi mi? Sadece insanlar, geniş anlamıyla canlılar arasında mı gerçekleşir? Cansız varlıklarla da iletişime girilebilir mi? Hepsi mi, yoksa hiç biri mi?

İletişim, yukarıda saydığımız bir çok konuya kaynaklık yaptığı gibi, mutluluk/mutsuzluk, başarı/başarısızlık, zenginlik/fakirlik gibi birçok durumumuza da kaynaklık yapmaktadır.

İletişim (İng. communication) sözcüğünün Latince kökeni (comminical) paylaşmak anlamına gelir. Bir gülümseme, neşeyi paylaşır; “seni gördüğüm için mutluyum” mesajını verir. Bu da bir iletişim türüdür.

Genel anlamıyla paylaşılan her şey iletişimin konusunu oluşturmaktadır. Birey olarak bize düşen ise kodlanarak gelmekte olan mesajları çözmek ve onlara göre bir yaşam modeli geliştirmektir. İletişimde yaptığımız aslında Simyacı’da sıkça geçen “Evrenin dilini konuşmaktır.” Aynı dili konuşa-

bilme, bize, simyanın gizemli perdelerini aralama şansı verir. Bu önermeden yola çıktığımızda sevgi, mutluluk, başarı ve zenginliğin iyi iletişim kuranlarla birlikte olacağı, kuramayanların yanında ise sevgisizlik, mutsuzluk, başarısızlık ve fakirliğin olacağı söylenebilir.

İletişimin en kolay yanını kelimeleri, jestleri ve mimikleri içeren kodlar kısmını algılamak oluşturmaktadır. Zor yanını ise kodların arkasında gizlenen mesajı çözmek oluşturmaktadır. Yeni doğan bir bebek de kodları görmekte, duymakta ve algılamaktadır. Bebek bazı kodlarımızı çözerek mesajlarınıza karşılık verirken, bir çoğunu çözmemektedir. Aynı şekilde biz de gönderdiği kodları çözemediğimizden bebek ile bir çok iletişim çatışması yaşarız.

Kendi ulusal kültür ve öğretilerimizde de mesaj ve kod ilişkisini vurgulayan örnekler vardır. Tabtuk Emre ile Yunus Emre'nin arasında geçen iletişim bunu enfes bir şekilde vurgulamaktadır.

Bir gülümseme neşeyi paylaşır, “seni gördüğüm için mutluyum” mesajını verir.

Yunus Emre'nin yaşadığı köyde kuraklık yaşanır. Yunus Emre kuraklıktan etkilenmeyen Tabtuk Emre'nin yanına gider ve ondan köy halkı için buğday ister. Tabtuk Emre ise "Buğday yerine himmet vereyim." der. Buğday alma paradigmasını esnetemeyen Yunus, "Bize himmet değil, buğday lazım.." der. Bunun üzerine Tabtuk, Yunus'a istediği buğdayı verir.

Köy yolunda himmet-buğday ilişkisini düşünen Yunus kodları çözer ve mesajı yakalar. Tabtuk, "Sana bir daha buğdaysız kalmamanın yollarını gösterebilir, evrenin dilini konuşmayı öğretebilirim." mesajını göndermektedir. Geri dönerek himmeti ister. Bu istek simyanın sırlarının keşfine doğru olan yolculuğu doğurur. Sonunda Yunus kodları çözer ve evrenin dilini konuşmayı öğrenir.

Bilişim çağına girerken kodlanarak gelen mesajları çözmede Karamahmetler ve ekibini kutlamak gerekir. Önce "Turkcell" ardından da "superonline ve digiturk" ile sürdürdükleri atılım, mesajı anladıklarının en önemli göstergesi olarak kabul edilebilir. Birçok kuruluşun da aynı yöntemleri denemek istediklerini görmekteyiz. Önemli olan kodu en önce çözebilir mektir.

Toplum ve kurumları oluşturan bireylerin birbirlerini etkilme çalışmaları, bireylerin mutluluğuna ve verimliliğine atılan adımları oluşturmalıdır. Bu etkileme faaliyetlerini "bireyler arası ilişkiler" olarak adlandırabiliriz.

Bireyler arası ilişkiler bağlamında iletişimi kısaca açıklamak gerekirse; "İletişim, bilgi üretme, aktarma ve anlamlandırma süreci" dir. Genel anlamda ise; "Nitelikleri ne olursa olsun, iki sistem arasındaki bilgi alış verişini iletişim" olarak kabul edebiliriz.

Özetle iletişim, rollerin farklılığında eşitlerin paylaşımını içermektedir. Yani, sosyal statümüzden kaynaklanan rolleri-

mizi gün boyu sürekli olarak değiştirerek yaşamaktayız. Değerli dostum Tamer Levent'in anlatımları ile, "Sahil kasabasında sabah evinin önüne bir sandalye koyan ve oturan bir insan akşam içeriye girene kadar otuz rol oynamaktadır." der. Yaşamın hızlılığı içerisindeki bireylerin oynadıkları rol sayısını belirlemek ise olanaksız gibi görülmektedir.

Uyandığımızda eş, mutfağa girdiğimizde ahçı, çocuğumuz ağladığında, anne/baba/bakıcı/öğretmen, yaşadığımız dairenin dışına çıktığımızda komşu, apartman dışına çıktığımızda vatandaş, otobüse bindiğimizde yolcu rolüne girmekteyiz. Ayrıca psikolojik durumlarımızda eklendiğinde, kızgın, mutlu, neşeli, öfkeli, başarılı, başarısız.. oynadığımız rollerin sayısı daha da artmaktadır.

Rollerimizin farkına varmadığımız veya karıştırdığımızda ve rollerimizle girdiğimiz iletişim sürecinde çatışma yaşamamız kaçınılmazdır. Rollerle girilen iletişim sürecinde insanın adı ve değeri yoktur. Doğan Cüceloğlu Polis Akademisinde verdiği bir konferansta herkesin kazandığı iletişimin "Can'dan Can'a" olması gerektiğinin altını çizerek. Bu ise insan paydası altında eşitlerin paylaşımı ile sağlanabilir. Eşitlerin birlikteliğinde herkes iletişim sürecinde eşit olduğundan bu süreç, korku barındırmaz, herkese söz ve dinlenilme hakkı verir, bireyler onur, hizmet ve sevgi yönünden aynı haklara sahiptir.

Aklımızdan çıkarmamamız gereken diğer bir nokta da bir paylaşımdan söz edilebilmesi için, paylaşılacak bir değere sahip olmamız gerektiğidir. Düşünce, davranış, mutluluk, başarı, zenginlik, sevgi ve birçok şey. Öncelikli olarak paylaşılacak hazinemizi çoğaltmaya yönelik bir düşünce geliştirmeliyiz. Sonrası kendiliğinden gelecektir.

İletişim, iş ve toplumsal ilişkilerde başarıya kaynaklık eder. Fikir ve deneyimlerimizi paylaşmak, ilgilendiğimiz

alanları geliştirmek ve insanlara isteklerimizi açıklamak için iletişim beceri ve stratejilerine gereksinim duyarız. Duygu ve içgüdülerimizi açıklamak için konuşma (sözsöz dil) ve davranışlara (beden diline) dayalı iletişim yöntemleri geliştirmemiz gerekir. Etkin bir iletişim kurulabilirse, bireyler hayatlarını olduğu gibi yaşamak yerine, kendi dünyalarını şekillendirebilirler.

İletişimin kalitesi, söz konusu tarafların kendi ihtiyaçları kadar karşı tarafın ihtiyaçlarını da anlamaya çalışmalarıyla ölçülür. İletişimde yaşanan zorlukların en önemli bölümünü, karşı tarafın ihtiyaçlarını anlayamamanın oluşturduğu söylenebılır.

Küreselleşme sınırları zorladıkça, iletişimde yaşanan ve bugüne kadar üzerinde düşünmeye zahmet etmediğimiz ufak tefek konular birer büyük anlaşmazlık maddesi olarak karşımıza çıkacak ve zaman gelecek ki büyük projelerin başarısızlığına da neden olacaktır.

İletişim Nasıl Gerçekleşir?

Etkin bir iletişim, bireylerin mesaj alış-verişlerindeki niyetlerinde saklıdır.

Yukarıdaki tanımlar irdelendiğinde iletişimi oluşturan dört temel kavramdan bahsedilebilir. Bu kavramlar sırasıyla; birim (kaynak-hedef), birbiriyle bağlantılı olma, mesaj (bilgi) ve alış-veriştir.

Yaşamımızda kurduğumuz iletişimleri kısaca şöyle örnek-
lendirebiliriz:

Erol ağır rahatsızlık geçiren eşini hastaneye götürmek için

müdüründen izin isteyecektir. Kapıyı çalar, selamını vererek içeriye girer ve “Yarın sabah eşimi doktora götüreceğim! ...” der. Müdür izin yerine yargı içeren bu istemi “Zaten sen izini almışsın... Niye soruyorsun ki?” der ve reddeder.

Yukarıdaki örneğimizde, “kapsam çatışması” yaşanmış ve çalışanlar arasında bireylerin istediği verimlilikte bir iletişim kurulamamıştır.

Bu örnek model haline getirildiğinde; Erol ile müdürü arasındaki konuşmada Erol kaynak birimi, müdür ise hedef birimi oluşturur. İki birim arasındaki mesajların (izin istemi) gidip gelebileceği bir kanal (alış-veriş) vardır. Bütün bunların bulunduğu iletişim ortamı da bütün kavramlara tek tek tesir eder. Kurulan iletişimi etkileyen faktörler; “öz-imaj, ifade netliği, dinleme becerisi, duyguların yönetimi, öğrenme ve kendini ifade etme” olarak sıralanabilir.

Yukarıdaki örneğimizde kodlanarak gönderilen mesajı anlayabilmek ve anlamlandırmak doğru ve etkili iletişim ile sağlanabilir.

İletişimde Anlamak / Anlamlandırmak

Anlamak kodların arkasındaki mesajı çözebilmenin başlangıcıdır.

“Bilmek, anlamak ve yaşamak...” eğitimcilerin bireylerde gerçekleştirmek istedikleri davranış değişikliklerinin basamaklarını oluşturmaktadır. İstenilen davranış değişikliğine ulaşmak her basamağın kendi içerisindeki gereklerini de yerine getirmekle sağlanabilir. Bireyin anlamadığı sonra da anlamlandıramadığı bilgileri yaşantısında da uygulaması müm-

kün görülmemektedir.

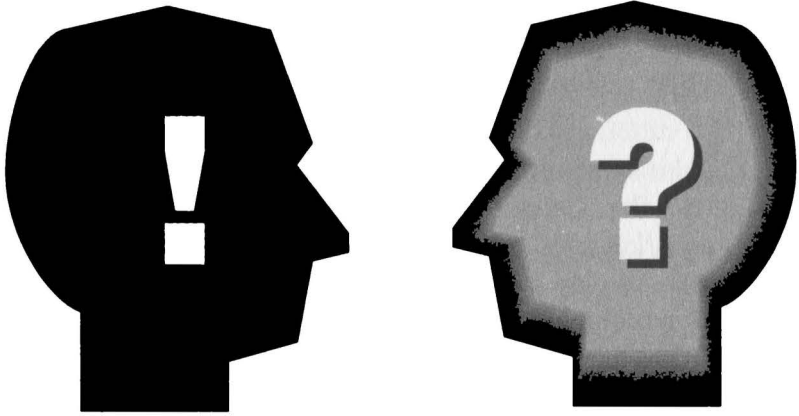
Örneğin, kararmış bulutlar kodunun çözümlenmesi yağmur geleceği mesajını içermektedir. Mesajın birey tarafından doğru olarak anlaşılması, bireyi “Yağmur yağabilir ıslanmam için önlem almam gerekir.” anlamlandırmasına ulaştıracaktır. Sonucunda da birey bu bilgisini işe koşacak ve dışarı çıkarken şemsiyesini yanına alacaktır.

Mesajın kodları, anlamak ile çözümlenebilir. Sahip olduğumuz bilgilerle anlamlandırılarak da işe koşulacak duruma getirilebilir. Doğru anlama iletişim çatışmalarını da engelleyecektir.

İletişim sürecinin dinlemeyi izleyen aşaması, esasen anlamayı hedefler. Gelen iletiyi (mesajı) anlayabilmek, en genel anlamıyla, konuyu “karşı açıdan” görebilmek demektir. Anlayabilmek, bir olayla ilgili yürütülen farklı düşüncelerin her birinin oturdukları mantıkların kendi içlerinde tutarlı oldukları varsayımını temel alır. Buna göre, düşünceler arasında “doğru-yanlış” veya “haklı-haksız” gibi ayrımlar anlamsızdır. Anlamanın temelinde yatan bu varsayımın anlamlı gördüğü tek şey düşüncelerin birbirlerinden olan farklılıklarıdır. Her düşünce, bir bütünü bir kenarından yakalamış, o kesiti anlamış ve anladığını da tutarlı bir mantık silsilesi ile kendi içinde “doğrulaştırmış” bir açıdır, bir penceredir. İletişimde, bütünü anlamak, ona bakan açıları anlamayı gerektirir.

Örneğimizde Erol kendi alt kültüründen kaynaklanan bir söylem hatası yapmıştır. Aslında Erol “Sayın müdürüm eşim kendi başına hastaneye gidemeyecek kadar rahatsız, yarınki işlerimi arkadaşlarımdan da yardımıyla yaptım ve bekleyen herhangi bir işim yok... Hastane işlemlerinde eşime refakat edebilmek için izin istiyorum...” demek istemiştir. Müdür söylem hatasından kaynaklanan bilgiyi, eğitimci yönünü de

kullanarak “Üstü izin vermeye mecbur bırakacak bir tarzda izin istememelisin... şöyle, şöyle (yukarıda açıklandığı gibi) izin istemeliydin.” demeli; empati kurarak, kendisini anladığını, eşinin tedavisi için neler yapabileceğini sormalı ve geçmiş olsun temennisiyle izin vermelidir. Böylece hem Erol’un hatasını düzeltmiş hem de iletişim çatışmasına girmemiş olacaktır.

Kodlara yüklediğimiz anlamlar kendi paradigmamızla uyumludur. Ama belki de kendi paradigmamız mesajı yanlış anlamamıza sebep olacaktır. Böyle bir yanlışlığa düşmemek için kodların karşılıklı olarak doğru anlaşılması önemlidir. Kaynağın yerine karar verip koda mesaj yüklemektense, nasıl anladığımızı geri bildirimle sormak daha doğru olacaktır. Karşılıklı anlama yönünde geliştirilen bir iletişim süreci yanlış anlamaları ortadan kaldıracaktır.

Kodların çözümlenmesine yönelik güzel bir hikaye aktaralım:

Görmeden bakmaktansa, insanın duygularını ve zekasını muhafaza ederek körlüğün sonsuz gecesinde yol alması bence daha iyidir.

Helen Keller

GÖRMEK

Adamın biri, ilk defa gittiği küçük bir kasabada şaşkın şaşkın gezindikten sonra yol kenarında duran bir arabanın yanına sokulmuş ve arka koltukta tek başına oturan çocuğa:

– Buraların yabancısıyım, demiş. Parkın hemen yanı başındaki fırını arıyorum, çok yakın olduğunu söylediler.

Çocuk, arabanın penceresini iyice açtıktan sonra:

– Ben de buraya ilk defa geliyorum, demiş. Ama sağ tarafta gitmeniz gerekiyor herhalde.

Adam, çocuğun da yabancı olmasına rağmen bunu nasıl anladığını sormuş ister istemez.

Çocuk:

– İhlamur çiçeklerinin kokusunu duymuyor musunuz? diye gülümsemiş. Kuş cıvıltıları da oradan geliyor zaten.

– İyi ama, demiş adam, bunların parktan değil de tek bir ağaçtan gelmediği ne malûm?

– Tek bir ağaçtan bu kadar yoğun koku gelmez, diye atılmış çocuk. Üstelik, manolyalar da katılıyor onlara. Hem biraz derin nefes alırsanız, fırından yeni çıkmış ekmeklerin kokusunu duyacaksınız.

Adam, gözlerini hafifçe kıсарak denileni yaptıktan sonra, cebinden bir kağıt para çıkartıp teşekkür ederken fark etmiş onun kör olduğunu. Çocuk ise, konuşurken bir anda sözlerini yarıda kesmesinden anlamış, adamın kendisini fark ettiğini.

Işığa hasret gözlerini ondan saklamaya çalışırken:

– Üç yıl önce bir kaza geçirmiştım, demiş, görmeyi o kadar çok özledim ki. Sizinkiler sağlam öyle değil mi?

Adam, çocuğun tarif ettiği yerde bulunan fırına yönelirken:

– Artık emin değilim, demiş. Emin olduğum tek şey, benden iyi gördüğündür.

BİRLİKTE MUTLULUK

Mutluluk, insanların istediklerini bilmesi ve onları coşku ile istemesidir.

Feliciaan Mareeau

Toplumsal ve bireyler arası ilişkilerde mutluluğun yakalanması, paylaşılması ve anlaşılmasının önemli olduğu herkes tarafından kabul edilmektedir. Çatışmalardan kurtulmanın ve mutluluğu yakalamanın, etkin iletişimle mümkün olacağı görüşü günümüzde artarak değer kazanmaktadır.

“Mutluluk gerçekten önemli midir? Önemliyse bireylerin performansını ne kadar etkiler?” soruları; birey, aile ve kurumlar kısacası, birliktelikler açısından yeni iddia ve yaklaşımları gündeme getirmektedir.

Bireyin yaşamında mutluluk önemli bir yer tutmakta ve yaşamını etkilemektedir. Hem ortak deneyimler hem de psikolojik araştırmalar kişisel ilişkilerin önemli bir mutluluk kaynağı olduğunu göstermiştir. Tatminkar ve etkin iletişim yaşayan insanlar, bunu yaşamayanlara oranla daha mutlu ve sağlıklıdırlar. Mutluluğu yakalamış birlikteliklerde, verimliliğin arttığı ve bireylerin kendilerini birlikteliğin bir parçası olarak gördükleri söylenebilir.

İnsanlık yolculuğunda hiç bir birey girdiği iletişimde kaybeden veya mutsuz olan taraf olmayı istemez. Kazanma düşüncesinin evrensel değerlere göre örgülenmesi, bireysel бүтүнлүк, sorumluluk ve eğitimle anlam kazanmaktadır. “Ben

kazanayım sen kaybet, ben kaybedeyim sen kazan ve ne sen ne de ben kazanayım” düşüncelerinde bireyler arasında çatışma ve mutsuzluklar yaşanır. “Ben kazanırken sen de kazan ve sen kazanırken ben de kazanayım” düşüncesinde ise bireysel ihtiyaçlar karşılanmış, bireyler artı değer katmaya dahil edilmiş ve mutluluklar paylaşılmıştır.

Tarafların kabul edebilecekleri ve ikisinin de kaybetmeden kazanabilecekleri bir çözüm üretme yöntemine kaybeden-yok adı verilmektedir.

İletişim sürecinde hep kazanma düşüncesi taşıyan bireylerde “Ben” düşüncesi hakimdir. Ben merkezli bireyler hep hedeflerinin kendilerine benzemesi hatta kendi gibi olmalarını isterler. Bu ise başlı başına bir iletişim çatışmasına kaynaklık eder. Ben merkezli birlikteliklerde, kimse kendi olamaz. Herkes gücü elinde tutanın istediği gibi olmaya zorlanır. Yoksa birliktelikte bozguncu (!) olarak ilan edilirler.

Eşler yada ana/baba ile çocuklar arasında yaşanan çatışmaların çoğunda bireylerin birbirlerini kendilerine benzetme düşüncesinin olduğu söylenebilir. Hatta bazı bireyler daha ileri giderek zor bile kullanmaktadırlar.

Bireyler arasındaki mutluluğun temel taşlarını, HAYAT BAYRAM OLSA adlı şarkının mısralarında örgülenmeye çalışılmaktadır.

HAYAT BAYRAM OLSA!..

Şu dünyadaki en mutlu kişi, mutluluk verendir.

Şu dünyadaki en sevilen kişi sevmeyi bilendir.

Şu dünyadaki en bilge kişi kendini bilendir.

Şu dünyadaki en olgun kişi acıya gülendir.

Bütün dünya buna inansa bir inansa,

Hayat bayram olsa.

İnsanlar el ele tutuşsa, birlik olsa

Uzansak sonsuza.

Şu dünyadaki en soylu kişi insafa gelendir.

Şu dünyadaki en zengin kişi gönül fethedendir.

Şu dünyadaki en üstün kişi insanı sevendir.

Şu dünyadaki en seçkin kişi sevmeyi bilendir.

Bütün dünya buna inansa bir inansa

Hayat bayram olsa.

İnsanlar el ele tutuşsa, birlik olsa

Uzansak sonsuza.

İnsanların kendi olmalarına olanak sağlayan ve herkesin kazanacağı birlikteliklerde, “BİZ” merkezli olma düşüncesi hakim olmalıdır. Cüceloğlu, BİZ bilincinin temelindeki bilinçte oluşan temel ayırımları ve farkına varışları üç başlık altında toplar:

- 1) Ben varım, tekim, anlamlıyım.
- 2) Sen varsın, teksin, anlamlısın.
- 3) İstesek de istemesek de, sen ve ben birbirimizle sürekli etkileşim içindeyiz.

Biz bilincine sahip yetişkin toplumlarda, iletişimin tarafları, iletişim esnasında birbirlerini tek ve anlamlı kabul ederek bireylerin isteklerine göre önlem alırlar. Her birey belirlediği amaçlar doğrultusunda ilerlerken sadece kendini anlamlı görüyorsa diğer bireylere “ben kazanayım siz kaybedin” mesajı göndermektedir. Bu mesaj; mutsuz, coşkusuz ve üretken olmayan bireylerin oluşmasına neden olabilir.

Birlikteliği oluşturan bireylerin arasındaki ilişki çok önemlidir. Bunu iç ilişkiler olarak da adlandırabiliriz. İç ilişkiler, birlikteliğin hem dirlik düzeninin hem de dinamizminin bir göstergesidir. Birlikteliğin çevreyle iyi ilişki kurabilmesi için önce kendisinin iyi olması gerekir. Bu yönüyle iç ilişkiler hem olumlu bir birliktelik ikliminin belirtisi hem de dışa yönelik ilişkilerin uygulamasının göstergesidir.

Bir deyiş, “İyi iç ilişkiler birlikteliğin içinde başlar.” der. Kendi içinde iyi ilişkileri olan birlikteliğin dışarıyla da iyi ilişkiler içinde olacağı varsayılr. İçeride önemli sorunlarını çözememiş, kendi personeli ile dargın olan bir birlikteliğin çevreyle uyumlu bir iç ilişkiler programı yürütmesi olanaklı değildir. İşte iç ilişkileri asıl olarak bu yaklaşımla değerlendirmek ve birliktelik performansının ayrılmaz bir parçası olarak nitelenmek gerekir. Hiç unutulmamalıdır ki iç ilişkiler de-

diğimiz uygulama, birliktelik ilişkilerinin ayrılmaz bir parçasıdır.

SAĞIRKLAR DİYALOĞU (MONGOLİŞİM)

Kendisinden başka kimseyi görmeyen/duymayan, iyi görmez/duyamaz.

Musset

Sağırklar diyalogu, hedefin mesaj ile ilgilenmemesi, duymaması fakat geri bildirimde bulunması olarak tanımlanabilir. Sağırklar diyalogunda kodların çözümlenmesini bir tarafa bırakın, kodlar kaynak ile hedef arasında gidip gelmemektedir. Mesajlar duyulmadığından bu tür iletişime monoglişim diyebiliriz.

Değerli kardeşim Ayhan Özdemir, nişanlarında yüzük kurdelelerini kesmem için davette bulundu. Benim için onurdu. Heyecanla, kodun arkasındaki mesajı anlamadan davetini kabul ettim. Ama aynı gün Galatasaray-Juventus maçı vardı ve bu maçı da seyretmek istiyordum. Maç saat 21: 45’de başlıyordu. “En azından ikinci yarısına yetişiriz.” diye düşündüm. Seremoni başlamadan bir gol haberi ile sarsılmıştık. Kurdelenin kesilmesi, pastaların yenilmesi ve fotoğrafların çekiminin ardından izin isteyerek ayrıldık. Belki maçın son dakikalarına yetişiriz düşüncesi ile taksiye bindik. Kısa bir süre sonra kendimi televizyonun karşısında buldum. Paltomu bile çıkarmamıştım. Halen mağlup idik.

Heyecanla maçın son dakikalarını seyrederken eşim geldi ve “Birbirlerine çok yakıştılar değil mi?” diye sordu. Ben ise sorusuna “Lütfen bir bardak su getirir misin?” şeklinde karşı-

lık vermiştim. Çünkü eşimin televizyon ile benim aramdan çıkmasını istiyordum. Eşimin ikinci sorusu “Gelinin kıyafeti ve makyajı çok yakışmıştı değil mi?” oldu. Ben ise Galatasaray’ın gol atmasını istiyordum. Benim ikinci sorum, “Su ile birlikte meyve getirir misin oldu?”

Eşim haklı olarak yaşadığı mutluluğu paylaşmak istiyordu. Tam bir sağırlar diyalogu yaşıyor ve birbirimizi duymuyorduk. Durdum, paradigmamı biraz esnettim ve eşime, “Mutluluklarımızı beş dakika sonra paylaşabilir miyiz? Yoksa televizyonu mu kapatıp konuşalım?” diye sordum. Bir an eşim durdu benim ne hissettiklerimi düşündü ve ardından “Beş dakika sonra konuşalım.” şeklinde cevap verdi. Ve son dakikada Suat bir gol attı da maçı berabere bitirdik.

Yaşamımızdaki öncelikleme ve diğer bireylerin önceliklerini görememe, her zaman sağırlar diyalogu yaşatabilir. Böyle durumlarda hemen paradigmamızı esneterek iletişim ortamını yeniden oluşturmalıyız. Yoksa sonu çatışma ve yanlış anlamalarla bitecektir.

EMPATİ

Her insanın kendine göre inançları, gururları ve onurları olduğunu unutmayalım. Başkalarını eleştireceğimiz yerde onları anlamaya çalışalım.

Lowell Thomas

Empati, “bir insanın kendisini karşısındaki insanın yerine koyarak onun duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlaması” şeklinde tanımlanabilir.

Carl Rogers’ın 70’li yıllarda ulaştığı empatik anlayış, bugün çoğunluğun üzerinde uzlaştığı bir tanıma dönüşmüştür. Katı bir nitelik taşımayan söz konusu tanım, genel çizgileriyle şöyledir: “Bir kişinin kendisini karşısındaki kişinin yerine koyarak olaylara onun bakış açısıyla bakması, o kişinin duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlaması, hissetmesi ve bu durumun ona iletilmesi sürecine empati” adı verilir.

Empatik anlayışta doğru anlamak çok önemlidir. Ben merkezli bireylerin empati kurması zorluklar içerir. Çünkü iletişim sürecini hep kendi paradigmasına göre değerlendirir. Bu tür yaklaşımlar hedefi yanlış anlamaya itebilmektedir. Ben merkezli bireyler ya yanlış anlamaktadırlar yada doğru anlamadıklarını zannetmektedirler.

Nasrettin Hoca’dan ben merkezli empati kurma üzerine güzel bir fıkra:

“Nasrettin tuz yüklü heybelerle eşiğin üzerinde ırmağın karşı yakasına geçmektedir. Heybeler suya değdi değecektir.

Karşı yakadan bu durumu fark eden babası ‘Nasrettin’e ne desen tersini yapar’ diye düşünür ve ‘Nasrettin, heybeleri biraz daha eğ de suya deysin, sen de kurtul ben de..’ diye bağırır. Bunun üzerine Nasrettin kendisini babasının yerine koyar ve ‘babam bir gün bile oğlunun sözünü dinlediğini görmedi.’ diye düşünür ve babasının sevinmesi için heybeleri biraz daha eyer ve suya batırır.”

Empatik bir anlayışla dinleme, bireyin kendi objektifliğini yitirmeden, olayları, karşısındaki bireyin içinde bulunduğu durumu ve onun görüş açısını dikkate alarak dinlemesidir. Bu arada onu eleştirmek ve yargılamaktan kaçınılması önerilir. Bireyleri en çok tedirgin eden şeylerden birisi, başkaları tarafından eleştirilmektir. Empatik dinlemede birey karşısındaki ne över, ne yargılar ne de suçlar ama onu anlamaya çalışır. Bu anlayış insanların birbirlerine yaklaşmasına ve aralarında gerçeğe dayanan sevginin gelişmesine yol açar.

Bireyler arası ilişkileri olumlu yada olumsuz olarak etkileyen üç etmen üzerinde durulabilir. Bunlardan birincisi, bireyin başkaları ile olan iletişimde SAYGI ilkesine yer vermesi ve onları kendilerine özgü nitelikleri ile kabul edebilmesidir. İkincisi, bireyin karşısındaki bireyi mümkün olduğu kadar EMPATİK bir anlayışla dinlemesidir. Üçüncüsü ise, bireyin içi-dışı ve özü-sözü bir olmasını ifade eden BAĞDAŞIM ilkesidir.

EMPATİK İLETİŞİMİN ÖĞELERİ

En kültürlü kişi, kendisini en çok sayıda insanın yerine koyabilen kişidir.

Jane Adams

Bireyin karşısındaki bireyle empatik iletişim kurabilmesi için gerekli olan öğeleri bir örnek ile şöyle sıralayabiliriz:

Üçüncü sınıf öğrencisi Okan, koşa koşa öğretmeni Fatih hocanın odasına gelir. Heyecandan ve aceleden kapıyı çalmandan odaya girerek isteğini anlatmaya başlar. Fatih hoca sert bir ifadeyle; “Niye kapıyı çalmadan içeriye giriyorsun? Görmüyor musun, telefonla konuşuyorum, çık ve daha sonra gel” ve “Bir daha geldiğinde de kapıyı çalmayı unutma!” der ve Okan’ı odadan çıkarır.

Dışarıya çıkarılan Okan, Fatih Hocaya, öğle tatilinde voleybol oynarken yere düşen ve başını taşa vurarak baygınlık geçiren arkadaşı Emre’nin durumunu anlatmak istemektedir. Her ne kadar Okan’ın yaptığı kurumsal kurallara uygun değilse de Fatih Hoca’dan saygı ve anlayış görmemesi de o oranda uygun değildir. Fatih Hoca, Okan ile kuracağı iletişimle hem problemi çözüme kavuşturmalı hem de eğitcilik görevini yerine getirmelidir.

Empati kuracak kişi, kendisini karşısındakinin yerine koymalı, olaylara onun bakış açısıyla bakmalıdır. Her insanın dünyaya kendine özgü bir bakış tarzı vardır. Eğer bir insanı anlamak istiyorsak, dünyaya onun bakış tarzıyla bakmalı, olayları onun gibi algılamaya ve yaşamaya çalışmalıyız.

Empati kurmaya çalıştığımız kişinin rolüne kısa bir süre için geçmeli “sanki o kişi imişcesine” düşünmeye ve hissetmeye çalışmalı sonra tekrar kendi yerimize geçmeliyiz. Yani; kısa bir süre karşımızdaki kişinin yerine geçmeliyiz.

Fatih Hoca aceleyle içeriye giren Okan’la empatik bir iletişim kursaydı, “Okan’ı, bu kadar telaşa düşüren bir olay olmalı” diye düşünürdü. Hemen telefonunu kibarca ve özür dileyerek kapatır ve Okan’a bu davranışının sebebini sorardı.

Olayı dinler, çözümler ve sonra “Herhalde ben de herhangi bir arkadaşımı o durumda görseydim aynı telaş ve korkuyu yaşırdım” diye düşünürdü. Fatih Hoca “sanki o kişi imişcesine” düşünmeden tekrar kendi yerine geçer ve Okan’ı görüşmek için yanına çağırırdı.

Empati kurmuş sayılmamız için, karşımızdaki kişinin duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlamamız gerekir. Garip gelebilir, fakat çoğumuz iletişimin insandan insana bilgi aktarımıyla ilgili olduğunu genellikle unuturuz. Mesaj alan ve veren bireylerin farklı insanlar olduğu, bu insanların farklı ihtiyaçları, ilgi alanları, amaçları ve hayata farklı bakış açılarının olduğu unutulmamalıdır.

Eğer Fatih Hoca, Okan’ın davranışlarını kendisini onun yerine koyarak anlamaya çalışsaydı; “Onu çok iyi anlıyorum ama bu kadar da telaş olmaz ki... Yaptığı affedilir gibi değil!” diye düşünseydi, konuyu yanlış anlayacağından empatik iletişim de kurulmamış olacaktı.

Empati tanımındaki son öge ise, empati kuran kişinin zihninde oluşan empatik anlayışın, karşıdaki kişiye iletilmesi

(feed-back) davranışdır. Karşımızdaki kişinin duygularını ve düşüncelerini tam olarak anlasak bile, eğer anladığımızı ona ifade edemiyorsak empati kurma sürecini tamamlamış sayılmayız.

Birinci öğenin sonunda doğru empatik iletişim kuran Fatih Hoca'nın, görevini yerine getirdikten sonra Okan'ı yanına çağırması gerektiğini belirtmiştik. Fatih Hoca, Okan'ın davranışlarını doğru olarak anladığını ifade ettikten sonra; "Duygularının baskısı altında kalırsan hareketlerini kontrol edemezsin, bu da seni yanlış davranışlara götürür. Arkadaşın için duyduğun telaş güzel, fakat, odaya girişin ve olayı anlatışın yanlış. Heyecan anında duygularını şöyle şöyle (bireyden bireye geçirir) kontrol etmelisin" diyerek açıklamada bulunması gerekirdi.

Empatik iletişimde hem verici hem de alıcı, empatik davranışlar göstermelidir. Diğer bir ifadeyle; "İki birim arasındaki duygu ve düşüncelerin doğru anlamlandırılması, hissedilmesi ve iletilmesini empatik iletişim" olarak ifade edebiliriz.

EMPATİ İLE İLİŞKİLİ DEĞİŞKENLER

Her varlık kendi oluşumu ile bireysel gelişimi desteklemektedir.

Yapılan çeşitli araştırmalarda, çok sayıdaki değişken ile empatik beceri ve eğilim arasında ilişki bulunmuştur. Bunlardan bazılarını şöyle sıralayabiliriz:

Piyano ve keman gibi müzik enstrümanı çalmak, kedi ve köpek gibi evcil hayvan uğraşları edinmek bireylerin empatik anlayışlarını artırmaktadır. Araştırmalara göre, meraklarına anne ve babalarından karşılık bulan çocuklar yetişkin olduk-

larında, aynı ortamda yetişmeyenlere oranla daha yüksek empatik ilgiye sahip olmaktadır.

Konferanslarımdaki deneyimlerimden ve aldığım cevaplardan, “Ülkemizde çok az ailede evcil bir hayvan besleniyor ve çok az insan bir müzik enstrümanı kullanıyor.” önermesinde bulunabilirim. Doğal olarak bu sayı sürekli artmaktadır. Bu sonuçlardan, doğal yollardan empatik becerilerin geliştiği aile ve birlikteliklerden söz etmek olanaksız gibi görülmektedir.

Konferanslarımda bu konuyu anlatırken dinleyenlere, “Kaç ailede evcil hayvan var?” diye sorarım. Aldığım cevap üç-beş aileyi geçmemektedir. Arkasından “Kaç kişi bir müzik enstrümanı kullanmayı biliyor?” diye sorarım. Cevap yine üç beş kişidir. Bir defasında hayret ettim. Dinleyenlerin yarısı elini kaldırmıştı. Merakla, “Nasıl bu kadar çok kişi?” diye sordum. “Hocam, biz bando grubundayız..” şeklinde bir cevap almıştım.

Çocukların meraklarına karşılık bulduğu birliktelikleri hem ülkemizde hem de dünyada bulmak kolay olmayacaktır. Çocuklar tarafından üç ile beş yaşı arası soru bombardımanına tutuluruz. Soruların arkası kesilmez. Üç yaşındadır ve öğrenmek istediği bir çok şey vardır. Sorulara cevap vermekten yorulacağınızı düşünüyorsanız lütfen çocuk sahibi olmayın yada bu yaşlarını tamamlamış çocukları evlat edinin.

Ayrıca empatinin, kendini açma, toplumsallaşma, sosyal duyarlılık ve topluma uyum ile olumlu ilişkisi vardır. Bireysel duygu ve düşüncelerini iyi ifade edebilen, topluma uyumlu ve duyarlılığı yüksek olan kişiler aynı zamanda empati kurma becerisine de sahiptirler.

Yine araştırmalara göre kaygı, depresyon, çocuklarını ihmal ve istismar etme ve saldırganlık ile empati kurma arasın-

da olumsuz ilişki vardır. Kaygılı ve depresyon düzeyi yüksek olanların –muhtemelen ilgileri kendilerine yönelik olduğu için- başka insanların iç dünyalarına ilgi göstermeleri ve onlarla empati kurmaları ihtimali düşüktür. Yine çocuklara kötü davranan yada genelde saldırgan olan kişilerin, çevrelerindeki insanlarla empati kurma ihtimalleri düşüktür.

HİYERARŞİ

Rollerin farklılığında eşitlerin birlikteliği en güzel hiyerarşik yapılanmadır.

Hasan dört yaşındadır. İki yaşındaki kardeşi Hüseyin'e yaramazlık yapınca bir “şaplak” kondurur ve “Bir daha yaramazlık yapma, büyüklerine karşı saygılı ol” diye ekler.

Bunu gören babası Hasan'a bir "şaplak" kondurur ve "Sen kendinden küçükleri dövmeye utanmıyor musun?" diye bağıarak ekler. Hasan "Demek ki ben babamla yaşıtım (!)" diye düşünür. O sırada kapı çalar dede içeriye girer ve sevgili torunun ağladığını ve babası tarafından dövüldüğünü öğrenir ve babaya bir "şaplak" kondurur ve "Sen kendinden küçükleri dövmeye utanmıyor musun?" diye bağıarak ekler.

Hasan ve Hüseyin aile kurumu içerisinde "Büyüklerin söylediğini yap, yaptıklarını yapma" söylemiyle karşılaşmışlardır. Gelecekte büyüklerinin izinden gitmeleri beklenen Hasan ve Hüseyin'in aynı hatayı yapmaları beklenir. Çünkü problemin çözümünde dövmeme ve etkin iletişim yöntemlerini görmemişlerdir. Hasan ve Hüseyin "Büyük deli, küçük deli, beşikteki başını sallıyor.." atasözünü yanlış çıkartmamak için, toplumdaki rolleri yükseldikçe, kendi rollerinden aşağı rollerde ve statüde olan insanlara karşı aynı hiyerarşik yöntemi kullanacaklardır.

Büyüklik-küçüklük, "Astlık-üstlük ilişkisi" hiyerarşi olarak tarif edilmektedir. Bir diğer ifadeyle hiyerarşi, birlikteliğin "dikey" olarak yapılanmasıdır. Ast-üst kavramları birlikteliğin amaçlarını yerine getirirken sadece o birliktelik içi ilişkiler için geçerli olan kavramlardır.

Dikey yapılanmada ast-üst kavramları bir silsile özelliği göstermektedir. Yani; üst olan birey, bir başkasının astı, ast olan birey, bir başkasının üstüdür. Birliktelik amaçlarını gerçekleştirmek için değişik roller belirlenmiştir. Birlikteliğin amaçları açısından, roller önemli yada önemsiz olarak ifade edilemez. Her rol birliktelik açısından önem taşır.

Her birliktelik için yukarıdaki tanımlamalar yapılabilir mi? Ast/üst ilişkisi sorumluluğun paylaşılması ve iş bölüşülmesi olarak da tanımlanabilir. Bu açıdan iletişim değerlendirildi-

ğinde, iletişimin tanımında kullandığımız, rollerin farklılığı söz konusu olmaktadır. Rollerin hiyerarşisi söz konusu olabilir fakat bireylerin hiyerarşisi olamaz. Çünkü iletişimde bireylerin eşitliği önemlidir.

Yaşamımızda rollerin farklılığı belirgin bir şekilde tanımlanmadığından ast ve üstler de gelenek ve göreneklerimize göre oluşmaktadır. Kurum içi rollerine göre bireyler, diğer rollerdeki bireylerin ya üstü yada astı konumundadır. Bu ayırım bürokratik yapılarda daha belirgindir. Teşkilat şemalarında da gösterilir. Fakat, aile, sivil toplum örgütleri gibi birlik-teliklerde gizli bir ast/üst ilişkisinden söz edebiliriz.

Yüksek Öğretim Kanununda öğretim üyesi ve görevlisi olarak bir ayırım yapılmaktadır. Ayrıca akademik ünvanlar; doktor, yardımcı doçent, doçent ve profesör şeklinde ast ve üst rollere ayrılmıştır. Aynı zamanda roller içerisinde kıdem esasına göre astlar ve üstler de vardır. Bu açıdan ünvanlı-ünvansız her personel birilerinin astı, birilerinin de üstü olduğunu akıllarından çıkarmaz.

Tartışılması gereken diğer bir husus da hiyerarşinin üsten asta doğru mu yoksa asttan üste doğru mu olduğudur. Eğer “Bir işi en iyi yapan bilir.” diye düşünüyorsanız hiyerarşide astın etkisini görüyorsunuz demektir. Hiyerarşinin, işin yapılmasına yönelik durumlarda asttan, işin yönetilmesine yönelik durumlarda ise üstten başladığını söyleyebiliriz.

Tüm bireyler, birlikte yaşama kültürü gereklerine bağlı olarak birbirlerinin parçası olduklarını ve birbirlerini tamamladıkları düşüncesiyle iletişim kurmalıdırlar.

HİYERARŞİ VE EMPATİ

Sana yapılmasını istediğin şeyi sen de başkasına yap.

Hız. İsa

Hiyerarşi ve empatiyi, bürokratik kurumlardan bir örnek ile açıklamaya çalışacağım. Örneğimde genel bir tanımlama ile ast ve üst kavramlarını kullanacağım.

Ast üstünün kapısını çalar, selamını verir ve titizlikle hazırladığı yazıları imzaya sunar. Üst yazıları okuyarak imzalarlarken, ast saygı ifade eden duruşuyla ayakta beklemektedir. Telefon çalar ve üst telefonla konuşmaya başlar. On dakikalık konuşmanın sonunda yazıları imzalar ve ast selamını vererek odadan çıkar. Ast içeride kaldığı sürece “Üstüm bir üstünün yanında böyle bekletilseydi ne yapardı?” diye düşünür ve rahatsızlığını dolaylı yollardan başkalarıyla paylaşır ve üstüne de hissettirir.

Üst astıyla empatik iletişim kursaydı; “Ben üstümle görüşmeye girseydim ve beni yarım saat ayakta bekletseydi ne yapardım?” diye düşünür ve telefondaki kişiye “bir saniye” der ve astını “İstersen burada oturup bekleyebilirsin, istemezsen dışarıda da bekleyebilirsin, telefon görüşmem bittiğinde seni çağırırım” diyerek rahatlattıktan sonra telefon görüşmesine devam ederdi.

Kurum içi çalışmalarımızın gereklerini bir ast olarak yerine getirirken; üstlerimizden insan ilişkileri, meslek formasyonu ve ahlaki davranışlar olarak kendimize nasıl davranılması-

nı bekliyorsak, diğer kurumsal rollerde görevlerini yerine getiren bireylerin üstü olduğumuz düşüncesinden uzaklaşmadan ve “İğneyi kendine, çuvaldızı başkasına batır” esprisiyle astlarımızın da bizim üstlerimizden beklediğimiz davranışları bizden beklediklerini düşünerek hepsini astlarımızla paylaşmalıyız. Lord Cherstfield’in hayata dair söylediği şu söz bu konuda çok anlamlıdır: “Kendine nasıl davranılmasını istiyorsan, başkasına öyle davran.”

Lord Cherstfield’in sözünü Jay Rifenbary tarafından altın kural olarak kabul etmektedir. Empatik iletişim içeren platin kuralı ise, “Başkalarına kendilerine davranılmasını istedikleri gibi davranın” olarak tanımlamaktadır.

Üst, astıyla yaptığı bir söyleşinin ardından arkadaşına, “Meslekte sevgi ve saygı kalmadı” der. Arkadaşının anlamlı bakışlarından kuvvet alarak “Şu konuşmaya, odaya girişe bak! Bunların hepsi asi” diyerek konuşmasını tamamladıktan sonra, biriken yazıları imzalatmak için üstünün yanına gider. Kapıyı çalarak içeriye girer. Üst bir arkadaşıyla konuşmaktadır. Konuşmayı keser yazıları imzalar ve astı dışarı çıktıktan sonra arkadaşına “Görüyorsun azizim kurumda sevgi saygı kalmadı, sorgusuz sualsiz içeriye giriyor” diyerek başını sallalar...

Kurum içi çalışmalarımızın gereklerini bir üst olarak yerine getirirken; astlarımızdan insan ilişkileri, meslek formasyonu ve ahlaki davranışlar olarak kendimize nasıl davranılmasını bekliyorsak, diğer kurumsal rollerde görevlerini yerine getiren bireylerin astı olduğumuz düşüncesinden uzaklaşmadan ve “Ne ekersen onu biçersin...” esprisiyle üstlerimizin de bizim astlarımızdan beklediğimiz davranışları bizden beklediklerini düşünerek davranmalıyız.

Astlar üstlerin, üstler de astların yerine kendilerini koyarak

aralarındaki mesajları anlar hisseder ve bu durumu birbirlerine iletirlerse empatik iletişim kurulmuş olacak, böylece çalışanların mutluluğu sağlanmış ve bunun doğal sonucu verilen ürünün (mal-hizmet) kalitesi de artmış olacaktır.

Hiyerarşik yapılanma içerisinde, ast-üst ilişkileri bağlamında kurulan empatik iletişim, **HİYERARŞİK EMPATİK İLETİŞİM** şeklinde ifade edilebilir.

ÖZ DEĞERLENDİRME

Rollerinin gereğini yapmaya çalışan iki bireyin, sosyo-kültürel farklılıklarını ortaya koyup, her iki tarafın da gereksinimlerini karşılayacak bir çözüme ulaştıkları zaman, aralarındaki ilişkinin güçlendiğini deneyimler göstermiştir.

“Yaşamımızın her kesiminde “üstler/büyükler” ve “astlar/küçükler” vardır. “Üstler/büyükler”, kendileriyle ve “astlar/küçükler” ile ilgili konularda genellikle onlara hiç danışmadan karar alırlar ve astlarının bu kararlara uymalarını, hatta isteyerek uymalarını beklerler.

“Üstler/büyükler” in, “astlar/küçükler” inden istedikleri verimi alabilmeleri; sevgi, saygı ve disiplini zedelemekten, iletişim sürecinde, ancak üst-ast/büyük-küçük kavramlarının unutulmasıyla etkin bir iletişim kurulmasına bağlıdır.”

Hiyerarşik açıdan empatik iletişimin uygulanması birlikteliğin disiplini zaafa uğrattır mı? Kesinlikle hayır! ... Empatik iletişimle, bireyler anlamaya çalışılmaktadır. Anlama basamağından sonra, gerekli ikazlar yapılmakta ve birlikteliğin disiplini korunmaktadır.

G. W. Allport (1935) tutumu, “yaşantı ve deneyimler sonucu oluşan, ilgili olduğu bütün nesne ve durumlara karşı bireyin davranışları üzerinde yönlendirici ya da dinamik bir etkiye sahip ruhsal ve sinirsel bir hazırlık durumudur” biçiminde tanımlamaktadır.

Empatinin tutum olarak edinilebilmesi için yaşantı ve deneyimler sonucu oluşması gerekir. Bu yaşantı ve deneyimlerin ise, bir başlangıç noktası olması gerekmektedir.

Örneğin; İlk motorlu uçağın uçuşu ancak içinde bulunduğumuz yüzyılda mümkün oldu ve insanın, kontrol edebildiği araçlarla uçuş düşleri gerçekleşti. 17 Aralık 1903 tarihinden sonra gerçekleşen ilk motorlu uçuştan sonra, kuşların yanında insan da gökyüzündeki yerini aldı. Gelişmeler o kadar hızlıydı ki 1909 yılında ilk jet uçağı havalandı.” Diğer bir ifadeyle ancak M. S. 1903 yılına kadar motorlu araçla uçmayı başara-bilen insanoğlu 6 yıl içinde jet motorla uçmayı başarmıştır.

İstemek, başarmak için gereklidir; ama bitirmek için başla-

mak gereklidir. Empati ile yaşamaya başlandığında jet motorlu uçuşa geçmek çok zaman almayacaktır.

Üst - ast / büyük - küçük arasındaki ve bireylerin birbirleriyle olan ilişkilerinde verimliliği artırmak ve kurumumuzdan eylem çelişkilerini kaldırmak için günlük yaşamımızda empatik iletişimi, birlikteliğimizde ise hiyerarşik empatik iletişimi tutum haline getirme çalışmalarına hemen başlamalıyız. Bireyler arası ilişkilerde, gerçek manada insana değer vermeyi merkezine alan bir iletişimin kurulması, gündemdeki birçok problem ve birliktelik içi iletişim çatışmalarının çözümü olacağı düşünülebilir.

Bildiğini bilenin arkasından gidiniz.

Bildiğini bilmeyeni uyandırınız.

Bilmediğini bilene öğretiniz.

Bilmediğini bilmeyenden kaçınınız.

Konfüçyüs

IV. BÖLÜM

BİREYSEL GELİŞİM ve PARADİGMA

Yaşamda Öğrenme ve Değişim

Bebek Ali, eve geleli üç gün olmuştur. Üç yaşındaki abisi Ömer, kardeşi ile birlikte yaşamının mutluluğu içindedir. Kardeşi ile birlikte, üç yıllık deneyim ve bilgi birikimine dayalı olarak keşifler yapmak istemektedir. O güne kadar sahip olduğu bilgilerini işe koşturmak ve kardeşinin yaşamını kolaylaştırmak istemektedir.

Ömer geliştirdiği davranışlarını kimden ve nasıl öğrenmiştir? Keşfetme duyguları kötülük içermekte midir? Üç yıldır bir denek gibi yaşamının tecrübeleriyle, kardeşinin de aynı sorunları yaşamamasını mı istiyor?

Yaşam yolculuğuna önce başlayan bireyler, kendilerinden

sonra başlayanlardan daha şanslıdırlar. Çünkü bu bireylerden bilgili, tecrübeli olmaları ve evrendeki bir çok şeyi keşfetmeleri beklenir. Bireyin yaşadığı birlikteliğin kültürü bu noktada çok önemlidir. Kültür, göreceli olarak bireyi, ya dinazorlaştıracak ya da mükemmele taşıyacaktır. Bireyler, yaşadıkları kültürün şeklini alır ve bu kültüre göre davranışlarını gerçekleştirir.

Yaşamımızda istesek de istemesek de sürekli öğreniriz. Önemli olan bu öğrenmelerin farkına varabilmek ve bunlara göre davranışlarımızı yeniden inşa edebilmektir. Sürekli her şeye baş kaldıran ve isyan eden yeniçeriler hakkında anlatılan aşağıdaki fıkra insanların öğrenememelerine ve değişime direnmelerine güzel bir örnek olarak kabul edilebilir.

“Yeni göreve başlayan sadrazam yeniçerileri denetime çıkar ve onlarla birlikte bir öğle yemeği yer. Menü pilav ve hoşaftan oluşmaktadır. Sadrazam yemeğin sonlarına doğru, tek kaşık kullanılması sebebiyle hoşafın üzerinde bir parmak yağ oluştuğunu görür. İkinci bir kaşık için ödenek bulunur. Yeniçeriler pilav ve hoşafı artık ayrı kaşıklar ile yemektedir. Hoşafın üzerindeki yağın eksildiğini gören yeniçeriler, ‘Sadrazam hoşafımızın yağını kesti (!)..’ diyerek isyan ederler ve sadrazamın başını isterler.”

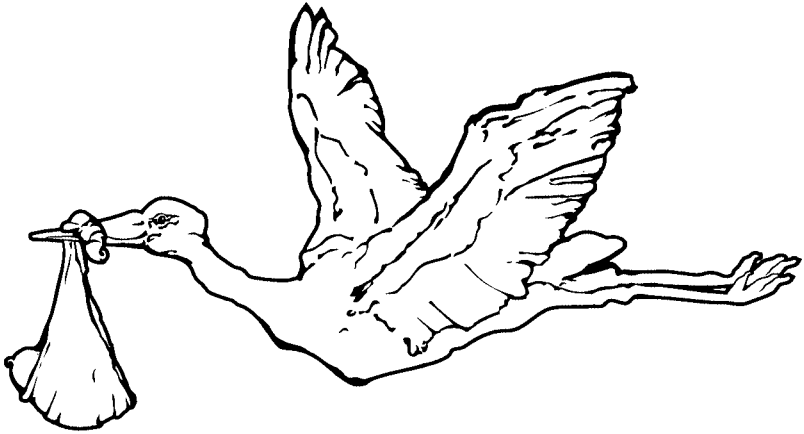
Bir fıkra olmasına karşın, kendi yaşantımızı sorguladığımızda benzerlerini bulabiliriz. Mükemmele doğru yapılacak bir yolculuğun, bireysel gelişim ve paradigmaların esnetilmesi ile sağlanabileceğini düşünüyorum.

BİREYSEL GELİŞİM YOLU

Başlangıç

İstemek, başarmak için gereklidir, ama bitirmek için başlamak gereklidir.

Bireyin yaşam yolculuğu, spermilerin, yumurtaya doğru var olma mücadelesi ile başlamaktadır. Yumurtanın bir spermi misafir etmesi ile de ilk birliktelik oluşmaktadır. Bu birlikteliğin ismi zigot olarak adlandırılmaktadır. Zigot, tek başına yolculuğu sürdürür. Kendisi dışında hiç bir güç bu savaşa katkıda bulunamamaktadır. Daha sonra, değişik safhalardan geçen zigot, eğer sağlam bir başlangıç yapmışsa, sağlıklı bir embriyoya bayrağı devreder. Embriyo ise, kendi boyundan büyük işlere imza atar ve bir bebek olarak bize “merhaba” der.

Anne karnında başlayan ve ölüme kadar uzanan mükemmelliğe ulaşma amaçlı yolculuğa, “Bireysel Gelişim Yolculuğu” adını verebiliriz. Bu yolculuk, önce sınırsızlıklarla, sonra sınırlılıklara kendini mahkum etme ve sonunda, birey, sınırlılıklarını fark ederse, tekrar sınırsızlığa doğru gelişmektedir.

Bebekliğin ilk aylarından itibaren iki yaşına kadar, bebek dış dünyadan gelen uyarıcıları sürekli kaydeder. Bu döneme her şeyi emmesi anlamında sünger beyin dönemi denilmektedir. Bu dönemin tek sınırlılığı genlerinin ve hormonlarının

baskısından kaynaklanabilmektedir. Bu baskılardan kurtulmak ise uzun ve zor bir yolculuk içermektedir. Bebeklik ve çocukluk dönemlerinde, bireyler, toplum tarafından oluşturulan öğretilerin farkında olmadıklarından kendi dünyalarında sınırsızlıklar yaşamaktadır. Yaratıcılığını, heyecanını ve gelişimini sürekli geliştirirler.

İnsanlara; eğitim, gelenek, görenek ve öğretilerle kendileri olmalarına büyük oranda izin verilmez. Bunlara karşı gelmese dahi, bireylerin kendi olmalarını istemeleri, Doğan Cüceloğlu'nun tanımlaması ile "münasebetsizlik" olarak adlandırılır ve bir çok yetenek gibi toplum dışına itilir. "Kendini değiştir gel, sonra konuşalım.." cümlesiyle karşılaşılır.

Ergenlik ve yetişkinlik döneminde bireyler bir kez daha kendi olma şansını yakalayabilirler. Bu dönemi yakalayan tahlililerin yaşamı bireysel gelişim yolunda olacaktır.

GELİŞİM

Herkesin istediği, fakat çok insanın yapamadığı şey nedir?*

Birey, kendi içindeki ve dışındaki dünyayı duyu organlarını kullanarak anlamlandırmaya çalışır. Bu süreç, bebeklikten itibaren, öncelikli olarak, fiziksel gelişime bağlıdır. Ergenliğin başından itibaren ise, fiziksel gelişmeye paralel olarak soyut (duygusal) gelişmeleri de içermektedir.

Bireysel gelişim yoluna, duyuların eğitimi adını verebiliriz. Bireysel gelişim, bireyin özgür iradesini kullanarak dünyayı keşfetmesi, neyi yapıp neyi yapmaması gerektiğine karar

vermesi, deneyimlerinin tamamının güzel olması, bireyin “seçkin ve değerli” olduğunun bilinmesi ve olaylara takılıp kalmak yerine onların izlerinin takip edilmesi olarak da tanımlanabilir.

Bireysel gelişim yolunun yükünü iki duyu organımız olan gözümüz ve kulağımız taşımaktadır. Yaşamı anlamlandırırken bu iki organımızın toplam aktivitesi % 94’ü bulmaktadır. Evrendeki varlıklardan gelen kodlanmış mesajların çözülmesinde görme ve duyma önem kazanmaktadır. Çünkü gören ve duyan bireylerin kodları kolay anlayacağı ve doğru olarak anlamlandıracağı varsayılır.

Bu duyu organlarının değerinin farkında olan bireylerin yaşamlarını mutluluk üzerine inşa etmeleri kolay olacaktır. Bu bireyler, önermeleri, insanlar tarafından takdir edilirse; dahi, lider ve üstün insan, takdir edilmez ise, asi ve bozguncu olarak tanımlanırlar. Ayrıca bu ortamlarda, “sağır” ve “kör” ifadeleriyle sıklıkla karşılaşılır. “Bakar kör!..” ve “Sağır duymaz ama yakıştırır!..” sözleri bu açıdan değerlendirilebilir.

YAŞAMDAN ESİNTİLER

Yaşam, bize, kendisini göstermek için bir çok mesaj gönderir.

Ayşe, eşi Mehmet ile yaptığı konuşmanın en can alıcı noktasında, Mehmet’e “Sesini yükseltme!...” diyerek uyarıda bulundu. Mehmet ise dudaklarını ısırarak ve ne söyleyeceğini bilemediğini gösteren ifadelerle “Sesimi duyuramıyorum ki... Belki bundan dolayı sesimi yükseltiyorum.” dedi.

Bir çoğumuz, Mehmet’in yaşadığı sıkıntılara benzer du-

rumlar yaşamıştır. Duyma, sesin yüksek yada alçak tonda olmasından kaynaklanmamaktadır. Karşımızdaki bireyin hazır bulunup bulunmaması, duymayı etkilemektedir. Ayşe İle Mehmet arasında yaşanan iletişim çatışması aynı dili konuşmamaktan kaynaklanmaktadır. İletişimin tarafları aynı dili konuşmayı başardıklarında duyma sorunu da kendiliğinden ortadan kalkacaktır. Birlikte yaşam kültüründe, bireyler aynı dili konuşmak için çaba harcarlar.

Doğan yaşamını köyde sürdürmektedir. En büyük zevkleri arasında, Ankara'ya geldiğinde büyük marketleri gezmek, biraz alışveriş yapmak ve sinemaya gitmektir. Bu gezilerinin birinde, beyaz eşya reyonuna geldiğinde bir ses duyar ve kulaklarını kabartır. Duyduğu ses, tanıdıktır. Cır cır böceği Doğan'a "Sesimi duy ve beni buradan kurtar." diye seslenmektedir. Doğan onu aramaya başlar. Doğan'ın ne yaptığını merak eden tezgahtar, "Yardımcı olabilir miyim, Beyefendi..." diye sorar. Doğan cır cır böceği sesi duyduğunu söylemesi üzerine tezgahtar, "Mümkün değil, Beyefendi..." der. Doğan aramasını sürdürür ve cır cır böceğini bulur. Tezgahtara gösterir. Cebinden çıkardığı metal parayı mağazanın içine atar. Para sesini duyan müşteriler dönüp bakarlar ve Doğan tezgahtara "Herkesin aşına olduğu bir ses vardır." der.

Doğan'ın öğretisi içerisinde değerlendirildiğinde, bireyler kendi benliklerinde anlam ifade eden sesleri daha kolay duymaktadırlar. Halk arasında, "İşine gelmeyen şeyleri duymazsın! ..." sözü buradan kaynaklanmaktadır. İletişim çatışması yaşamak istemiyorsak, hedefle konulara aynı terminoloji ile yaklaşmakta fayda vardır. Söylemlerimizi ve davranışlarımızı hedefe göre tercih etmeliyiz. Aynı şeyleri duymaya çalışmalıyız.

Görmeme, duymamadan daha tehlikeli bir hastalıktır. Gördüğünü zannetme ise görmemedен daha tehlikelidir. Kendi-

mize ve çevremize baktığımızda her şeyi gördüğünü iddia eden bir çok birey vardır. Acaba varlıkların bize gönderdiği sinyalleri görebiliyor muyuz?

Doğada yeşilin birden fazla tonu vardır. Otuz beş yaşına gelmiş biri olarak yeşilin tonları hakkında bir çok yazı okudum. Fakat bunları gerçek yaşamda göremiyordum. Daha sonra paloroid bir gözlük aldım. Bu gözlükle dünyaya baktığımda yeşilin bütün tonlarını görebiliyordum. Artık o günden sonra gözlüksüz de yeşilin tonlarını görebiliyorum.

Bir gözlük, yeşilin tonlarının kodlarını çözerek sizin görmenizi sağlayabiliyor ve görememe hastalığına son verebiliyordu. Çevremizle yaşadığınız görememe sorunlarının çözümüne yardımcı olacak araçları fark etmek bireysel gelişimde yol almaktır.

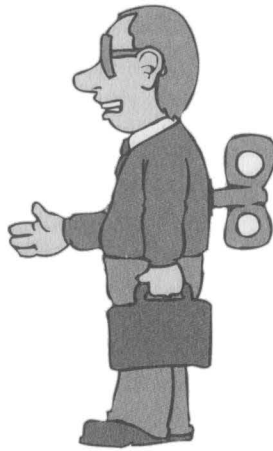
GELİŞİMSİZ BİR YAŞAM

Alışkanlık, anahtarı kaybolmuş bir kelepçedir.

Amos Parrish

Evren ve içerisindeki her varlık, sahip olduğu yeteneklerini mükemmele ulaştırmak için çabalamaktadır. Bu çabalar dünyanın var oluşundan günümüze kadar süregelen ve yarınlarda da devam edecektir. Varlıkların bir çoğu yeteneklerini fark etmeden misyonlarını (varlık sebeplerini) tamamlamaktadır. Birçok değer ise, var olmadan yok olmaktadır.

Gören ve duyan bireyler, kendilerinde ve varlıklarda meydana gelen bu değişikliklerin farkındadırlar. Her algılanan uyarıcı bu bireylerin bireysel gelişim yolculuklarında bir an-

lam ifade eder. Çünkü evrendeki bu değişiklikleri görebilmek ve duyabilmek, birlikte mükemmele doğru yolculuğu hızlandırır.

Göremeyen ve duyamayan bireyler, cansız bedenlerini ileriye doğru taşımanın gayreti içindedirler. Belirli bir yaşa kadar kazandıkları deneyim ve tecrübelerini tekrar ederek yaşarlar. Bu bireylerin her günü aynıdır. Çünkü deneyimlerindeki yaşamlarını bir fotokopi gibi çoğaltır ve her gün aynısını oynamaya çalışırlar.

Görmek, sonuç karesindeki eylem ve davranışların ötesindeki gerçekliğin fark edilmesi olarak tanımlanabilir. Görme yeteneklerimizi geliştiremediğimizde çevremize sadece bakarız. Bakmak, bizi ezberciliğe ve aynı yaşamı tekrar etmemize yol açar. “Bakan kör...” tanımlaması halk arasında yaygın bir deyimdir. Gördüğünü zanneden bireyleri tanımlamaktadır.

Görmek, yaşamdaki ritmi, ahengi sezebilmektir. Gören bireyler, birlikte yaşam alanındaki bireyleri ve canlılıkları fark eder. Onlara kendi baktığı yaşamı değil, birlikte gördükleri yaşamı ögütler.

Polis Akademisi'nden yeni mezun olan Komiser Yardımcısı Adnan, üstlerinin mesai sonrası geç saatlere kadar kalmasına bir anlam veremiyordu. Çünkü mesaiden sonra işyerinde kalınmasına rağmen her hangi bir iş üretilmiyordu. Fakat gecenin ilerleyen saatlerine kadar "sınırsız geyik" sohbetleriyle zaman geçiriliyordu. Adnan, "Çalışanlar iş yerinde harcadıkları bu zamanı, evlerinde eşleri ve çocuklarıyla birlikte geçirebilir." diye düşündü. Böylece herkes bireysel gelişim yolunda ilerleyebilecekti. Fakat iş yerindeki üst ve astların çoğu bunun gerekliliğini savunuyor ve "sen daha yenisin, bilmezsin..." diyorlardı. Diğer insanlar ise üstleri tarafından mutsuzluklarının görülmemesinden yakınıyordu.

Emniyet Teşkilatında çalışma saatleri diğer kurumlara göre farklı düzenlenmektedir. Fazla çalışma ücretinin peşin olarak alınması çalışanları bu sisteme uymaya zorlamaktadır. Çalışanlar, 12 – 24 bazen iş yoğunluğuna göre 36 saat çalışabilmektedir. Bu durumun birkaç gün ile sınırlı olmadığı düşünüldüğünde zorluğu tartışılmaz olmaktadır. Çalışanların sürekli olarak taşımak zorunda oldukları telsiz de bu zorluğu bir kat artırmaktadır.

Emniyet Teşkilatında çalışanlara diğer kamu kurumlarındaki memurlar gibi 8 saat çalışma ortamı sağlanabilir mi? Bu konuda iyi niyetli planlamalar olmasına karşın çalışma saatlerinde bu yönde bir düzenlemeye gidilememiştir. Sebep ise, yıllardır kullanılan çalışma saatleri paradigmasının esnetilememesi olabilir.

İstatistiksel çalışmalar yapılarak fazla çalışmanın, ne kadarının işe yönelik olduğu belirlenebilir. Çok çalışma ile suç oranlarının azalması arasında bir korelasyonun olup olmadığı incelenebilir. Geçmişten günümüze kadar görevlendirilmeler değerlendirildiğinde bütün çalışanların mutlu olacağı çözümlerin bulunabileceğini düşünüyorum. Yıllardır aynı çalışma

şartları kurumsal körlüğün habercisi olarak yorumlanabilir.

Bireylerin görme yetilerini kaybetmeleri, gelişmelerinin de durduğunu gösterir. Her gün aynı şeyleri görmeye başladığımızda hiçbir şey görmediğimizi ve sadece etrafımıza baktığımızı unutmayalım. Yukarıdaki örneğimizde aynı şeyleri yaşayan bireyler yaşadıkları fotokopi yaşamın farkında değildir. Orijinal öneri aynı kalıplara girmemiş biri tarafından yapılmaktadır. Yaşadığımız günlerin bizi yönetmesi körleşmenin bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Görme ve duyma yetilerini kaybetmiş bireylerin oluşturduğu örgütlerde gören ve duyan bireyler, asi olarak adlandırılır. Bunların düzeni bozmak istedikleri söylenir. Gelenek ve görenekleri bilmemekle suçlanır. Gören ve duyan bireyleri kendilerine benzetmeye çalışırlar. Aslında bu görmemeyi ve duymamayı öğretme çabasıdır. Kalabalığa, sürüye uymayanların mücadelesi bundan sonra başlamaktadır.

PARADİGMA

Paradigmalarımız ne ise, hayatımızda odur. Hayatımızın gidişini değiştirmek istiyorsak, paradigmalarımızı değiştirmeliyiz.

Marcus Aurelius

Yaşadığımız dünyada, bizim dışımızdaki varlıklar, onları fark etmemiz için bize sinyaller gönderirler. Bizler de onları fark ettiğimizi gösterir geri bildirim sinyalleri göndeririz. Gönderilen sinyalleri, beş duyu organımız aracılığı ile algılayan bilgileri beynimize işlemeye gönderir, işlenmiş bilgileri de aynı yöntemleri kullanarak geri bildirimlerde bulunuruz. Bireyler, insanın mükemmel yapısı ve hızı sebebiyle yapılan işlemleri fark edemezler.

Bu hızlılığın sebeplerinden biri de, kaynaklardan gelen uyarıcıları beynin kodlayarak dosyalamasıdır. Daha sonra aynı tip uyarıcıdan gelen sinyal, beyindeki dosyalarla karşılaştırılmakta ve çok hızlı bir şekilde, sinyale cevap verilmektedir. Bu açıdan bakıldığında, daha önceki şartlara bağlı ve ön yargılı kararlar verdiğimizizi söyleyebiliriz. Ön yargılarımız, bizi yanıltabileceği gibi hatalı kararlar vermemize de sebep olabilmektedir.

Herhangi bir kaynaktan bize gönderilen sinyallere karşı algılama düzeneği “paradigma” olarak tanımlanabilir.

Gördüğümüz şeyleri nasıl açıklarız? Bildiğimiz kavramlarla açıklayabiliriz. Eğer olaya ilişkin yada genel bilgilerimiz

sığ ise açıklamalarımız da derin olmayacaktır. Derinlik bilgi birikimiyle orantılanabilir. Aynı zamanda mevcut bilgilerimizi yeni bir olay karşısında eşgüdümlü olarak hızlı bir şekilde nasıl kullanacağımız da önemlidir.

Düşünmeksizin yani paradigmaların yönetimindeki bir yaşamı, yaşamdan bir örnek ile değerlendirmek istiyorum.

Mustafa, hava alanında görev yapan değerli bir memurdur. Yıllardır burada çalışması nedeniyle gördüğü hostesler Mustafa'da bir hostes tanımlaması oluşturmuştur. Mustafa'ya göre hostes, belirli bir aile hayatı ve dini değerlere sahip olmayan bireylerdir. Havaalanında yaptıkları bir iftar sonrasında Mustafa ve arkadaşları artan iftarlık malzemelelerini o anda gelen uçak yolcuları ile paylaşırlar. Tam o sırada Mustafa bir hostes görür ve aklından "bu hostesin oruçla alakası olmaz ki!..." diye düşünür. Fakat oradan kaçamadığından nezaketten elindeki hurmayı hostese ikram eder. Hostes Mustafa'ya "Bugün orucumu açmak size nasip oldu, teşekkür ederim." der. Mustafa ne olduğunu anlayamadan o güne kadar düşündüklerinden mahcubiyetle, "Yemeğimiz var isterse-niz aşağıda iftar yapabilirsiniz" der. Hostes cevaben, "Teşekkür ederim. Eşim ve çocuğum aşağıda bekliyor. Birlikte iftar yapacağız" der ve ayrılır. Yaşadığı iki olayda da Mustafa'nın mevcut paradigmaları iflas etmiştir. Mustafa geçmişte yaşadığı deneyimlerini herkes için genellediğinden sahip olduğu paradigması gerçekliği yanlış yorumlamasına sebep olmuştur.

Modernist düşünce aklın süzgecinden geçirdiği bilgileri genel doğru olarak kabul eder. Fakat **postmodern düşünce sadece genellenmenin o ortam ve o denekler için geçerli olduğunu kabul eder.** Mustafa bu gerçekliği bilmiş olsaydı, her yeni tanıdığı hostesin farklı olduğunu ve geçmişte sahip olduğu paradigma ile iletişime girmemesi gerektiğini

de bilirdi. Bu olaydan sonra Mustafa her yeni tanıdığı hostesin farklı olduğu gerçeği ile ve her yeni olayın farklı olduğunu kabul ederek insanlarla iletişime girmeye başladı. Yani; yeni bir paradigma kazandı.

Bireysel gelişim yolculuğundaki bireyler, paradigmaların yönetiminden paradigmaları yönetmeye doğru yolculuk yapar. Yeni açılımlara ön olacak esnek paradigmalara sahip olmak bizleri objektif yaklaşımlara götürecektir. Aynı zamanda gözlemlenen gerçeklerin hastalıklı algılanması da önlenmiş olacaktır. Hatalı sonuçların, katı paradigmalara sahip olan bireylerce daha fazla yapıldığını söyleyebiliriz.

Karşımıza çıkan olayları oldukları gibi algılayamayız. Genelde paradigmarımız, diğer bir deyişle zihinsel ve duygusal hazır bulunuşluğumuz ölçüsünde algılarız. Bu ise yanlılık demektir. Yanlılıktan kurtulabilmek için olayları algılamada kullandığımız şablonları değiştirmemiz gerekecektir.

Bireyler algılama alt yapılarını oluştururken, bilgi ve deneyimlerini yansız olarak dosyalamalıdır. Böyle oluşturulan dosyalarla, uyarıcılara verilen cevapların alt yapısı çok geniş bir yelpazeden oluşacaktır. Böylece çözümleme aşamasında ki her geri bildirim daha tutarlı olabilir.

Bireyler doğuştan itibaren sahip oldukları gizli güçleri ortaya çıkardıkları ölçüde hayvansal güdülerin baskısıyla oluşturdukları paradigmalardan kurtularak insan olma yolculuğunu gerçekleştirecektir.

GEL - GİT

Yaşam, içimizde yaşadığımız gel-git'ler sonucu yaptığımız tercihler üzerine kurulur.

1983 yılında, genel seçimler öncesi parti liderleri görüşlerini televizyondan halka arz ediyorlardı. Yıllarca konuşulacak bir kavramla Türkiye bu programlar sayesinde tanıştı. Mesele köprünün satışı üzerine çıkmıştı. Bir tarafta (Köprüyü sattırmam" diyenler, öbür tarafta ise "Köprüyü satacağım" diyenler vardı. Bizler de ilk kez duymuştuk ve bir kısmımız da "olur mu?" diye düşünüyorduk. Köprü satılıp yeni köprü yapıldığında "olur mu?" diye soranlar hatta karşı çıkanlar bile köprü satışının yanında oldu. İlerleyen yıllarda ise "yap-işlet-devret" denen yeni bir model ile tanıştık ve bazılarımız buna da karşı çıktı. Fakat bu kavramı da zamanla sevdik. Halkımızın birçoğu bu kavramlarda "Gel-git" ler yaşamıştır. Yaşamımızın bir çok anında karşı çıktığımız fikirlere daha sonra değişen şartlara göre taraftar olduk. Aslında gelgitler yaşamamızın kaçınılmaz gerçekliği bu değil midir?

Günah, hata veya yanlış, eylem ve davranışlarımızdan kendimizin mutlu olduğu halde, başkalarının mutlu olmaması olarak tanımlanabilir. Bazen hoşumuza giden davranışları yapmamıza rağmen, kendimiz de mutluluk hissi taşımayız. Çünkü bu kategoriye giren davranışlarımız, o güne kadar kazandığımız deneyim ve değerler (paradigmalar) ile çatışır. Bu durum ise iç huzurumuzda sıkıntılar meydana getirir.

Yanlış da olsa, bu davranışları oldukları gibi değil, görmek ve duyumsamak istediğimiz boyutta algılama eğilimi gösteri-

riz. Mantıklı açıklamalarla davranışlarımıza zaman zaman da görüşlerimize doğruluk kazandırmak isteriz. Fakat bu tür açıklamalar, ne içimizde yaşadığımız ne de toplumda yaşadığımız çatışmaları çözümülemiz ve yanlış kabul edilen davranışların doğru kabul edilmesini sağlamaz.

Burada irdelememiz gereken en önemli kavramlardan birisi “Doğrunun ne olduğudur? Doğru kavramının çağlara göre tanımlaması değişmektedir. İlk ve orta çağlarda din ve ahlak kurallarının önermeleri doğru olarak kabul edilmektedir. Orta çağdan yeni çağa, aydınlanma çağına giren insanlık iki önermeden birini veya aklın süzgecinden geçen önermeleri doğru olarak kabul etmektedir. Bilgi çağında ise, doğru kavramı çoğalma göstermektedir. Bu yüzyılın doğru tanımlaması “Bireylerin ve toplumların paradigmalarına uygunluk” olarak açıklanabilir.

Bu tür algılama hatalarının insanlık tarihi kadar eski olduğuna inanıyorum. Kopernik, Kepler, Galileo ve daha niceleri.. Sahip olduğumuz ve üzerinde zaman zaman düşündüğümüz paradigmalarımız, algılama sürecini ve davranışlarımızı etkilemektedir. Paradigmalarımızı esnettiğimiz yada özgürleştirdiğimizde, çatışma yaşamaksızın doğrulara uzanabileceğimizi düşünüyorum.

Doğrular, bireyler arasında gelgitler yaşatmaktadır. Bu gelgitler zaman içerisinde bazı düşünürlerin hayatına malolsa da ilerleyen zamanlarda insanlığa mal olmuştur. Yasaklamalar, paradigmalara uygun olmayan düşünceleri hapsetmek için değişime direnen bireyler tarafından konulmaktadır. Özgür bireyler, yaşamlarına mal olsa da değişen gerçekliği insanlığa duyurarak misyonlarını tamamlamaktadırlar.

* Dr. Patch Adams'ın önsözünde tanımlanan ve ben merkezli bireyler için kullanılan tanımlama.

Doğru davranış ve düşünceler; zamana, niyetlere, paradigmalara ve davranış ve düşünce ötesini görebilmeye bağlı bir kavramdır. Yanlış yorumlanan doğrular ise, sonuçlardan yola çıkarak tanımlananlardır. Bazı davranışların, yaşam boyu edindiğimiz ve toplumun sahip olduğu katı paradigmalara uyum sağlaması ve doğru kabul edilmesi hiç bir şekilde mümkün görünmemektedir. Bu açmazları yaşayan bireyler yaşama küsebilmektedir.

İncelikten, duyarlılıktan uzak bir yaşam sürüyorsanız, sıkıntıların farkında olmadan mutsuz bir yaşam içinde olduğunuz söylenebilir. Fakat duyarlılığı gelişmiş bir bireyseniz, bu tür davranışlar (gel-git), isterseniz de istemeseniz de, bastırırsanız da bastırmasanız da sizde büyük iç sıkıntılar doğuracaktır. Duyarlılıkla sorunun fark edilmesi ve paradigmanın özgürleştirilmesiyle çatışmaların sonu getirilebilir.

Bireyleri iki ayrı grupta tanımlayabiliriz. Birinci grupta değerlendirilebilecek olan insanımsıların* bir sorunları olmayacaktır. Yaşamlarını gizli güçlerinin farkına varmaksızın sürdüreceklerdir. İkinci gruptaki insanlar ise, sorunlarının kaynağına yolculuk yapacaklardır. Bu yolculuklarını gerçekleştirmek için insanlar, birlikte yaşamının içerisinde kendilerini özgürleştirememenin sıkıntılarını yaşayacaklardır. Çünkü özgürleşmenin, gizli güçleri ortaya çıkaracağına inanıyorum.

İnsanlar, birlikte yaşamının sorumluluğu içerisinde ruhlarını ve bedenlerini bu baskıdan kurtarmak için, paradigmalara bağlı olarak yanlış kabul edilen eylem ve davranışlarını doğru bir zemine oturtana kadar, isteklerini, düşüncelerini kalplerinin ve beyinlerinin derinliklerine bir tohum gibi gömmelidirler. Bireylerin omuzlarındaki yük, bu tohumların yeşereceği iklimlerin oluşturulmasına çalışılmak ve ideallerini gelecekte filizlendirmektir.

ESNEK PARADİGMALAR

Esneklik, hedefe giden en kestirme yoldur.

Morpheus'un, "Bunu kendin yaşamalısın.. Bu senin son şansın ve bil ki bundan asla geri dönüş olmaz.. Mavi hapi içip her şeyi unutabilir ve istediğin şeylere inanmaya devam edersin, yada kırmızı hapi içip harikalar dünyasında kalırsın ve sana bunun ne kadar sonsuz olduğunu gösteririm. Unutma sana sadece gerçeği vaat ediyorum." teklifine, Neo, kırmızı hapi tercih ederek karşılık verir.

Yaşamımız boyunca önümüze çıkan seçenekler arasından tercihlerde bulunuruz. Karar verme olarak adlandırabileceğimiz bu davranışın olabilmesi için en az iki seçenek bulunmalıdır. Her ne kadar kendisi adına hiç karar vermeyen bireyler için zor olsa da seçenek sayısının çokluğu özgüvenli, uzman ve yetenekli bireylerin kararlarındaki isabet oranını artıracaktır. Kötümser bir yaklaşım içerisinde, kişilerin bir çoğunun seçenek sayısını ikiye çıkaramadığını ve süren yaşam içerisinde hiçbir tercihte bulunmadığını söyleyebiliriz.

Yaşamımızda verdiğimiz kararların sayısını bilemeyiz. Çünkü yaşamı, kararlar vermek olarak da tanımlayabiliriz. Örneğin, "Sabah yataktan kalkayım mı/kalkmayayım mı?", "Kahvaltı yapayım mı/yapmayayım mı?", "Kahvaltıda; çay mı/ıhlamur mu/ neskafe mi/ ada çayı mı içeyim?" olarak sayabileceğimiz, farkında olmadığımız bir sürü rutin kararlar olarak isimlendirebileceğimiz eylem seçimi ile karşı karşıyayız. Bir çoğumuz bu kararları düşünmeksizin şartlı refleks

olarak veririz.

Zihinlerimizi meşgul edecek olan temel sorun, “Karar vermemizi etkileyen faktörler nelerdir?” olmalıdır. Çok hızlı ve refleks olarak, otomatik pilota bağlanmış gibi seri bir şekilde kararlar veriyoruz. Bazı durumlarda, bazılarımız doğru kararlar verirken, bazılarımız aynı doğrulukta kararlar veremiyoruz. Bunun sebepleri neler olabilir? Bir çok insan, bunun sebeplerinin doğuştan kaynaklanan bireysel yeteneklere bağlı olduğunu düşünmektedir.

Kızımız Bengü Buse dünyaya gelen her bebek gibi, iki aylıkken, annesinin yanında olmadığı zamanları biliyor ve avazının çıktığı kadar bağırarak ağlıyordu. Herkes kucağına alıyor ve susturmaya çalışıyordu; fakat Bengü Buse hiçbir iltifata karşılık vermiyordu. Ne zaman, annesi kucağına alıp, başını göğsüne yaslarsa susuyordu. Gerçekten de iki aylık her çocuk annesinin göğsüne başını yasladığında aynı kararı veriyor ve ağlamayı kesiyordu.

Her yeni doğan, aynı tip kararları vermektedir. Çünkü, dokuz ay dinlediği kalp ritimlerini duyduğunda kendisini güvende hissederek rahatlar. Aslında bebekler doğduklarında hemen hemen aynı gelişmeleri gösterebilecek yeteneklere ve algılamalara sahiptirler. Gizli güçler olarak adlandırabileceğimiz bu durum, zaman içerisinde sosyal çevresinin bebeğe tanıdığı olanaklara paralel olarak gelişme göstermektedir.

Dışımızdaki dünya bizim onu görebilmemiz, fark edebilmemiz için sinyaller göndermektedir. İnsanlar duyu organları ile bu sinyalleri alarak işlemeye tabi tutar ve sinyale geri bildirimde bulunur. Aynı sinyalleri iç iletişimimizde de yaşarız.

Bilim adamları, sahip olduğumuz paradigmaların % 40 civarını doğumla birlikte, % 60'ını da sonradan sosyal çevreden kazanmakta olduğumuzu, tek yumurta ikizleri üzerinde yapı-

lan araştırmalar sonucu belirlemişlerdir. Ben, bu % 40'ın genetik kodlamadan kaynaklandığını düşünüyorum. Her insan doğduğu andan itibaren farklı geri bildirimlerde bulunmaktadır. Beyin, her uyarıcı için, önceden öğrenip kaydettiği bir paradigma ile cevap vermektedir.

Bilinçli/bilinçsiz olarak sosyal çevreden kazandığımız paradigmalar sebebiyle, bireylerin özgür iradeleri ile kararlar verdiklerini söylemek zordur. Aslında bizim verdiğimiz kararların; aile, ana-baba, çevre, okul, ahlak ve din kurallarının bize kazandırdığı paradigmaların bir sonucu olduğu söylenebilir. Bu noktada aklıma gelen soru: “O zaman insan olmanın en önemli belirtisi olan özgür irademiz nerede?”

Bireyler öncelikli olarak dünyaya, kendi paradigmalarının öğretisi veya yol gösterisi ile bakmakta ve kararlar almaktadır. Örneğin; eli cebinde gezmek yada büyükler karşısında bacak bacak üstüne atmak konusunda sahip olduğunuz paradigmanız üzerinde ne kadar düşündünüz? Ne kadar kendi öznel paradigmanızı oluşturdunuz? Aynı durumlarda, mutlu veya mutsuz olduğunuz duygusal anlardaki paradigmanız, davranı-

şınızı ne kadar değiştirmektedir?

Bireyin öznel paradigmasını oluşturmasını, bireyin kendi iradesini özgürleştirilmesi olarak kabul edebiliriz. Bu durumda birey, neyi yapabileceğine veya neyi yapamayacağına kendisi karar verebilir. Böylelikle kendisini, öğretilen bir yaşam yerine, sürekli öğrenen bir yaşam içerisinde bulacağını söylemek kehanet olmayacaktır. Bu esnek ve değişebilen paradigmaların doğal sonucu olarak bireylerin, bağınazca düşünmekten kendilerini kurtarabileceklerdir.

Geleceği ve gelecek ötesine bir alt yapı oluşturmak için paradigmalarımızı esnetmeliyiz. Bu esnetme çabası her alanda, ama her alanda bize/kendimize ait sürdürülebilir mükemmellikte davranış kültürü kazandıracaktır. Başarılı sonlar başarılı süreçlerin bir eseri olduğuna göre, süreçleri değiştirebilecek nice esnek paradigmalara ulaşmalıyız.

Bu yolculuğun üç temel taşı vardır. Birincisi; Gelen uyarıcıya karşı sınırlılıklarımızı ifade eden bir paradigmamızın fark edilmesidir. İkincisi; yaşamımızda o uyarıcı için geliştirdiğimiz bilgileri geçici bir süre askıya almamızdır. Üçüncüsü ise; özgür irademizi kullanarak ve sahip olduğumuz paradigmayı esneterek yeni esnek paradigmayı oluşturmaktır.

Adana'da yaygın olarak kış aylarında içilen şalgam suyu hakkında çok şey duydum. Böylelikle şalgamın damak tadına uygun olmadığı paradigmasına sahip oldum. İlk görev yerim olan Adana'ya gittiğimde ise, yakınlarımin ısrarlarına karşı direniyordum. Ekşi turşu suyunu çok sevmeme karşın bir türlü şalgamı deneyemiyordum. İsrarların çok olduğu bir grupta önce şalgam konusunda bir paradigmanın olduğunu ve bunu denememi engellediğini fark ettim. Sonra da şalgam konusunda tüm bildiklerimi unutarak ilk deneyimimi gerçekleştirdim. Ağzımda şalgamı gezdirdiğimde çok lezzet aldım ve bardak-

taki geri kalan kısmını bir yudumda bitirdim. O günden sonra şalgamın leziz bir içecek olduğu paradigmasına sahip oldum. Paradigmaları esnetmek, şalgamın tadına bakma cesareti göstermektir.

Yaşamımızı yöneten paradigmalardan özgürleştikimizde veya esnettiğimizde bireysel özgürlüğümüze doğru yolculuğa başlayabiliriz.

YENİ ESNEK PARADİGMALARI (YEP) NASIL OLUŞTURABİLİRİZ?

“Gerçeği buldum” deme, “Bir gerçeği buldum” de!

Kahlil Gibron

Hazırlık Aşaması

Hazırlık aşaması düşünce anaforları içermelidir ki; gelecek yaşam daha az hata içersin.

Bu bölümde, “Doğru, tutarlı ve bizi yanılgılardan kurtaracak paradigmaları nasıl oluşturabiliriz?” sorusuna cevaplar aramaya çalışacağım. ‘Yeni paradigmaları nasıl oluşturabiliriz?’ döngüsüne geçmeden önce, kendimizi döngünün başlangıcına nasıl hazırlamalıyız?

Empati kurma yeteneği gelişmiş bireylerin, yeni paradigma oluşturmada, diğer bireylere göre daha şanslı olduklarını düşünüyorum. Empati kurma yeteneği, soyut düşünebilme yeteneğine sahip bireylerde, soyut düşünemeyenlere oranla

daha hızlı bir gelişme gösterebilir. Hayal kurabilenler, bir davranışın (eylemin) tetikleyicilerini hayal gözleriyle görebilirler. Bu insanların, bir eylemin sonuçlarıyla, tetikleyicilerini birbirine karıştırma oranları daha azdır.

Yalçın, Tempra marka aracıyla Yenimahalle Köprüsünün altından geçerek Atatürk Orman Çiftliğine doğru yol almaktadır. Atatürk Orman Çiftliği kavşağına ulaştığında sağ tarafta sinyal vererek Demetevler istikametine döner. Dönmesiyle önündeki aracın durması bir olur. Yalçın da aniden frene basarak durur; onun arkasındaki araç da zorlukla durur. Yalçın kazayı atlatmanın mutluluğu ile sessizce önündeki aracın hareket etmesini beklerken, arkasındaki aracın sahibinin aracından çıktığını hışımla öndeki aracın şoförünün kapısına geldiğini ve bağırıldığını fark eder.

Yaşananlar hemen hemen aynı olmasına karşın Yalçın ve diğer araç sahibinin farklı tepkide bulunduğunu gözlemliyoruz. Bireylerin karakter yapıları, hormonal baskılarına bağlı olarak farklılıklar göstermektedir. Karakter eğitimi, negatif/pozitif değerler arasındaki baskıların, doğru bir çizgide dengelenmesi olarak tanımlanabilir.

Bizim, gelen sinyalleri bu hormonal baskılara bağlı olarak algılama eğilimi gösterebileceğimizi, öncelikli olarak fark etmemiz gerekir. Bu baskıların paradigmalarımızı etkileyeceğini düşünmeliyiz. Bu baskıları fark etmemiz, bunların etkisinden kurtulmamıza yada onları askıya almamıza olanak tanıyacaktır.

Mustafa çalıştığı birimde sayılan ve sevilen bir yöneticidir. Birçok güzelliklere sahiptir. Fakat Fenerbahçeli olmaktan hatta Galatasaray'a karşı iyi niyetler beslemediğinden övünerek bahseder. Fenerbahçe galip, Galatasaray'ın mağlup olduğu hafta sonundan sonra, Mustafa işe, pozitif enerjilerle dolu dolu olarak gelmektedir. Böyle zamanlarda çalışma arkadaşları ile diyalogu ve verimliliği artmaktadır. Birimin geleceği ile ilgili her türlü teklife olumlu bakmaktadır. Fakat Fenerbahçe'nin son zamanlarda başarısız olması Galatasaray'ın hep başarılı olması Mustafa ve arkadaşlarının çalışma ortamlarını olumsuz olarak etkilemektedir.

Beynimizin işleyiş yapısı gelen sinyalleri yanlı algılamamıza sebep olabilecektir. Örneğimizde de olduğu gibi, mutlu ve pozitif enerji yaşanan ortamlar verimliliği artırmaktadır. Beynimiz sinyali olduğu gibi algılamak yerine, kendi hazır bulunmuşluk durumuna göre görece, duyacak ve bilgi olarak dosyalayacaktır.

Bize doğru gelen sinyalleri, kendi gerçekliği ile algılayabileceğimiz ve onlara, kendi sınırlılıklarımız ve paradigmalarımızı katmayacağımız bir algılamada bulunmamızın doğru olacağına inanıyorum.

Buraya kadar paylaşmaya çalıştığım değişim basamakları kendimizle ilgilidir. Bunu yeni bir paradigma oluşturmak için aklımızın özgürleştirilmesi olarak tanımlayabiliriz. Artık önyargısız olarak sinyalleri değerlendirebileceğimizi ve onlara doğru anlamlar yükleyebileceğimize inanıyorum.

YEP Oluşturma Aşaması

“Düşüncelerin bir bütünlük içerisinde işe koşulması, ete kemiğe bürünmek, Yunus gibi görünmektir.”

Bu bölümde, yeni esnek paradigmaları bireyler arası ilişkiler bağlamında açıklamaya çalışacağım.

Mert, görebilen ve duyabilen bir birey olmak için bireysel gelişim yolculuğunda yol almaya çalışmaktadır. Bu yolculukta eşi Müjgan ile birlikte olmaktan büyük zevk almaktadır. Mert ve Müjgan'ın en zorlandığı ortamlar ise göremeyen ve duyamayan bireylerle birlikte yaşamak zorunluluğudur. Bu zorunlulukların başında iletişime giren bireylerin sahip oldukları katı paradigmalar gelmektedir. Hem kendilerinin hem de iletişime girdikleri bireylerin paradigmalarını “Nasıl esnetebiliriz?” diye düşünmeye başlarlar.

Müjgan arkadaşları ile yaptığı çay sohbetlerinde hep aynı şeyleri konuştuklarını fark eder. Diğer bir ifadeyle birliktelikteki gerçekleri görmüş ve duymuştur. Bu birliktelikte birbirlerinin bireysel gelişimi adına bir şeyler yapılabileceğini düşünür. İlk toplantılarında çocuklarının eğitimi konusunda bilgi paylaşımının daha güzel olacağı kanaatini arkadaşlarına söyler. Arkadaşları yıllardır sahip oldukları paradigmalarına aykırı farklı bir şeylerle karşılaşır. Kendilerinin böyle mutlu olduklarını söylerler. “Nereden çıktı bu canım! ...” diye düşünmeden de edemezler. Aslında sonuç cümlesinin dışında bir şey duymamış ve görmemişlerdir.

Farkına vardığımız sinyaller, dışımızdaki varlıkların yaptıkları bir dizi işlemten sonra bize ulaştırdıkları sonuçlar ola-

rak tanımlanabilir. Sonuçların değerlendirilmesi veya bireyle-
rin sonuca odaklanması, aynaya yansıyan görüntüyü konu-
şmak ve değiştirmeye çalışmak gibidir. Ne kadar çaba harcar-
sak harcayalım, aynada meydana getirmeye çalışacağımız bir
değişiklik hiçbir zaman gerçekleşmeyecektir.

Sonuçların sebeplerinin hayal edilmesi, bize vereceğimiz
geri bildirimler için doğru ipuçları verecektir. Diğer bir ifa-
deyle, sonucun kaynağına yapılacak bir yolculuk bizleri doğ-
ru çözümlere götürecektir. Üreteceğimiz ilk esnek paradigma,
“sonuçlara odaklanmak yerine sebeplere odaklanmak” şeklin-
de tanımlayabileceğimiz “perdeyi aralama paradigması”dır.

Müjgan’ın arkadaşları, önermesine mevcut paradigmlarla
cevap vermeyip, hep birlikte kazanma mantığıyla perdeyi ara-
layarak sonucun sebebine doğru bir yolculuk yapsalardı, ileti-
şim çatışmaları yaşanmayacaktı. Sebep ve sonucun ayrı ayrı
düşünülmesi bir çok sorunu da beraberinde getirmektedir.
Sebebi ve sonucu aynı kare içerisinde görebilme yeteneğinin
geliştirilmesinin doğru olacağını düşünüyorum.

Perdeyi araladığımızda Müjgan’ın iyi niyeti ve ihtiyaçları-
nı karşılamak için birliktelikten yardım istediğini görebiliriz.
Aynı zamanda bu isteğin geçmişte yaşanan mutlulukları yok
etmek için yapılmadığını ve birlikte daha güzel bir yaşamın
sesi olduğunu duyabiliriz.

Hem Müjgan arkadaşlarından gelen iletiyi hem de arkadaş-
ları Müjgan’dan gelen iletiyi anlamaya çalışmalıdırlar. Sebep-
lere odaklanabilmemiz için, olay kaynağının fenomonolojik
alanına girerek, davranışın sebeplerini tespit edip anlamaya
çalışmalıyız. Kısacası kaynakla empati kurmalıyız. Kurdu-
muz empati sonucunda kendimizi kaynağın yerine koyacağı-
mızdan bireysel paradigmalarmızdan sıyrılarak, sonuca daha
yansız bakabiliriz. Bu da bize içerisinde bulunduğumuz duru-

mu bütün canlılığı ile yaşama şansı verecektir. Üreteceğimiz ikinci esnek paradigma, “sonuçların sebeplerini anlamak ve üzerinde düşünmek” şeklinde tanımlayabileceğimiz “empati paradigması”dır.

Müjgan arkadaşları ile empati kurduğunda herkesin en az iki çocuk büyüttüğünü, belirli bir deneyimleri olduğunu fakat yıllardır toplantılarında yeni bir şey yapmayı düşünmediklerinden insanların değişimlere karşı direnç göstereceğini düşünerek karşı gelme sebeplerini anlayabilirdi. Bu duygularla söylemlerini yumuşatmalı belki de geri adım gibi görünen davranışlar göstermeliydi.

Arkadaşları ise Müjgan ile empati kurduğunda arkadaşımız ilk çocuğunu büyütüyor. Hem bizim deneyimlerimizden faydalanmak hem de bu konudaki sorunlarını bizimle paylaşmak istiyor. Aynı zamanda biz de çocuklarımız için yeni bir şeyler öğrenebiliriz düşüncesiyle davranışlar göstermeliydi.

Kaynağı anlamaya çalışırken olabildiğince zihinsel özgürlüğümüzü korumaya çalışmalıyız. Unutulmamalıdır ki, empati paradigmasında, sonuca kaynağın paradigmaları ile bakılmalıdır. Kendi paradigmalarımızla empati kurmamız yanılmamıza sebep olabilir. Kaynağın kodlayarak gönderdiği mesajların/davranışların sebeplerini anladıktan sonra kaynakla kurduğumuz empatiyi bitirmeliyiz. Tekrar kendi rol ve paradigmamıza dönmeliyiz. Farkına vardığımız sebeplerin doğurduğu sonuçların kaynak tarafından doğru kabul edildiği unutulmamalıdır. Fakat bu sonuçlar birlikteki yaşam alanında rahatsızlıklar/mutsuzluklar oluşturabilmektedir.

Sonuçların bizde meydana getirdiği rahatsızlıkların/ mutsuzlukların sebepleri sorgulanmalıdır. Bu sonuçlar bizde, gerçekten rahatsızlık yaratıyor mu? Yoksa rahatsızlığımızın sebebi, içinde bulunduğumuz psikolojik, fizyolojik veya sosyolojik durumumuzdan mı kaynaklanıyor?

Üreteceğimiz üçüncü esnek paradigma, “sonuçların bizde oluşturduğu etkileri anlamak” şeklinde tanımlayabileceğimiz, “kendinle empati paradigması”dır.

“Müjgan’ın teklifi güzel ama bunu ben niye düşünmedim?”, “Acaba çocuk yetiştirmekten kaynaklanan hatalarımı mı görmek istemiyorum?”, “Zaten hep bu değişiklikler Müjgan’dan gelir, buna katlanamıyorum!”, “Niye sinirleniyorum, bu konuda okumadığım için mi?”, “Diğer türlü toplantılara hazırlanmak hiç gerekmiyor, güle oynaya geçiyor” gibi soruların cevabının paradigmalardan sıyrılarak aranması güzel bir birlikteliğin başlangıcı olacaktır.

Dördüncü esnek paradigma, edindiğimiz verilerin anlamlı bir sonuca ulaşacak şekilde düzenlenmesini içermektedir. Bu aşama, edinilen bilginin uygulamaya konması olarak da tanımlanabilir. Yaşamımızda edindiğimiz paradigmalardan bizi yönetmesine izin vermemeye çalışarak, olayın bütününe bakarak ilk üç aşamada ürettiğimiz yeni esnek paradigmalardan ve sahip olduğumuz değerleri davranışla sonuçlandırarak, yeni bir değer yargısı oluşturmalıyız.

Yani üreteceğimiz dördüncü esnek paradigma ise, “bilgileri uygulayarak davranış oluşturma” şeklinde tanımlayabileceğimiz, “veri işleme ve değer yargısı çıkarma paradigması”dır.

Dördüncü esnek paradigmanın temelinde “Nasıl olmaz” dan ziyade “Nasıl olabilir?” felsefesi vardır.

Böyle bir anlayışın sonucunda; arkadaşları Müjgan’a, “Teklifin gerçekten bize çok şey kazandıracaktır. Hem çocuklarımızla hem de eşlerimizle yaşadığımız bir çok soruna çözüm yolları bulabiliriz.” diyerek heyecanını paylaşır ve “Hem bugüne kadar yaşadığımız mutluluğu kaybetmeyelim hem de bir şeyler öğrenelim” derler. Arkasından da “Bunu nasıl gerçekleştirebiliriz?” diye sorarlar.

Ulaştığımız değer yargısı, bizim üzerinde çalıştığımız ve bizi mutlu/mutsuz eden olaya karşı kullanacağımız “Yeni Esnek Paradigma (YEP)” mızdır. YEP’in üretilmesinin hemen ardından eyleme geçilmesi ve bu paradigmanın hedefte meydana getirdiği durum yada durumlar geri bildirimle test edilmesi gerekmektedir. Eylem sonrası davranışların değerlendirilmesi, iletişim sürecinin mutluluk yörüngesinde devam edip, etmediğinin test edilmesine yöneliktir. Üreteceğimiz beşinci esnek paradigma, “davranıştan sonuç çıkarma” şeklinde tanımlayabileceğimiz, “geri bildirimle öğrenme paradigması”dır.

Müşgan ve arkadaşları arasındaki konuşmalar, örneğimizdeki gibi gelişme gösterirse bireyler arasında çatışmaların yaşanması da önlenmiş olur. Böyle bir konuşma zemini yakalamamaz ise, Müşgan bu ihtiyacını karşılamak için yeni arkadaş arayışlarına başlayacaktır. Bu arayışlardan önce YEP’ler tekrarlanmalıdır. YEP’ler arkadaşların görebileceği ve duyabileceği frekansa indirilmeye çalışılmalıdır.

Kendinle empati basamağında ilk geri bildirim alınmaktadır. Davranışa geçtikten sonra alınan hedeften gelecek geri bildirimle ise birinci geri bildirimin doğruluğu ya da yanlışlığı test edilmiş olacaktır.

Yukarıda sayılan işlemlerin yapılma süresinin nasıl kısaltılacağı yönünde her birey kendi YEP’lerini geliştirmelidir. Çünkü ürettiğimiz YEP bazen sorunu çözmeyebilir. O zaman da aynı basamakları izleyerek ve yeni bir çalışma yaparak yeni bir YEP oluşturmamızdır.

YEP yaşamımızın her alanında ve zamanında uygulanabilir diye düşünüyorum. Paradigmaları esnetmek olarak açıklamaya çalıştığım basamaklar, birlikte yaşama alanı içerisinde çatışmaların çözümüne ve mutlulukların çoğalmasına yönelik üretmeye çalıştığım yeni bir YEP olarak da açıklanabilir.

ÖZ DEĞERLENDİRME

Günümüz insanların misyonu; Kendi ve diğer bireylerin gizli güçlerini fark etmelerini, geliştirmelerini sağlamak ve bireysel gelişim yolculuğundaki bireylere yardımcı olmaktır.

Geleceğin güzelliklerini görebilenler için, bugünlerde yaşamının zorluğu ile geleceğin inşasında çalışanların arasında bulunmanın mutluluğu iç içedir. Paradigmaların özgürleştirilerek esnetildiği ve bireylerin gizli güçlerinin keşfedilerek mükemmele doğru yol alınmasıyla mutlu ve tebessüm dolu yarınlar bizim olacaktır.

Sonuç olarak, eski paradigmaların baskısında özgür iradenin köleleştirildiği ve bireysel gelişime kapalı bir yaşamdan, iradenin özgürleştirildiği ve bireylerin kendi kontrollerinde ve yönetiminde “Yeni Esnek Paradigmalar” ile dolu yeni bir yaşam dileğiyle...

*“Yola çıkınca her sabah,
Bulutlara selam ver,
Taşlara, kuşlara,
Atlara, otlara,
İnsanlara selam ver.
Ne görürsen selam ver.
Sonra çıkarıp cebinden aynanı,
Bir selam da kendine ver.
Hatırın kalmasın el gün yanında
Bu dünyada sen de varsın!
Üleştir dostluğunu varlığa,
Bir kısmı seni de sarsın.”*

Üstün Dökmen

V. BÖLÜM

BAŞLANGIÇ İÇİN BİR GİRİŞ

Önceki bölümler; “Yaşam sürecinde karşılaştığımız olay ve davranışları, kendi hazır bulunuşluğumuz içerisinde öznel paradigmamızla değerlendirdikten sonra kendi davranışımızı gerçekleştiririz. Bu işlemler beynimiz tarafından o kadar hızlı yapılır ki; bu sürece özgür irademizi katamayız. Bu ise kendi kontrolümüzün dışında bir yaşam sürmemize sebep olur. Bunun farkına varmak, insan olmanın da başlangıcı olarak değerlendirilebilir.” şeklinde özetlenebilir.

Sahip olduğumuz paradigmaların çoğunu “bizi bütün gü-

cüyle kendisine benzetmeye” çalışan dünyadan, farkında olmadan kazanırız. Hatta bunların bir çoğunun doğruluğunu/yanlışlığını sorgulamayız. Fakat yaşamımızda bir değer olarak kullanırız. Sorgulamadığımız ve öznelletiremediğimiz bu değerler, üzerimizde ete/kemiğe bürünmez ve kendimiz olarak görünmezler. Temelsiz yapı gibidirler, her an yıkılabilirler. Bunları ne kendimize ne de başkasına karşı savunamayız.

Bir çok insan başlangıçta sigara içmeye karşıdır. Fakat sigara içmeyen bireylerin bir kısmı, bir süre sonra, değerleriyle kendi yaşamları içerisinde bir bütün oluşturan sigara içen bireylere uymaya başlarlar. Sigaranın içilmemesi gerektiği öğretisini ezberler gibi öğrendiklerinden, sigaranın neden içilmemesini kendilerine açıklayamazlar ve öğretinin denetleyicilerinin baskısı üzerlerinden kalktığında da sigara içmeye başlarlar.

İnsanların hemen hemen tamamının, güzel değerlerden oluşan bir havuzun içerisinde yaşadıkları söylenebilir. **Dünyada bir çok insan sahip olduğu bu değerlerin farkında bile değildirler. Bu noktada, bize şans verenlere teşekkür etmeliyiz.**

Bizim gibi bir kızı/oğlu olduğu için mutlu olan anne/baba, kardeşi olduğu için abla/ağabey, ablası/ağabeyi olduğu için kardeş, eşi olduğu için karı/koca, annesi/babası olduğu için oğul/kız’dan oluşan güzel bir tabloyu herkes görüyor olmalıdır. Bu tablo mutluluk verir diye düşünüyorum.

“Bu tabloyu görebiliyor muyuz?” sorusu hemen aklımda beliriyor. Bence, gördüğümüzü zannediyoruz, hepimizin zannettiği gibi.. Gören insan, bu görmesinin sorumluluğunu da beraberinde yaşar diye düşünüyorum. Mutluluk tablosundaki, mutluluğun devamı için, bireyler, küçük karedeki kendine göre mutsuzluk kaynaklarını kısa ve uzun vadede çözümlemeye,

büyük resimdeki mutluluğu ise çoğaltmaya çalışırlar. Bu bireyler, küçük mutsuzluk virüslerinin, büyük mutluluk tablosunda kansere dönüşmesine izin vermezler.

Bu bağlamda bireylerin yaşamlarında mutluluğu yakalamak için tercihlerde bulunduklarını söyleyebiliriz. Tercihlerde bulunurken paradigmarımız ve yaratıcı düşüncemiz çok etkilidir. Eğer yaratıcı düşünme yeteneğimizi geliştirmiş isek tercihlerimizi, bir çok önermeyi oluşturduktan sonra yaparız. Fakat sınırlılıklar dünyasında bir yaşamımız varsa sadece esnetemediğimiz ve belki de özgür irademizle oluşturamadığımız paradigmarın bize önerdiği bir yol ile tercihimizi oluşturabiliriz. Bazen bu yolu bile, bilerek tercih etmeyebiliriz.

Eğer yollar oluşturarak tercihte bulunursak, tercihimizin sorumluluğunu da alırız. Çünkü tercihimiz sonucunda oluşan davranış üzerinde düşünmüş ve bir düşünce üretmişizdir. Eğer böyle bir işlemde bulunmadan bir tercihte bulunursak sorumluluğu almayız ve “Bunu ben tercih yapmadım ki; o/onlar söyledi, ben de yaptım.” deriz. Sorumluluğu alan birey ise; “Ben şunları şunları düşündüm ve sonra şu yolları düşündüm ve şu tercihte bulundum. Fakat senin söylediğin şu şeyleri düşünemediğimden kararımı yeniden gözden geçirmeliyim.” der. Yeniden değerlendirir ve yeni yollar üretir ve karar verir. Bu tip tercihlerin sonunda bireyler ikilem yaşamazlar. Çünkü birey ürettiğini tercih eder. Bunun yaşamına mutluluk katmadığını fark ederse paradigmasını esnetir ve yeniden başka bir şeyleri üreterek yeni bir tercihte bulunur.

Sahip olduğumuz paradigmarın bizi yönetmesini istemiyorsak, sahip olduğumuz değerlerin içini düşünerek doldurmamızı, öznelletirmemizi, ve yaratıcı düşünerek yollar üretmemizi, sebepleri ile birlikte tercihte bulunmamızı ve esnek özgür irademizle paradigmar oluşturmamızı tavsiye ediyorum.

Biliyorum bu tavsiyeleri yerine getirmek zordur. Cesaret ister. Toplum tarafından cezalandırılma tehlikesi taşır. Toplumsal olarak mutsuzluk getirebilir. Fakat bireysel olarak kendine özgüveni, kendi yaşam alanında tutarlılığı, cesareti, bağlılığı bağımsızlığı en önemlisi de mutluluğu içerir.

Aslında yaşam dengede kalabilme sanatıdır. Doğan Cüceloğlu'nun tanımlaması ile, yaşam, ait olma ile birey olma arasındaki danstır. Güzel bir tanım. Aidiyetimizi unutmadan birey olamamanın sorununu yaşıyoruz. Aslında hayallerimizle gerçekler arasında bir denge kuramadığımız için çatışma yaşıyoruz. Bu çatışmaları konuşmaktan mutluluğa götürecek çözümler bulamıyoruz. Virüs kanser doğuruyor ve sahip olduğumuz bir çok güzelliği görmemeye başlıyoruz.

Sahip olduklarımız kadar özgür bir birey olabilir ve bir yaşam oluşturabiliriz. Bir milyarımız varsa bir milyarlık harcama özgürlüğümüz vardır. Otuz bin kelime biliyorsak, otuz bin kelimeden oluşan cümleler kurabiliriz. Hayallerimiz, bildiklerimiz ve gördüklerimiz kadardır. Çocuğumuz yoksa çocuk yetiştirme, sevgilimiz yoksa aşkı yaşama özgürlüğümüz yoktur. Başkası tarafından dinlenmiyorsak konuşma, konuşamıyorsak başkasını dinleme yeteneğimizi geliştirme ve birlikte yaşama mutluluğumuz yoktur. Ancak sahip olduklarımızı iletişim sürecinde paylaşabiliriz. Paylaşmayı bilmeyenlerle birlikte oluyorsak yaşamı paylaşmak gibi bir özgürlüğümüz yoktur. Bu listeyi uzatmak mümkündür.

O zaman bir milyardan fazla bir şey istemeyelim mi? Daha fazla hayal kurmayalım mı? Kesinlikle "hayır".. Fakat istemesini bilelim. İlk önce bir milyarımızı artırmaya, kelimelerimizi çoğaltmaya, çocuk ve sevgili sahibi olmaya, paylaşılacak değerlere sahip olmaya çalışalım. Bundan sonrası zaten kendiliğinden gelecek ve biz hep mutluluk ikliminde yaşayacağız.

Eğer bir şey olmayı isteyip de olamıyorsak, olmayı istediğimiz şeye bizi götürecek değerlere sahip değiliz demektir. Tabi şunu soracaksınız “Nasıl sahip olabilirim?” Acele etmeden..

Ormanda iki arkadaş gezerken karşılına bir aslan çıkar ve birisi aceleyle koşmaya başlar, diğeri hızlı bir şekilde çantısından adidas spor ayakkabısını çıkarır ve giyer, diğeri “ne yapıyorsun acele etsene” der. Kahramanımız “işimi garantiye alıyorum, hangimizin kurtulacağı bilinmez” der. Bazen hazırlık safhası kayıp gibi görünse de kayıp değildir. Daha hızlı olabilmek için yerinde sayarken beyinde fırtınalar koparmaktır.

En iyiye sahip olma düşüncesi eldeki iyilerin de kaybedilmesine sebep olabilir. Yani; daha iyi iynin düşmanıdır. Önce sahip olduğumuz iyileri bir kağıda sıralamanızı istiyorum. Daha sonra da bunların neden iyi olduğunu karşısına yazmanızı.. Başka bir kağıda da sahip olduğunuz iyilerin önceliklerini sıralamalısınız. Eşimi bir böbreğimi verecek kadar seviyorum gibi.. Onu düşünmeden yapamıyorum gibi.. Şu kadar param, şu kadar kelitem var gibi.. ev eşyalarım, yaşamım benim için şu kadar önemli.. Çocuğum ve geleceğı için şu kadar ondan ayrı kalabilirim gibi.. Mutluluk benim için şu gibi.. Şu kadar sevgi hazinem var gibi.. Daha sonra da başka bir kağıda, sahip olduğumuz iyileri daha iyiye bir yolculuk için nasıl en verimli kullanabilirim yazmalıyız. Bir şeyler yapmak istiyorsak reçeteleri adım adım uygulamalıyız.

Unutmamamız gereken diğeri bir husus da, bireysel özgürlüklerimizle, ait olma duygumuzun dengesinin sağlanmasıdır. Ailemiz, akrabalarımız, çevremiz, arkadaşlarımız, inançlarımız, ait olma yerlerini oluşturur. Mutlu olmak istiyorsak gelişimimizi bunlarla kesiştirerek yapmalıyız. Bu bağlamda özgürlüğü, sınırsız isteklerin sınırlılıklar içerisinde yaşanması

ve artırılmaya çalışılması olarak tanımliyorum.

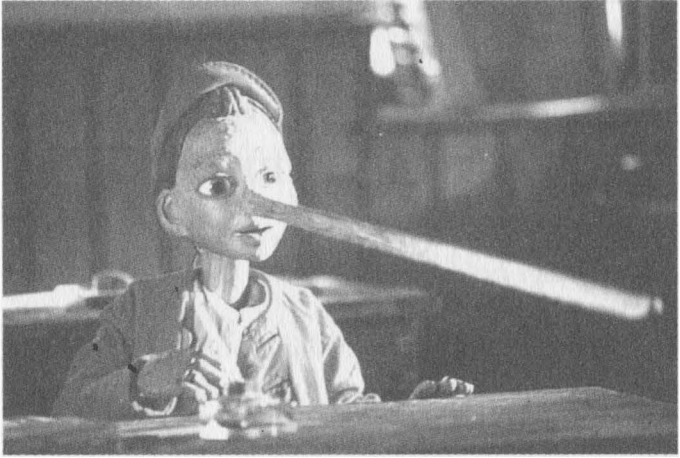
En son olarak sınırlılıkların içerisinde küçük adımlar atmaya başlamalıyız. Çünkü her küçük adım sahibini geç de olsa mutlaka hedefine ulaştırır. Küçük adım atamayanlar ise, hep büyük hedefler hakkında konuşmakla zaman geçirirler.

Yukarıda anlatılanlar çerçevesinde en iyi olduğunuz bir alanda küçük adımları hemen atmanızı rica ediyorum. Bir müddet sonra epey yol aldığınızı göreceksiniz. Eğer bilgisayarınız var ve bunda iyi olduğunuzu düşünüyorsanız, bilgisayarı çocuğumun gelişiminde nasıl kullanabilirimi düşünmeyi deneyebilirsiniz. Daha sonra bu birikimi yakınlarımda ve başkalarında nasıl kullanabilirimi düşünebilirsiniz. Ve yaşamda kendinize farklı bir varoluş sebebi bulursunuz. Hatta bu alanda deneyimlerinizi içeren bir kitap bile yazabilirsiniz. Bu sadece bir örnek. Daha sonra konferanslar, tv programları ve daha ilerisi. Fakat bunun için önce, “Bu bilgisayarı nasıl en iyi ve hedeflerimi gerçekleştirmek için kullanabilirim?” diye düşünmelisiniz. Önce konferans ve TV programı düşünürsek yol alamayacağımızı görürüz.

Pinokyo* olmadan insan olma yolculuğunda başarılar diliyorum. Yolculuk sürecinde zaman zaman heyecanınızın azaldığını hatta bittiğini hissedip yalnızlık çekeceksiniz. Heyecanınızın, azaldığı zamanlarda artırmanın yollarını keşfetmeliyiz. Tek başımıza artıramıyorsa her zaman bireysel gelişim için zaman ayırabilecek dostlar bulmalıyız. Heyecanımızı bu dostlarımızla birlikte artırabiliriz.

İnsan olmak zor iş.. Farkında olmak ise yolcuğa başlamanın bir işaretidir.

* Pinokyo kendi kişisel bütünlüğünü sağlayamadığı için, hep insan olmak isteyen bir kukladır. İnsan olmak ise zordur. Yaşamak kolay değildir.

“Seni diğerlerinden farksız yapmaya bütün gücüyle çalışan bir dünyada, kendin olarak kalabilmek, dünyanın en zor savaşını vermek demektir. Bu savaş bir başladı mı artık hiç bitmez..”

E. E. Cummings

Mükemmele yolculuk, insan olmanın sınırlılıkları içerisinde zorluklar barındırmaktadır. Bu yolun yolcuları bu zorluklarda mutluluk yudumlamayı bilirler.

Fakat bu savaşta şu duayı da sürekli yapmak gerekir; “Tanrım, değiştirilebilen ve değişmesi gereken şeyleri değiştirme cesaret ve gücünü; değiştirilemeyecek şeyleri olduğu gibi kabul etme olgunluğunu ve ikisi arasındaki farkı anlayabilecek bilgeliği bana ver.” Çünkü bazen kör ve sağır insanlarla birlikte olmak dayanma gücümüzü zorlayacaktır.

SAHİP OLDUĞUMUZ ‘İYİ’LERİN VE NEDENLERİNİN FARKINA VARMA

İyi yapılabildiği halde yapmayan bir insan, suç işlemiş olur.

Pestaluzzi

Sahip olduğumuz iyiler, yaşamımızda bize mutluluk veren, diğer insanlarla bizim aramızda fark yaratan ve insan olmamızdan kaynaklanan ihtiyaçlarımızın karşılanmasında bize enerji, destek, güç, güven ve motivasyon veren unsurlardan oluşur. Bu iyiler doğumla başlar. Yaşamda gelişme gösterir. İnsanların özgür iradelerini kullanabilmelerine paralel olarak çoğalır. Aslında iyileri çoğaltmak da azaltmak da bizim elimizdedir. Her soruya cevap bulan bir bilgeyi yanıltabilmek için iki kardeş ellerine aldıkları bir kelebeğin “ölü mü/canlı mı?” olduğunu sorarlar. Oyunu sezen bilge ise; “Kelebeğin kaderi sizin elinizde” der. Mutluluk veren bir yaşam yolculuğu için, elimizdeki iyilerin farkına varmamız gücümüzün de kaynağını oluşturur. Bu iyileri değiştirmek, farklılaştırmak ve çoğaltmak istiyorsak ilk önce farkına varmalıyız.

Nelerdir bu iyiler?

Ana başlıklar halinde düşünmeden önce, aslında yoktan insan olarak var olmak bence insanın sahip olduğu en önemli iyidir. Hem yokluktan varlığa hem de bir çok canlıdan insan olmaya.. Bence insanın bu iyiyi fark etmesi, bir çok sorunlarının çözümüne katkıda bulunacaktır. Bunun farkında olmak insanın mükemmele yolcuğunda önemlidir. Çünkü insan sa-

hip olduğu bu iyiliği daha iyiye götürmek için çaba gösterecektir. Sahip olmadığımız bir şeyi daha iyiye götüremeyiz.

İyiler; biyolojik, psikolojik, fiziksel, toplumsal olarak dört ana başlık altında belirlenebilir.

BİYOLOJİK İYİLER

Sahip olmadığı şeylere üzülmeyen ve sahip olduklarına sevinen akıllı bir insandır.

Epiktetos

Biyolojik olarak sahip olduğumuz organlarımızın kalitesinin farkın da mıyız? Bu organlarımızın iyi olduğunu kabul ediyor muyuz? Sahip olduğumuz her bir organı değerlendirdikten sonra “ben böyle bir göze vs.” sahip olduğum için bir çok iyiye sahibim diyebiliyor muyuz? Eğer bunu diyebiliyorsa biyolojik yapımızın farkındayız demektir. Her organımızı sahiplik bilinci içerisinde güzel ve bize yakışmış olarak değerlendireceğiz. Başkasıyla değişmeyeceğiz. “Ellerim büyük olabilir ama bu eller benim ve ben bu ellerle doğal ve güzelim kimseyle değişmem!..” diyebiliyorsak sahip olduğumuz biyolojik iyilerin listesini oluşturabiliriz. Birey olarak sahip olduğumuz resmin bütünündeki bulanıklıkları dağıtabiliriz. Daha sonra da bunları daha iyiye götürmek için netlik ayarları yapabiliriz.

Bu şekilde bir düşünme, yaşamımızda “Başkası benim hakkımda ne düşünüyor?” takıntısını yok edecektir. Başkasının ne düşündüğü tabi ki herkesin yaşantısında önemlidir. Fakat benim sahip olduğum biyolojik iyiler hakkında bir başkasının düşüncesi benim kişisel bütünlüğümü etkilememelidir.

Başkası “şişman” diyecek diye yaşamımda şişmanlığı sorun olarak görmemeliyim. Fakat şişmanlığı, hareket kabiliyetimi sınırlandırdığına inandığım zaman benim için biyolojik iyi sınırlarına çekme gayreti göstermeliyim. Boyum kısa olabilir fakat boy kısalığı yaşamımda misyonumu gerçekleştirmek için bir sorun değildir. Ben boyumun kısalığını seviyorum ve bu boy kısalığı ile tarihte boyu kısa olan bir çok insan gibi boy kısalığı avantajlarından yararlanabilirim, gibi bir çok iyilere sahip olduğumuzu görebiliriz.

Kör, sağır, dilsiz ve bir takım biyolojik rahatsızlıkları olan insanlar durumlarını biyolojik iyiler açısından nasıl anlamlandıracaklardır. Her birey kendi durumu ile ilgili anlamlandırmayı kendisi yapacaktır. Kendisine has öznel bir paradigma oluşturabilecektir.

Nietzsche, migren rahatsızlığına bağlı görme yeteneğini kaybeder. Kendi öznel paradigmasını oluştururken, “Gözlerimden rahatsızlığım sebebiyle çok okuyamıyorum. Böylece diğer düşünürler beni sınırlandıramıyor. Kendim olarak kalabiliyorum.” diye düşünür.

Bu gibi rahatsızlığı olanlar listelerini oluştururken, bunun yanı sıra bir çok iyilerinin olduğunu göreceklerdin.

BİYOLOJİK İYİLER ÇİZELGESİ

Sıra	İYİ	NEDENLERİ
1	1.25 MYOP İKİ GÖZÜM VAR	DÜNYADAKİ GÜZELLİK / ÇİRKİNLİKLERİ GÖREBİLİYORUM. RENKLİ, SAĞLIKLI, 35 YILDIR SORUNSUZ ÇALIŞIYORLAR. ARA SIRA RAHATSIZLANSAM DA YAŞAMIMIN GENELİNDE SAĞLIKLI GÖZLERE SAHİBİM.
2	KULAKLARIM	BİRAZ BÜYÜKLÜĞÜNÜN YANI SIRA, DUYMA SORUNU YAŞATMIYORLAR. BÜYÜKLÜKLERİ KAFAMIN BÜYÜKLÜĞÜ İLE UYUM İÇERİSİNDE. ŞEKLİNDE BİR SORUN OLMASI DA AYRI BİR MUTLULUK. BEN ONLARSIZ ÇOK EKSİK BİR İNSAN OLURDUM.
3	DİŞLERİM	DÜZGÜN VE EKSİKSİZ OLMASI YÜZ GÜZELLİĞİMİ TAMAMLIYOR. AİLEMİN HER UZVUM DA OLDUĞU GİBİ DİŞLERİMDEKİ KATKISINDAN DOLAYI ONLARA ÇOK TEŞEKKÜR EDİYORUM. HER ŞEYİ RAHATLIKLA YİYE BİLİYORUM. SORUNLARI İLE BİRLİKTE DİŞLERİMİ SEVİYORUM.

PSİKOLOJİK İYİLER

Nasıl düş göreceğimizi öğrenelim. Böylece belki o vakit gerçeği keşfedebiliriz.

Kekerle

Biyolojik yapımız, psikolojik yapımıza ev sahipliği yapmaktadır. Her iki yanımızla dengede kaldığımızda sağlıklı bir yaşam süreriz. İki yanımızın da ihmal edilmeden ihtiyaçlarının giderilmesi birey olarak bizi mutluluğa taşıyacaktır.

Birçok biyolojik rahatsızlığın kökeninde psikolojik etkenler olduğu kabul edilmektedir. Biyolojik yanımızdaki sorunları tutarlı paradigmalara bağlamadığımızda ise psikolojik sorunlar yaşamamız kaçınılmaz olacaktır.

Ben psikolojik iyilerden, biyolojik elbisemizin altında göz ile göremediğimiz duygularımızı kastediyorum. Bu aşama, mutluluk, özgüven, coşku, heyecan, hırs, akıl, mantık, sevgi, onur, aşk, cimrilik ve benzeri duygularımızın sorgulanmasıdır. Birey, “ben iki yönümün birleşmesi ile var olan bir varlığım” diye düşünür. Aslında bunlar iç içe girmiş ve birbirlerini her zaman etkileyen yönlerimizdir. Elimizi ateşe doğru uzatırken aklımızı, deneyimlerimizi ve mantığımızı kullanmaz isek acılar yaşamamız da kaçınılmaz olacaktır.

Bireyler, duyularını fark ettikten sonra onları biyolojik yanlarının bir parçası olarak kullanabilirler. Hırs duyusunun fazla ve etkin olduğunu bilen birisi, hırsını kontrol altında alacaktır. Bir olay karşısında hırsının kabardığını fark edecek ve kendi kendine “Dikkatli Ol.. Bu tercihler sana zarar veriyor.” diye uyaracaktır. Sinirlendiğime göre sinirlenme, gülebildiğime göre mutluluğu yakalayabilme, başarısızda olsam çalıştığımaya göre azim, aşık olabildiğime göre sevme duygusuna sahibim diye düşünülmelidir. Sahip olduğu psikolojik iyilerini daha iyiye götürmek için kontrollü bir gayret göstermelidir.

Psikolojik yanımızı oluşturan duyularımız kendi oluşumları içerisinde pozitif ve negatife doğru bir ivme göstermektedir. Duyularda dengenin sağlanabilmesi, psikolojik yönden dengeli, tutarlı ve özgüvenli olmamızı sağlayacaktır.

Bu bağlamda eğitim, duyuları dengeleme yolları olarak da tanımlanabilir. Öğretimden kaynaklanan eksiklik bireyleri bilgisiz yapar. Fakat duyu eğitiminde yaşanan eksiklikler bireylerin özgüvenlerini yitirmelerine ve psikolojik sorunlar yaşamasına sebep olacaktır.

Psikolojik iyiler çizelgesi, psikolojik iyilerimizin tespitinde yol göstermesi amacıyla oluşturulmuştur.

PSİKOLOJİK İYİLER ÇİZELGESİ

Sıra	İYİ	NEDENLERİ
1	AKIL	AKIL SAHİBİ BİR İNSANIM, “ÇÜNKÜ NEYİN İYİ NEYİN KÖTÜ OLDUĞUNU SEÇEBİLİYORUM. KENDİMİ GERÇEKLEŞTİRMEK İÇİN NELER YAPMAM GEREKTİĞİNİ ARAŞTIRABİLİYORUM.
2	HIRS	BAŞARISIZLIKTAN YORULUYORUM. BAŞARI İÇİN ÇOK ÇALIŞMAK GEREKİRSE ALIŞIRIM. HIRSIM YAŞAMDAKİ SAHİP OLDUĞUM GÜZEL DUYGULARIMIN BAŞINDA GELİYOR FAKAT KESİNLİKLE HIRS GÖSTEREREK ELİMDEKİ GÜZELLİKLERİ (İLERİDE) KAYBETMEM!...
3	AZİM	HIRSIM İLE AZMİM YAŞAMIMI İLERİYE GÖTÜRMEDEKİ BAŞ YARDIMCILARIM GİBİDİR. İKİSİNİ BİRBİRİNDEN AYRI OLARAK HIÇ DÜŞÜNÜYÖRÜM. BENİM İÇİN NE KADAR ÖNEMLİ OLDUĞUNU ANLATAMAM O OLMAZSA YENİ BİR GÜNE NASIL GÜLEREK “MERHABA” DERİM?

FİZİKSEL İYİLER

Sahip olduklarımız, sırf çalışmamızın meyvasıdır.

Alexander Hamilton

Fiziksel iyilerden, sahip olduğumuz ve ihtiyaçlarımızın giderilmesinde kullandığımız maddi unsurları kastediyorum. Ev, araba, mobilya, giyim eşyası, ev eşyası, yiyecekler ve benzeri eşyalar fiziksel iyiler olarak değerlendirilebilir. Burada bir konuya dikkat etmeliyiz. Fiziksel iyilere sahip olma ve çoğaltma maddi olanaklarımızla orantılıdır. Diğer bir ifadeyle, fiziksel iyilerimizdeki özgürlüğümüz, maddi olanaklarımız kadardır. Kendimizin sınırsız özgür olmasını istersek maddi olanaklarımızı artırma gayretinde bulunmalıyız. Yoksa borçlar her zaman başımızı ağrıtabilir. Bu nedenle bir düşünür; ‘Mutlu olmak için ya isteklerini azaltacaksın yada imkanlarını artıracaksın’ der.

İhtiyaçların modernist anlayış içerisinde son bulması olanaksızdır. Reklamlar ile bir çok şey ihtiyaçmış gibi hissettirmektedir. Böylece bizlerde, ihtiyacımız olup olmadığına bakmaksızın o şeylere sahip olma paradigması oluşmaktadır.

Ekonomik sıkıntıların bütün açıklığı ile yaşandığı günümüz Türkiye’inde bir GSM operatörü olan Turkcell, reklamlarında on bir milyon abonesi olduğunu ilan etmektedir. Diğer GSM operatörleri ile birlikte bu sayı yirmi milyona doğru yolda almaktadır. Sabit aboneleri düşündüğümüzde cep telefonu olan insanların kaçısı gerçekten ihtiyacı olduğu için cep telefonu almaktadır. Bunun üzerinde düşünülmeden halkımızda bir

cep telefonu alma paradigması olduğu örnek olarak verilebilir.

Reklamlar ile oluşturulan ihtiyaç paradigması ile bireyin gerçek ihtiyaçlarından maddi olanakları ölçüsünde oluşturulacak paradigma arasında kurulacak denge, paradigmaların esnetilmesi ile sağlanabilir.

Fiziksel iyiler çizelgesi, fiziksel iyilerimizin tespitinde yol göstermesi amacıyla oluşturulmuştur.

FİZİKSEL İYİLER ÇİZELGESİ

Sıra	İYİ	NEDENLERİ
1	ELBİSELER	BİR ÇOK VE GÜZEL GÜZEL ELBİSELERE SAHİP OLMAYI HERKES GİBİ BEN DE İSTİYORUM. FAKAT MADDİ SINIRLILIKLARIM BU KONU DA SINIRSIZ DAVRANMAMI ENGELLİYOR. ELİMDEKİ ELBİSELERİ İYİ KULLANMALIYIM. ÇOK ÇAMAŞIR YIKADIĞIMA GÖRE ÇOK ELBİSEMİZ VAR DEMEKTİR.
2	YİYECEK	AY SONLARI KREDİ KARTIMDA GIDA HARCAMALARIM EN AZ 70 MİLYON TUTUYORSA BİR AY BOYUNCA EPEY ŞEY YİYİYORUM DEMEKTİR. BAĞKUR EMEKLİLERİNİN 90 MİLYON ALDIĞINI DÜŞÜNÜRSEK İYİ BESLENİYORUM DEMEKTİR.
3	EV EŞYASI	BEYAZ EŞYALARIN VE MOBİLYALARIN TAMAMINA SAHİPSEM EV EŞYASI KONUSUNDA BİR ÇOK İYİYE SAHİBİM DEMEKTİR. EV EŞYALARIMI DAHA İYİLEŞTİRİRKEN

NORMAL YAŞANTIMI RAHATLIKLA SÜRDÜRMEKTEN TAVİZ VERMEMELİYİM. ÇOK İNSANIN EVİNDE OLAN HER ŞEY ÇOĞUMUZUN EVİNDE VARDIR.

TOPLUMSAL İYİLER

Ahlak insanla beraber ve onun içinde doğar.

Anatole France

İnsanların, özgür iradelerini sınırlamayan hatta gelişmelerine yardım eden aidiyetlerin bireysel gelişimde önemli olduğuna inanıyorum. Günümüzde sivil toplum kuruluşlarının öneminin artması ve bu yönde yönetimler geliştirilmeye çalışılması savımızı güçlendirmektedir.

Toplumsal iyilerden, birlikte yaşadığımız insanları ve birlikte yaşamımızı düzenlemek için oluşturduğumuz örgütleri kastediyorum. Anne, baba, eş, çocuk, devlet ve çalıştığımız örgütler toplumsal iyileri oluşturmaktadır. Bu iyilerin hepsi

bizden ayrı ancak parçamız olmayan varlıklardır. Fakat yokluğunun psikolojimizde meydana getireceği negatif etkiler kaçınılmazdır.

Toplumsal iyilerimizde değerler kültürünün oluşması önemlidir. Değerlerin başında, **özgür iradeye saygı ve adalet gelmelidir**. Kültürün genel tanımlayıcısı olarak da birlikte kazanma düşüncesinin gerekliliğine inanıyorum.

Birlikte kazanma düşüncesinde özgür iradeye saygı, bireylerin performanslarının tamamının birlikteliğin amaçları doğrultusunda kullanılmasını sağlayacaktır. Bireylerin kendileri olmalarına izin verildiğinde bütün yaratıcılıkları ortaya çıkacaktır. Yaratıcılıkları öldüren ve bireyi sürüleştiren birlikler varoluş sebeplerini kaybetmişlerdir.

Birlikte kazanma düşüncesinde adalet, insanların mutluluğunun başlangıcını oluşturmaktadır. Adaletin sağlanamadığı birlikteliklerde doğruluk, dürüstlük, güven, ekip çalışması, yüksek performans ve bir çok değerden söz edilemez. Değerleri artırmak ve genellemek yerine birliktelikler kendi değerlerini oluşturmaları ve gerektiğinde esnetebilmelidirler.

TOPLUMSAL İYİLER ÇİZELGESİ

Sıra	İYİ	NEDENLERİ
1	AİLE	İNSAN OLMANIN DAYANILMAZ MUTLULUĞUNU KUŞAKLARA AKTARMA VE KATKIDA BULUNMANIN TEK YOLUNA SAHİBİM. MUTLUYUM ÇÜNKÜ EŞİM, BEN VE ÇOCUĞUM BİRLİKTE YAŞAMANIN SEVİNCİNİ PAYLAŞIYORUZ.
2	ANNE-BABA	BENİ VAR OLMAMDAKİ EN BÜYÜK UNSURLAR. SEVGİ DEPOMU DOLDURANLAR. ZORDA KALDIĞIMDA, KİMSENİN YANIMDA OLMADIĞI ZAMANLARDA YANIMDA OLACAKLARINI BİLDİĞİM CANLARIM.
3	VATAN	YAŞAMIMI SÜRDÜREBİLECEĞİM VE ÜZERİNE AYAĞIMI BASABİLECEĞİM BİR VATANIMIN OLMASI, YERSİZ, YUVASIZ VE EVSİZ OLMANIN ZORLUĞU DÜŞÜNÜLDÜĞÜNDE VATAN SAHİBİ OLMANIN İYİLİĞİ TARTIŞILMAZ.

SAHİP OLDUĞUMUZ İYİLERİ ÖNCELİKLEME

Hayatı seviyorsunuz, o halde zamanı boş yere harcamayın.

B. Franklin

Şimdiye kadar sahip olduğumuz biyolojik, psikolojik, fiziksel ve toplumsal iyiler ile bunların nedenlerini sıralamaya çalıştık. Bu çalışma ile sahip olduğumuz iyilerin farkına varmış olduğumuzu ümit ediyorum. Sizce de kötü olabilecek şeylerin sayısının iyilerin yanında devede kulak kaldığını umuyorum. Bu farkına varma ile bireylerde bir özgüven duygusu oluşabilir. Çünkü bireyler kendini keşfetme yolunda kendisini tanımaya başlamıştır. Kendi güçlerinin farkına varmışlardır.

İyilerimizin fazlalığı çok olmasına karşın en iyi olduğumuz değerlerimizi tespit etmeliyiz. Bunun için de iyilerimiz arasında bir öncelikler sıralaması yapmalıyız. Çünkü göreceli bir anlayışla baktığımızda hepsinin bireysel yaşantımıza aynı oranda etki yaptığını söyleyemeyiz. İyiler listemiz kendi arasında bir öncelik içermelidir. Böylece misyonumuzu belirlememiz kolaylaşacağı gibi nereye kadar risk alacağımıza da karar verebiliriz. Ya da yanlış bir tercihte bulunma ihtimalinde **kırılma yayımızın** nerede olduğunu tespit edebiliriz. Öncelikler belirlemenin yaşamımızı dağınıklıktan kurtardığını söyleyebiliriz.

Yılın yorgunluğunu atmak ve yeni bir yıla enerji dolu başlamak için eşimiz, dokuz ve on dört yaşlarındaki iki çocuğumuz ile bir yaz tatili planladığımızı kabul edelim. İlk önce aile fertlerinin iyi bir tatil için nereye gitmek istediklerini içeren bir tatil yerleri listesi oluşturmalıyız. İkinci aşamada bütçemizden bu tatil için ayırabileceğimiz en az ve en çok finansman miktarını belirlemeliyiz. Üçüncü aşamada ise, herkesin kazanacağı ve “İyi, güzel, huzurlu bir tatil yaptım.” diyeceği,

finansmanımıza uygun yeri tespit etmeliyiz. Bu çalışmada herkes yüzde yüz mutlu olmayabilir, fakat adaletin değer olduğu bir ailede bir sonraki tatil zamanında mutlaka diğer fertlerin de haklarının korunacağı kabul edilir. Tatil süresinin de finansmanımızın elverdiği oranda olacağını unutmamalıyız.

Tatil yerinin tespiti için yaptığımız çalışmada hep öncelikler paradigmasını kullandık. Süreci, bütün aile fertlerimizin katıldığı eğlenceli bir durum haline getirdik. Yaşam sürecindeki dengemizi bozmadan tatil ihtiyacımızı karşılamaya çalıştık.

Finansman durumuna uymayan ve aile fertlerinin isteklerini içermeyen bir tatil sonrası mutlaka sorunlar yaşanacaktır. Örneğin, nasıl sorunlar yaşayabiliriz?

Finansman dengelemesi yapılmayan bir tatil, bir yıla yayılmış ekonomik sıkıntıların yaşanmasına sebep olur. Yaşam standartlarımızın yerinde sayması hatta gerilemesi olarak kabul edilebilir. Çünkü yeni hiçbir açılıma bütçemiz izin vermez. Ya da aynı standartlarda bir yaşamı sürdürebilmek için aile çalışanlarının doğru olmayan tercihlerde bulunabilecekleri kırılma yayları zorlanabilir. Büyük resmi görmeden yapılacak bir öncelik, bir yaşam boyu yaşanabilecek sorunlara kaynaklık edecektir.

Bu bağlamda, günümüz Türkiye'sinde bankacılık sektöründe yaşanan sıkıntılar bireylerin ben merkezli önceliklerinin doğurduğu bir sorun olarak kabul edilebilir.

Savaşlarda bireylerin yaşadıkları öncelikler, yaşamları ile vatan yada inançları arasında olmaktadır. Ulubatlı Hasan'ın sancağı surlara yaşamı pahasına dikmesi aynı önceliğin bir ürünüdür.

“Air Force One” isimli filmde Amerika Başkanının bulunduğu uçağı, düşman füzelerinden korumak için, bir savaş uçağı pilotunun füzenin önüne geçerek yaşamını feda etmesi de bu önceliğe bir örnek olarak verilebilir.

Evlilik, attığımız en önemli adımların başında gelmektedir. Evlilikte hedeflediğimiz önceliklerimiz nelerdir? Erkek açısından; aşçı, temizlikçi, çocuk bakıcısı gibi. Kadın açısından ise; kendisini koruyan, finans ihtiyaçlarını karşılayan gibi bir öncelik mi yoksa “Her başarılı erkeğin/kadının arkasında başarılı bir kadın/erkek vardır.” düşüncesi yönünde bir öncelik mi vardır?

Eş, Türkçe’imizde rollerin farklılığında eşitlerin birlikteliğini anlatan en güzel kelimelerin başında gelmektedir. Toplumsal iyilerden olan eş ve ailenin farkına varan bireyler, daha iyiye doğru yolculuk için heyecan paylaşım ortağını bulmuş demektir. Eşiyle paylaşım açık olmayan ve onu sürekli aşçı, temizlikçi, çocuk bakıcısı gibi veya kendisini koruyan, finans ihtiyaçlarını karşılayan biri gibi gören bireylerin eş ve aile gücünden faydalanmaları düşünülemez. Tarihimiz ve genel tarih incelendiğinde başarılı liderlerin birincil motivasyon unsurlarının eşleri olduğu görülecektir.

Empati kurma becerisi gelişmiş bireyler ile ben merkezli bireylerin öncelikleri farklı olacaktır. Ben merkezli bireylerin yaşamlarında hep kendilerinin kazanması esas olduğundan, önceliklerini de sadece kendilerinin kazanması, birlikte olacağı bireylerin ise kazanıp kazanmamasının önemli olmadığı düşüncesi oluşturur. Olaylara hep kendi paradigmaları ile bakarlar.

Empati kurma becerisi gelişmiş bireyler, birlikte yaşam düşüncesinde hep birlikte kazanmayı düşünürler. Olaylara kendi paradigması ile yaklaşırken aynı zamanda da birlikte olduğu bireylerin paradigması ile bakarlar. Öncelik belirlemede birlikteliği önemserler.

Yaşamımızda öncelik belirleme paradigmasını bilerek ya da bilmeyerek kullanırız. Bireysel Gelişim Yolundaki bireyler ise bunu bilerek kullanır ve gerektiğinde esnetirler. Diğer bireyler ise kendi önceliklerinden çok aidiyet içerisinde oldukları topluluğun önceliklerine uyarlar.

DAHA İYİYE BİR YOLCULUK

Hiç kimse denemeden neler yapabileceğini bilemez.

George Mc. Donald

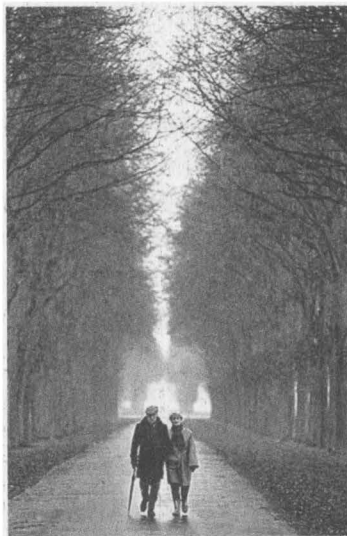
Daha iyiye bir yolculuk ancak bireysel gelişim düşüncesi ile sağlanabilir. Yolcuğun başlangıcı elimizdeki iyilerin fark edilmesidir. Öncelik belirlemenin ardından hareket başlamak-tadır. Amaç eldeki iyileri daha iyiye doğru taşımanın savaşını vermektir.

Her yolculuk gibi, bu yolculukta da yol ve iklim şartları önem kazanmaktadır. Her şey sürekli dört dörtlük gitmeyecektir. Bazen otobanda gider gibi çok hızlı ve seri bir şekilde yol alacağız bazen de bütün dünyaya küsmüşçesine stabilize bir yolda ilerlemenin zorluğunu yaşayacağız. Dağlara tırmanma zorluğu içerisinde viraj alma sıkıntısı ile vadide virajlı yollarda ilerlemenin sıkıntısını çekeceğiz.

Yaşamın bir yolculuk, başarının ise bir varış noktası olmayıp bir süreç olduğu bilinci motivasyonumuzu artıracaktır. Değerli hocam İsmail Üstel bir konferansında “Arpa boyu önemli midir?” diye sormuş ve ardından da “Önemlidir! Çünkü hiç yol almayanlara göre arpa boyu da olsa yol alanlar ilerlemektedir.” şeklinde açıklamıştı.

Arpa boyu da olsa sürekli daha iyiye doğru bir yol alma düşüncesi bireysel gelişimimizi sağlayacaktır. Bu yolculukta başarının sürekli olmayacağını, hüznün ve yalnızlık içerebileceğini, bütün dünyanın küsebileceği gerçeğini unutmamalıyız. Ayrıca arpa boyunun önemli olduğunu da..

*Daha İyiye Birlikte Yolculuk İçin
Güzel Bir Hikaye*

HER YENİ GÜN BİZE BİR ARMAĞANDIR

Lisedeki ilk günlerden birinde okul çıkışında, kendi sınıfımdan bir çocuğun okuldan eve yürümekte olduğunu gördüm. Adı Kyle idi. Bütün kitaplarını eve taşıyor gibiydi. Kendi kendime düşündüm, bir öğrenci cuma günü neden bütün kitaplarını eve taşır ki?. Hafta sonunda kitaplarıyla uğraşmaktan başka yapacak işi olmayan can sıkıcı salağın (!) teki olmalıydı.

Benim bütün hafta sonu için planlarım vardı (arkadaşlarımla parti ve yarın öğleden sonra için bir futbol maçı). Omuzlarımı silkip yoluma devam ettim. Yürürken, bir grup çocuğun ona doğru koştuklarını gördüm. Kyle'in üstüne atlayıp kollarındaki bütün kitapları ve Kyle'i düşürdüler. Kyle bir anda çamurun içinde kaldı. Gözlüğünün uçup gittiğini ve uzağında çimenlerin üzerine düştüğünü gördüm. Gözlerini yukarıya kaldırdığında gözlerindeki korkunç üzüntüyü gördüm. Kalbim ona aktı sanki. Hemen ona doğru koştum, etrafında gözlüğünü arıyordu ve gözlerindeki gözyaşını gördüm. Gözlüğünü uzatırken "Bu çocuklar serseri, hayatı öğrenmeleri gerek" dedim. Bana baktı ve "Teşekkürler!" dedi. Yüzünde kocaman bir gülümseme vardı ve bu gerçek bir şükran duygusunun ifade edildiği gülümseyişlerden biriydi. Kitaplarını yerden toplamasına yardım ettim ve nerede oturduğunu sordum. Bana çok yakın bir yerde oturduğu ortaya çıkınca ona daha önce neden kendisini hiç görmediğimi sordum. Daha önce özel bir okula gittiğini söyledi. Daha önce hiç özel okulda okuyan bir arkadaşım olmamıştı. Eve kadar yol boyunca konuştuk. Harika bir çocuk olduğunu fark ettim.

"Cumartesi günü benimle futbol oynamak ister misin?" diye sordum. "Evet" dedi. Bütün hafta sonunu birlikte geçirdik. Kyle'i tanıdıkça onu daha çok sevdim. Ve arkadaşlarım da onu çok sevdiler. Pazartesi sabahı olduğunda Kyle yine bütün kitapları ile birlikte karsımdaydı. Onu durdurup "Oğlum sen bu kitapları her gün taşırsan ciddi ciddi epey kas yapacaksın!" dedim. Sadece güldü ve kitapların yarısını taşımam için bana verdi. Sonraki dört yıl boyunca Kyle ile ben çok iyi arkadaş olmuştuk.

Mezuniyet zamanı geldiğinde üniversite hakkında düşünceler başladı. Kyle, Georgetown'da okumaya karar vermişti ve ben Duke'e gidecektim. Biliyordum ki aramızdaki

kilometrelerce yol problem olmayacaktı ve biz her zaman iyi arkadaş olarak kalacaktık. O doktor olacaktı, bense futbol konusunda işletme okumaya gidiyordum.

Kyle diploma töreninde okulun veda konuşmasını yapacaktı. Onunla hep sen inek (!) bir öğrencisin diye dalga geçerdim. Mezuniyet töreni için yapacağı konuşmayı hazırlaması gerekiyordu ve onun yerinde olmadığım ve konuşmayı yapmayacağım için memnundum. Mezuniyet günü Kyle'i gördüm. Harika görünüyordu. Okulda gerçekten kendi kimliğini bulmuş olan çocuklardan biriydi. Gözlükleri ile gayet iyi görünüyordu. Benden daha çok kızla çıkıyordu ve kızlar ona bayılıyordu! Tanrım, zaman zaman onu kıskanıyordum. Bugün de o günlerden biriydi.

Konuşma yapacak olmanın onu heyecanlandırıldığını görebiliyordum. Arkasına vurup "Hey, koca adam, çok iyi olacak başaracaksın" dedim. Bana dönüp yine o bakışlarından (şükran dolu olanlardan) bir bakışla gülümsedi ve "Teşekkürler" dedi. Konuşmasına başlarken, boğazını temizlemek istercesine öksürüp şöyle dedi: "Mezuniyet o zor yıllar boyunca size yardım etmiş olan insanlara teşekkür etme zamanıdır. Annenize, babanıza, öğretmenlerinize, kardeşlerinize, belki koçunuza.. ama en çok arkadaşlarınıza. Ben şu anda size biriyle arkadaş olmanın ona verilecek en güzel hediye olduğunu söylemek için buradayım.

Size bir hikaye anlatacağım. "O ilk karsılaştığımız günün hikayesini anlatmaya başladığında ben inanamayan bakışlarla arkadaşıma bakıyordum. Arkadaşım o hafta sonu kendini öldürmeyi planlamıştı. Okuldaki dolabındaki tüm eşyalarını, annesi ölümünden sonra gelip toplamak zorunda kalmasını diye nasıl topladığını anlattı. Bana bakıp, hafifçe gülümsedi. "Çok şükür, ben kurtarıldım" dedi. "Arkadaşım şu anda söyleyemediğim şeyleri yapmaktan beni kurtardı." Bu yakışıklı

ve popüler gencin söyledikleri karşısında onu dinleyen kalabalığın nefesinin kesilmiş olduğunu duyabiliyordum. Annesinin ve babasının bana baktıklarını ve aynı şükran dolu ifade ile gülümsediklerini gördüm. O dakikaya kadar işin derinliğini fark etmemiştim. Hiç bir zaman davranışlarınızın gücünü azımsamayın. Küçük bir jest ile bir insanın hayatını değiştirebilirsiniz. Daha iyi veya daha kötüye. Tanrı her birimizi birbirimizin yaşamlarını bir şekilde etkilemek için yaratmıştır. **Her yeni gün bize bir armağandır.**

ÖZ DEĞERLENDİRME

Yukarıda tablolar şeklinde sıralamaya çalıştığım iyiler ve nedenleri her birey için farklı olacaktır. Belki aynı iyilere sahibiz fakat sıraladığımızda önceliklerimizin farklılığını göreceğiz. Hatta işi biraz ciddi tutarsanız listenizi bir türlü bitiremediğinizi ve ne kadar çok iyiye sahip olduğunuzu fark edersiniz. Dönüp arkanıza baktığınızda ise çevrenizde çok az ve istemediğiniz kötüler olduğunu göreceksiniz. Aslında iyilerinizi fark ettiğinizde kötülerinizin kendiliğinden yok olduğunu göreceksiniz. Ve buna inanmalısınız. Ben inanıyorum.

VI. BÖLÜM

PARADİGMALARI ANLAMLANDIRMAK

SAĞLIKLI BİRLİKTELİKLER ve LİDERLİK

Buyruğu altında çalışan kimselerin başarılarından gerçek bir sevinç duymayan insan büyük bir lider olamaz.

W. A. Nonce

İlk insandan günümüze kadar, tek başına yaşamını sürdüren insanların var olduğunu söylemek doğru olmayacaktır. Tek başına yaşamama iradesini ortaya koyan insanların oluşturduğu en küçük topluluğa aile adı verilmektedir. Aile, çevre, iş, kurum ve devleti oluşturan bireyler topluluğunu, birlik-

telikler olarak tanımlayabiliriz. Bu birlikteliklerin; nasıl kurulacağı, hangi kuralların işleyeceği ve bireyler arası ilişkilerin nasıl olacağı bireyler tarafından hep araştırılmış ve çözüm önerileri oluşturulmuştur.

Yukarıdaki soruların peşine düşen ve çözüm arayan bireylerin oluşturduğu birlikteliklere “Sağlıklı Birliktelikler” adını verebiliriz. Sağlıklı birliktelikler hep birlikte kazanmak isteyenlerden oluşur ve bireylerin yüzü hep gülmektedir. Sağlıklı birliktelikleri oluşturan bireyler, başarısızlıklarından da mutlu olurlar, çünkü bireyler neyi veya neleri yapmamaları gerektiğini öğrenmelerinin mutluluğunu yaşarlar. Gelin hep birlikte sağlıklı birliktelikleri nasıl oluşturacağımızı tartışalım...

Bireyler, birbirlerinin yaptıklarını bir polis gibi takip ediyor ve birbirleri hakkında savcılık yapıyorlarsa, bu birlikteliklere ilişkin olarak, insanların yönetildiği sağlıklı birliktelikler adını verebiliriz. Bilgi çağı ve global uygarlıkla birlikte insanı merkezine alan yönetim yaklaşımları bireyler tarafından kabul edilmektedir. İnsanları yönetmek anlayışının, yerini artık insanlarla birlikte yönetmeye bıraktığı söylenebilir.

İnsanların; sürekli yenilik, gelişim ve değişikliğin kaynağı olarak teknolojik gelişmeleri görmeleri bir yanılığ olarak açıklanabilir. Yenilik, gelişim ve değişimin ancak öğrenen bireyler ve öğrenen organizasyonlar tarafından gerçekleştirilebileceği söylenebilir. Bu oluşum insan yaratıcılığından ve bağlılığından, çalışanların, kuruluşun her düzeyinde ellerinden geleni yapmasından kaynaklanır. Kısacası, başarının teknolojiden daha çok insanlara bağlı olduğu söylenebilir. Bu birlikteliklerin oluşturduğu iklimde bireylere bir şey söylemeden, takip etmeden ve bireyleri yönetmeden de başarı elde edilebilir.

Birlikteliklerin başarıya ulaşmasında en büyük pay ve sorumluluk liderlere aittir. Çünkü liderler ya ışık saçarlar yada karanlık yayarlar. Gelecek yüzyılda ihtiyaç duyulan olgu, yeni bir yönetim pratiği veya üretkenlik programı değildir. Yaşamın bütün alanlarında ihtiyaç duyduğumuz olgu, yeni tip liderliktir. Başarılı olmak için, liderlerin insanlardan azami yarar sağlayacak şekilde kuruluşlarını yeniden yaratmaları gerekir. Ama bunu yapmaları için, liderlerin gözlerini derinlemesine içeriye çevirmeleri, kuruluşlarını etkilemiş biçimlerini ortaya çıkarmaları gerekiyor. Daha da önemlisi, kendilerini yeniden yaratmaları gerekiyor.

Fortune Dergisi son sayısında, dünya ekonomisine yön veren pek çok şirketin tepe yöneticilerinin neden başarısız olduğunu sorguladığında, başarısızlığın temelinde son derece basit hataların yattığı ortaya çıkmıştır. Başarısız tepe yöneticileri çok yetenekleri olmalarına karşın ufak tefek ve basit hatalar yapıyorlar ve bu hatalar tekrarlanıp, uzun bir süreye yayılınca olan oluyor: Tepe yöneticisi gidiyor! İcraat yapmakta zorlanmak, kararlı davranamamak, işini iyi takip etmemek, verdiği sözleri yerine getirmemek ölümcül hataların başında geliyor.

Fortune dergisinde yazılanların gerçekleşmesi hem özel sektörde hem de ailede olabilir. Ama bu sonuç, birlikteliğin kuruluş amaçlarına uygun değildir. Bireylerin kendi iç iletişimlerini geliştirmeye çalışmaları ve öğrenmeyi öğrenmeleri, birlikteliklerde oluşacak sorunların çözümüne katkıda bulunacaktır.

Sağlıklı birlikteliklerdeki iletişim, rollerin farklılığında eşitlerin birlikte paylaşımıdır. İletişimin ortak paydası insandır ve insan insanadır. Birlikteliği oluşturan bireyler bilir ki; herkesin bir özel yaşantısı, ailesi ve toplum yaşantısı vardır. Bu değerlere zaman ayırması için, bireylere olanak sağlan-

ması, birlikteliğin performansını doğrudan olmasa da dolaylı olarak etkileyecektir. Bu iklimdeki yaşamlarını sürdüren bireylerin gelecek anlayışlarının hep artı değer üretmek olduğu ve misyonlarının da diğer bireylerle paylaşmak olduğu söylenebilir.

Rosen sağlıklı birlikteliklerin performansını, temel değerlerini ve dengelerini, bireylerini ve iklimini şöyle tanımlamaktadır:

İnsanların yetenek, fikir ve enerjilerini açığa çıkaran ve geliştiren yüksek performanslı bir işletme “sağlıklı” bir kuruluştur.

Sağlıklı işletmeler güven, dürüstlük ve ekip çalışması gibi temel insani değerlerden hareket eder ve tüm pay sahiplerinin -çalışanlar, müşteriler, hissedarlar ve toplumun- ihtiyaçlarını dengelerler. Sadece doğru ve adil olduğu için böyle davranmazlar. Böyle davranırlar çünkü bu daha iyi işletme demektir, çünkü bu onlara hızlı, esnek bir çalışma kültürünün derin ve kalıcı rekabet üstünlüğünü sağlar; bu çalışma kültüründe çalışanlar işletmenin sahibiymiş gibi davranırlar, çalışırken öğrenirler, kaliteye ve hizmete son derece önem verirler.

Sağlıksız birlikteliklerin temel çıkmazları olarak; doğru insanı doğru yere yerleştirememek, altında çalışanların sorunlarını zamanında çözememe, astlarıyla geçinememe ve asıl ilginç olanı ise birliktelikte sorun olduğunu hissetmelerine karşın sorunu bir türlü açıkça göğüsleyememe sayılabilir.

Sağlıklı birliktelikler ise; geciktirmeden karar alma, konuları dağıtmama, çok sayıda konuya saldırmama, kaybolmamak şartıyla detayları bilme, süreçlerin takibini yapma ve iletişim ağı kurarak olaylardan zamanında haberdar olma özelliklerini taşımaktadırlar.

İnsanlar liderlik istiyorlar. Eski otoriter liderlik anlayışını

istemiyorlar. Bazı akıllı yeni yönetim tekniklerini de istemiyorlar. Onun yerine insanların yetenek ve katkılarına saygı duyan, insani değerlere derinden inanan liderler istiyorlar. Mükemmelliği, risk almayı ve yaratıcılığı geliştiren bir ortam yaratacak liderler istiyorlar. Yıldırma ve manipülasyonu reddediyorlar, ama olumlu bir tutumla kendilerine esenlik verilmesinin özlemi içerisinde.

Keza, liderlerin yanlış yöne çevrili çabalarında da bir başka mesaj gizli: Liderlerin kendilerini izleyecek kişilere ihtiyacı var. Liderler uysal, sadece emredileni yapan iş görenler istemiyorlar. Tersine, sorumlu, olgun, ileriye dönük çalışma arkadaşları istiyorlar. Birlikteliklerin başarısına kendileri kadar bağlı partnerler istiyorlar.

İşin aslı şu ki; liderler ve izleyicileri birbirlerine ihtiyaç duyuyorlar, ama birlikte iyi bir çalışma içinde değiller.

İlişkiyi onarmanın sorumluluğu ise liderlere düşüyor. Liderlerin ilk adımları atması gerekiyor, çünkü kuruluşu yönlendiren değer ve ilkeleri belirleyen, kuralları koyan ve kültürü yaratan onlardır. Aslında, insan yönetimi lider ile izleyiciler arasında olgun ve sağlıklı partnerlik ilişkileri oluşturmaktan ibarettir. Ama çoğu lider üzerine düşeni yapmıyor. Bir başka deyişle, izleyiciler izlemiyorlar, çünkü liderler yönetmiyorlar.

Rosen, "Liderlik Etmek Zor İştir" isimli bölümü şu iki paragrafla tamamlar: *"Kısacası, yüksek performanslı birlikteliklerde, yirmi birinci yüzyılda başarılı olacak kuruluş modellerine rastladım. Her durumda, işin anahtarı liderliktir. Sağlıklı, olgun, öz bilince sahip liderler, çalışanlardaki en iyi yanları ortaya çıkarıyorlardı ve böylece bir bütün olarak işletmelerdeki en iyi yanlar ortaya çıkmış oluyordu. Ama liderler olumsuz yanlarını yansıttıkları birlikteliklerde, lider kadrosu özgürleştirici olmaktan çok gardiyan olarak davranıyor,*

yaratıcılığı ve coşkuyu sınırlandırıyor ve kuruluşun en iyi beklentilerinin önünü kesiyordu.

Giderek pekişen bir inançla fark ettim bir birlikteliği, insanlara esin kazandıracak ve çabalarını canlandıracak biçimde derinlemesine ve uzun vadeli bir yaklaşıma dönüştürmenin tek yolu, o kuruluşun lider kadrosunu dönüştürmektir.”

Günümüzde ve gelecekte, birlikteliği oluşturan bireylerin yüzlerinin gülmesini ve mutlu olmasını istiyorsak, birlikteliği yüksek performanslı sağlıklı bir birliktelik durumuna getirmek için çalışmalarımıza süratle ve zaman kaybetmeksizin hemen başlamalıyız.

Birlikteliklerde, pozitif enerjiyle yol alma temennisiyle...

YARATICI BİRLİKTELİKLER

Yapılırken heyecan duyulmayan işler başarılmaz.

Emerson

İletişimin iki temel unsuru olarak, konuşma ve dinleme birlikteliği kabul edilebilir. Bu iki unsur hedef/kaynak değişikliği durumunda ise geri bildirim olarak açıklanabilir. Düşüncelerimizi, konuşarak karşımızdaki bireylere anlatma yerine, dinleyerek anlatmayı tercih ettiğimizde yaratıcı birlikteliklerimizi çoğaltabileceğimizi zannediyorum. Çünkü dinleme karşımızdan gelen kodlanmış mesajları doğru olarak çözmemizi sağlayacaktır.

Yaratıcı birliktelikler, insanların kendileri olmalarına olanak sağlayan ve birlikteliğin konusu ile kalıcı kişilik özelliklerinin birbirlerinden ayrıldığı ortamlardır. Bu birliktelik-

lerde tartışma konusu, birlikteliği oluşturan bireylerin karakteristik yapılarından çok bireylerin ürettikleri ve paylaşımaya açtıkları fikir ve eylemlerdir. Bu paylaşım ile bireyler ürettikleri fikir ve eylemlerinin diğer bireyler tarafından nasıl algılandığının geri bildirimini alır, fikir ve eylemlerini mükemmelleştirmek için yolculuk yapar. Kırılmaz, küsmez ve sertleşmez, çünkü tartışılan kendisi değil fikirleridir.

İnsanlara “Tartışma nedir?” sorusunu yönelttiğimizde, çoğundan, “ağız kavgası, münakaşa veya bir sorun üzerine sözle veya yazılı olarak karşılıklı bazen de sertçe savunma” yanıtını alırız. Yukarıda saydığım tartışma ile ilgili tanımlar, Türk Dil Kurumu tarafından yayınlanan Okul Sözlüğünde ikinci ve üçüncü tanım olarak verilmektedir. Yaratıcı birliktelikler olarak tanımlayabileceğimiz birinci tanım ise, “birbirine karşıt düşünceleri karşılıklı savunma” olarak açıklanmaktadır. Tanımda da açıklandığı gibi sadece düşünceler tartışılmaktadır.

Yaratıcı birliktelikte, sizin için önemli olan bir bireye karşı duyduğunuz güzel ve olumlu duygularınızın yanı sıra, kızma, kırılma, rahatsız olma gibi duygularınızı, onunla paylaşarak birbirinizi daha iyi anlama, birbirinizi daha gerçekçi biçimde tanıma gayesi de vardır. Birbirlerine karşı duygu, kızgınlık, kırgınlık ve rahatsızlığını belirtmeyen bireyler, genellikle ya kaybetme korkusu ve/veya kötü insan olma korkusundan dolayı bunu yapmazlar.

Bu korkunun temelinde şöyle bir inanç yatar: İyi ve olgun birey kızmaz ve kırılmaz. Kızan ve kırılan birey kötü ve zayıf bir insandır. Halbuki olumsuz duygularımız da yaşamımızın ayrılmaz bir parçasıdır. Yaşamlarının gerçek bir parçasını birbirlerinden saklayan ve birbirleriyle paylaşmayan iki insan yakın ve verimli bir ilişki kuramazlar.

Yaratıcı birlikteliklerin gerçekleşebilmesi için karşılıklı iyi niyet ve güvene ihtiyaç vardır. Ayrıca bireyler birbirlerini eşit ilişkiler ve haklar içinde görmelidir. Fakat rollerin ve rollerin doğurduğu sorumlulukların farklılığı göz önünde tutulmalıdır. Dolayısıyla taraflar eşit sayı ve sürede söz hakkına sahip olmalıdırlar.

Yaratıcı birliktelikler için bireylerin gerçek benliklerini ortaya koymaları diğer bir değişle maskelerini çıkarmaları gerekir. Kızgınlık ve engellenme hissi, farkında olunan veya olunmayan sürtüşmelerden kaynaklanır. Kızgınlık ve öfke duygusu, bazen bireylerde bastırılabilir seviyeyi aşmış olur. Fakat birey nazik bir insan maskesini takarak kızgınlığını bastırmış gibi görünür. İşte böyle bir durumdaki birey yaratıcı birliktelikte bulunamaz. Öncelikli olarak birey, yaratıcı birlikteliğin oluşturduğu mutluluk iklimini bozmadan bu öfke ve kızgınlığını boşaltması gerekir.

Bireyler girdikleri iletişimlerde hiçbir zaman kaybeden taraf olmak istemezler. O zaman bireyler birlikte yaşamayı ve birlikte kazanmayı öğrenmelidirler. Kısaca; iletişim taraflarınca, “Kaybeden-Yok” yöntemiyle herkesin kazanacağı öneriler geliştirilmelidir. Geliştirilen öneride; herkesin gereksinimleri optimumda karşılanmalı, herkesin kazanması ve mutlaka mutlu olması sağlanmalıdır.

Kaybeden-yok yöntemi, çıkarlar çatıştığında, her iki taraf için kabul edilebilecek ve hiçbirinin kaybetmeden kazanacağı bir çözüm üretme yöntemidir.

Özel yaşamımızda farkında olmaksızın kullandığımız bu yöntem çok basittir. O nedenle insanlar, evliliklerinde, iş ilişkilerinde, arkadaşlıklarında çatışmalarını bu yöntemle çözerler. Bu yöntem, göreceli olarak eşit güçte olan gruplar ve kişiler arasındaki çatışmaların çözümünün tek yöntemidir.

Yöntem bir süreçtir. Taraflar olumlu sonuca ulaşana kadar pek çok etkileşim içine girerler. Yaratıcı birliktelikler çatışmasında, taraflar soruna çözüm getirebilmek için baş başa vererek çeşitli çözümler üretir ve içlerinden her iki tarafın gereksinimlerine yanıt verecek birini seçerler.

Bireyler, yaratıcı birliktelikler sürecinde, empatik iletişim kurma ve “ağaca” takılıp kalmak yerine “ormanı” görme çalışmalarıyla hep birlikte kazanacak ve birlikte yaşama atmosferini de oluşturmuş olacaklardır. Böylece, verimliliği yüzde elli artırdığı söylenen mutluluk ikliminde iletişimin kurulması da sağlanabilir.

Mutluluk ikliminin meyvesi olan yaratıcı birliktelikleri oluşturmak temennisiyle...

BİRLİKTELİKLERDE MUTLULUK ÇEMBERLERİ

Kristof Colomb'un en çok beğendiğim yanı, yeni bir dünya keşfetmesi değil, bu düşünce üzerine onu aramaya gitmesidir.

Robert Tourgot

Yaşam, bir açıdan değerlendirildiğinde mutluluklara ulaşma ve paylaşma olarak tanımlanabilir. Bireyler ve kurumların varoluşlarının arkasında mutlu bir yaşamı oluşturmak gayreti vardır. Devlet bireyler arasında yaşanabilecek çatışmaları dengelemek; polis demokratik haklarımızı kullanabilmek; asker dış tehditlerden korunmak; maliye zengin fakir arasındaki gelir dağılımını sağlamak; benzeri kurumlar ise; değişik toplumsal amaçları gerçekleştirmek için vardır. Bireyler ev-

lenerek, evlilikle mutluluğu yaşamak, çocuk sahibi olarak da çocuklarıyla birlikte mutluluklarını artırmayı amaçlar.

Bireyler, ben merkezli veya empatik duygulara sahip olacakları, bir gelişim süreci gösterir. Bireysel gelişimlerinde yol alarak her ikisini birlikte kullanabilirler. Ben merkezli şahısların mutluluk anlayışları, kendi isteklerine uygunluk gösteren düşünce ve davranışları kabul eder.

Üç yıllık evli olan, Deniz ve Derya çifti, bir buçuk yaşındaki oğulları Yunus ile mutlu bir yaşam sürmektedirler. Deniz, Yunus'un doğumuyla başlayan süreç içerisinde Derya ile değişik çatışmalar yaşamaya başlamıştır. Deniz, Derya ile yaşadıkları çatışmaları, "Keçi gibi inatçı!, Nuh diyor peygamber demiyor!..., Her okuduğunu doğru sanıyor!" gibi cümlelerle çıkmaza sokuyordu. Derya ise, "Deniz'i bir türlü anlamıyor! ... Oğlumuz için iyi şeyler istiyor fakat benim düşündüklerimi niçin dinlemeden reddediyor?" diye kendi kendine sorarak cevaplar aramaya çalışıyordu. Derya, Yunus'u mutsuzluklarının sebebi olarak görmek istemiyor, Deniz ve Yunus'la birlikte zaman içerisinde çoğaltacağı mutlulukları yaşamak istiyordu.

Derya, "Birlikteliğimizdeki mutluluğu nasıl çoğaltabilirim? diye düşünmeye başladı. Kendi kendine dört soru soruyor ve cevaplar arıyordu. Bu sorular, "Beni ne mutlu eder?", "Eşimi ne mutlu eder?", "Oğlumu ne mutlu eder?" ve "Çevremizdeki şeyler mutluluğumuzu nasıl etkilemektedir?"

Derya her ne kadar eşi ve oğlu ile empati kurma becerisi gösterse de onları nelerin mutlu ettiğini, onlara sormak gerektiğini düşündü. Çünkü mutluluğu en iyi herkesin kendisi tanımlayabilirdi. Bireysel ve ailesel mutluluk alanlarımızı birlikte tanımlamak için "Nasıl bir yöntem denemeliyim?" diye düşündü.

Deniz’le en mutlu oldukları bir anda “Bu mutluluğumuzu nasıl arttırabiliriz?” diye sordu. Deniz, “Fazla mutluluğun bir zarar getirmeyeceğini” düşündü ve “Nasıl artırabiliriz?” diye soruyu tekrar etti. Derya, tam mutluluk alanlarından bahsedecekti ki; Yunus bir dosya kağıdına yamuk-yumuk çizdiği bir çemberi anne ve babasının takdirlerini kazanmak için gösterdi. Derya “Buldum! Birlikte ‘mutluluk çemberlerimizi’ tanımlayabiliriz” dedi. Deniz anlamadığını ifade etti. Derya eline kalem alarak bir çember çizdi ve üstüne “Deniz’i ne mutlu eder?”, diye yazdı. Sonra aynı işlemi tekrar ederek, “Derya’yı ne mutlu eder?” “Yunus’u ne mutlu eder?” ve “Şeyler nasıl olurlarsa bizi mutlu ederler?” yazılarını dört çember içerisine yazdı ve dört çemberin kesişme noktasına bir çember daha çizerek “Bizi ne mutlu eder?” yazdı. Arkasından da beşinci çemberin genişlemesinin birliktelikteki mutluluğumuzu arttıracağını anlattı. Ve bir örnekle görüşlerini açıklamaya çalıştı.

“Sigara içmek seni mutlu ederken, beni, Yunus’u ve sahip olduğumuz eşyaları (!) mutlu etmiyor” dedi. Sigara içme alışkanlığını “Bizim mutluluk çemberimize çekerken hepimizin mutlu olacağı çözümler bulmalıyız dedi ve aşağıdaki şekli oluşturdu.

Deniz sigarasını içmeli çünkü bu ona mutluluk veriyor. Fakat sigara içme davranışının herkesin kabul edeceği bir ortamda yapılması mutluluğu birliktelikte çoğaltırdı. O günden sonra Deniz mutluluklarını çoğaltmak için sigara içme davranışını kontrol altına aldı.

Deniz, Derya ve Yunus o akşam geç saatlere kadar “Bizi ne mutlu eder?” sorusunu kendilerine sordular ve mutluluk çemberlerini genişletmeye çalıştılar.

Kendi mutluluk çemberimizi diğer bireylere dayattığımızda ortak mutluluk çemberlerine ulaşamayacağımızı görmeli-

yiz. Sadece kendi mutluluğumuzu değil iletişim ortamının bütün taraflarının mutluluğunu sağlayacak önermelerde bulunmalıyız.

Mutluluk çemberleri değerleri yıkar mı? “Evin hanımı tek başına bulaşık yıkamak beni mutlu etmiyor, birlikte yıkarsak daha mutlu olurum” derse ne olacak? Bulaşığın evin hanımı tarafından yıkanması” bir değer midir? Eğer bu bir değerse, fakat ev yaşayanlarına mutluluk vermiyorsa değiştirilmesi düşünülebilir. İnsanlara toplum yaşamında mutluluk veren eylem ve davranışlar değer olarak tanımlanabilir. Ailemizde bulaşığın birlikte yıkanması mutluluk veriyorsa artık bu bizim değişmiş yeni aile değerimiz, yani esnetilmiş paradigmamızdır.

Mutluluk çemberlerini her yerde uygulayabiliriz. Çember sayısının çok olması önemli değildir. Önemli olan “Bizi ne mutlu eder?” adlı çemberlerdir. Bireylerin paradigmalarının farkında olması, hayal ve empati kurması ile çemberler yaşamımıza mutluluk getirebilir.

BİRLİKTE YAŞAM VE HOŞGÖRÜ

İnsanları, insanlara rağmen seveceksiniz.

Hendrik Van Loon

Bireyler sahip olduğu kelimeler ile; yaşamı algılar, hayal eder ve anlamlandırır. Bireylerin kelimelere anlam yüklemesi ise, sahip olduğu paradigmalara göre şekil almaktadır. Aynı kelimelerin farklı bireylerce farklı olarak algılanması, kişisel paradigmaların da farklı olmasından kaynaklanmaktadır. “Sen ne kadar güzel konuşursan konuş, herkes kapasitesi

kadar anlar...” sözü de savımıza güç vermektedir.

Aynı kelimeleri kullanarak bazı bireylerin şaheserler meydana getirmesi, bazı bireylerin ise estetikten uzak mutsuzluk kaynağı kaba cümleler kurduğunu görürüz.

Hoşgörü kelimesi geçmişten günümüze kadar bir çok anlamı ifade etmek için insanlar tarafından kullanılmaktadır. Kulağa hoş gelen bir kavramdır. Bazen hatalarımızı örtmek için bazen de karşımızdaki bireyden çıkarlarımız olduğu için bu kelimeye sığındığımız olmaktadır. “Sigara içmediğini biliyorum fakat ne yapayım bu benim aciz olduğum bir konu senden hoşgörü bekliyorum.”, “Adamın sohbeti de çekilecek gibi değil ama, kışın işten eve onun arabası ile gitmek zorundayım, belki de değişik diye onu hoş görüyorum.” gibi cümleleri sıklıkla duyarız.

Hoşgörü kelimesine, “Senin yaşamında benim paradigmalarıma göre doğru olmayan ve benim yanlış olarak tanımladığım düşünce ve davranışlar var fakat ilerideki yaşamında değişeceğini ümit ettiğimden, gelecekteki değişmelerine önyak olması düşüncesi ile hoş görüyorum...” anlamını yüklüyorum. Hoşgörü kelimesi ile “Seni olduğun gibi kabul etmiyorum. Tercihlerini yanlış buluyorum fakat ses de çıkaramıyorum” paradigmasını geliştirmiş oluyoruz.

Birlikte yaşam deyimine, “seni olduğun gibi kabul ediyorum, özgür iradenle tercih ettiğin bütün düşünce ve davranışlarıyla birlikte yaşamayı kabul ediyorum” anlamını yüklüyorum. Bu düşüncenin temelinde “Senin düşünce ve davranışlarının temelinde sence doğru kabul edilen paradigmlar var ben de bu paradigmları görüyorum” anlamı vardır.

“Sen erkek olmana rağmen kulağına küpe takmak hem de topluma rağmen bunu yapmak istiyorsan ve bu doğrunla birlikte seni kabul ediyorsam küpe takman ile takmaman sen ol-

man gerçeğini değiştirmez” mesajı birlikte yaşam paradigması ile sağlanabilir.

Bizim üzerinde konuşmamız ve mutluluk üzerine oluşturmak için çaba harcadığımız alan, birbirimizin tercihlerinin keşiştiği birlikte yaşam alanıdır. Birlikte yaşam alanı dışında, bireysel tercihlerin uygulanmasında sınırsızlık yaşanabilir. Fakat evrenle olan ilişkilerimiz dışınılduğunda bu alanda da sınırlılıklar yaşanabilir. Örneğin, sigara içmeyi çok seviyorsunuz. Bundan dolayı yalnızken istediğiniz kadar sigara içebilirsiniz. Fakat evreni kirlettiğinizi dışınırseniz sigara tetkim oranına kısıtlama getirmeniz gerekir.

Aynı alanı bir başka birey ile paylaşmaya başladığınızda sizin mutluluk alanınız diğerinin mutluluk alanı ile keşişme göstereceğinden, birlikte yaşam alanındaki mutluluğumuz için sigara tetkim adedini birlikteliğin kaba alanına ekmelisiniz.

Özetle, birlikte yaşam alanının dışındaki alanlarda bireylerin tercihleri diğer bireylerin yaşamları açısından, hoş görülmesi gereken bir davranış olarak görülmemelidir. Bireylerin tercihlerinin doğru ve güzel olduğu dışınılmelidir.

Bireyler arası ilişkiler, keşişme alanlarında yaşanan mutluluklara göre çoğalma yada azalma göstermektedir. Kendisinin ve bu alanda sahip olduğu paradigmanın farkında olan bireyler, birlikte yaşam alanını oluşturan bireylerin mutluluklarına katkıda bulunmak için kendi mutluluklarında sınırlamalara giderek keşişme alanına katkıda bulunurlar.

Bireylerin yaşamlarını sürdürmek için yaptıkları her tercih kabul edilebilir ve birlikte yaşam alanlarındaki mutlulukları artıracak yeni esnek paradigmalar oluşturabilir.

SABIR / BAŞARI (SA-BAŞ) PARADİGMASI

Gerçek başarı, başarısız olmak korkusunu yenmektir.

Paul Sweeney

Edison'un ampülü bulma deneme sayısını 5000'e kadar ulaştıran araştırmacılar vardır. Edison ampülü bulmadan bir önceki denemesinde pes etseydi veya bulamasaydı başarısız mı kabul edilecekti? Newton, bilimin bir öncekilerin omuzlarında yükseldiğini söyler. Başarıyı bir yolculuk olarak kabul edersek, denemelerin sonunda ampul bulunmasaydı bile yine insanlık Edison'u başarılı olarak hatırlayacaktı. Fakat Edison başarısını amaca ulaşmış bir sonuç ile sonlandıramamış olacaktı.

Edison 5000'inci denemesine kadar sabırla başarı yolculuğunda çalışmıştır. 5000'inci denemesini, sabırla yakalanan başarılı sonuç noktası (Sa-baş Noktası) olarak adlandırabiliriz. İnsanlık tarihinde, sabırsızlıkla sonuçlanamayan bir çok denemeler kayıtlıdır.

Sa-baş paradigmasına sahip bireyler başarılı sonuca ulaşmak için yapmaları gereken denemeler olduğunu düşünürler. Bu bireyler yaşamlarında başarılı sonuçlara ulaşmasalar da kendilerinden sonra gelecek bireylerin kendi denemeleri üzerinde başarılı sonuçlara ulaşacaklarını bilirler. Ayrıca başarılı sonuçların zamanının gelmediğini düşünürler.

Bu paradigmanın temelinde, varolan her şeyin zaman içerisinde eskiyeceği vardır. Asıl olan bu eskimeyi görebilmek ve duyabilmektir. Sonra da buna göre yaşamı geliştirmek gerekecektir. Eskimeden kurtulmanın çözümü, bireylerin

varolan her şeyin biteceğini bilmeleri ile sağlanabilir. Gözden kaçırılmaması gereken diğer bir husus da, bitme anının sıfır olarak kabul edilmesidir. Bitme anı, en yüksek, doyurucu ve ulaşılabilir en yakın değere ulaşıldığı andır. Bu an yeni açılımların doğumu olarak kabul edilir. Aynı zamanda sa-baş yaklaştığımızın göstergesidir.

Bitme anının sıfıra vurma olarak kabul edildiği paradigmalarda, bireyler yeniden gayret etmeye ve değere artılar katmaya çalışırlar. Aslında bu çalışmalar yükselmenin tepe noktasından sonra yapılması gereken çalışmaları içermektedir. Osmanlı Devletinin gerileme devresinin Viyana Savaşından sonra başladığının kabul edilmesi savımızı güçlendiren bir örnek olarak kabul edilebilir.

Yeni esnek paradigmalarda sa-baş noktasından sonra başarılı sonuçlara ulaşılacağına inanıyorum.

BİRLİKTELİKLERDE SÜRDÜRÜLEBİLİR DENKLİK

Dostlar her şeye iştirak edenlerdir.

Phtagoras

Yaşam yolculuğunda bireyler arasındaki denkliğin korunabilmesi çok zordur. Bireylerin bu denkliği sağlamak için çaba harcamaları gerekir. Duyu organlarını verimli kullanmak, okumak, gözlem yapmak ve en önemlisi de düşünmek bireyler arası denkliğin bozulmasının sebeplerindendir. Mehmet Akif'in "Hiç okuyanla, okumayan bir olur mu?" mısrası denklik açısından önemli bir uyarı olarak kabul edilebilir.

Yeni bilgiler üretmek insanlık tarihinde ne yazık ki, mutluluk unsuru olarak kabul edilmemektedir. Her yeni bilgi sahibine yeni sorumluluklar getirmiştir. Her yeni şey, mevcut paradigmalara uygun olmadığından bireyler tarafından şüphe unsuru olarak görülmektedir. Bilgiler, birlikte yaşam alanında mutluluk kaynağı olacak şekle dönüştürülmelidir.

Sürdürülebilir bir denklik, ihtiyaçlarını gidererek mutluluklarını sürdürmek isteyen bireylerin, birlikte yaşam alanında yaşanan her değişimini birbirleriyle paylaşmaları anlamını taşır.

Bilgiye daha fazla sahip olan bireylerin, estetik, duyarlılık ve algılamaları diğer bireylere göre farklılıklar göstermesi beklenir. Bir ressamın doğaya, bir doktorun insanın anatomisine, bir annenin evladına ve bir şairin kelimelere

bakışı farklılıklar gösterecektir.

Estetik anlayışında yaşanan farklılıklar dengenin bozulmasının bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Eğer yemek yerken ağzı açmadan küçük lokmalarla yenilmesi gerektiği estetiğine sahipseniz, büyük lokmalarla bütün dişlerini göstererek yemek yiyenlerle birlikte olmak size mutluluk vermeyecektir. Örneğimizde olduğu gibi birlikte yaşam alanındaki mutluluğu çoğaltmak istiyorsak, birlikteki estetik anlayışını da geliştirmeliyiz. Gelişim denkliğin bozulmasını engelleyeceği gibi, bizi de “Sürdürülebilir Denklik Paradigmasına” taşıyacaktır.

Bireysel tercihlere ve bireylerin özgün iradelerine önem veren bir estetiğe sahip iseniz, kendi yerimize karar verildiği ve tercihlerinizin önem vermeyen bireylerle birlikte yaşanılması size mutluluk vermeyecektir. Düşün gelişimine paralel olarak paradigmalarımızı da güncelleştirmeliyiz.

Soru sormak suç olmaktan çıkarılmalıdır. Bireyler kendilerini rahatsız eden konularda sıkıntı sebeplerini diğer bireylerle paylaşmalıdır. Ayrıca deneyimlerin paylaşılmasının doğru olacağı bir paradigma birlikte yaşam alanında geliştirilmelidir.

Birlikteliklerde bilgilerin içe konuşulduğu, paylaşıldığı ve deneyimlerin geliştirdiği ortak havuzlara Yeni Estetik Paradigmalarla ulaşılabilir.

EŞ PARADİGMASI

Evlilikte başarı, aranan niteliklere sahip insan bulmaktan çok, aranan niteliklere sahip insan olmaktır.

Helen Rowland

Evli insanların bir çok çatışma yaşadığını biliyorum. “Peki eşler neden çatışma yaşarlar ve neden boşanırlar?”

Aslında eşler farkında olsalar da olmasalar da bir eş paradigmasına sahiptirler. Sahip oldukları eş paradigmasına “iyi” anlam yüklerken, dışındakilere “kötü” anlam yüklemektedirler. “Her yiğidin gönlünde bir aslan yatar.” atasözü burada hatırlanabilir.

Yeni esnek paradigmaya ulaşabilmek için öncelikli olarak zihnimizdeki eş paradigmasının ne olduğunu fark etmeliyiz. Bu gerçekliği ifade edebilmeliyiz. Ayrıca, eşimizin bizim paradigmamıza uymak gibi bir zorunluluğu yoktur. Fakat evlilik yolcuğuna bu paradigmaları konuşarak çıkmışsanız, bunları bir hak olarak eşinizden isteyebilirsiniz.

Eşimizin birlikte yaşarken geliştirdiği düşünceler ve davranışlar kendisinin özgür iradesiyle tercih ettiği öznel düşünce ve kararlarıdır. Paradigmasıdır. Bu paradigma eşimizin estetik anlayışının da bir göstergesidir. Bu davranışları algılayan diğer eş, zihnindeki “iyi eş paradigması” ile davranışları kıyaslar. Bu kıyaslama sonucunda, davranışla paradigma örtüşüyorsa hiçbir sorun yaşanmaz. Fakat örtüşmüyorsa birlikte yaşamda çatışmalar ve mutsuzluklar yaşanmaya başlanır.

Eşler burada başka bir yanılgıya düşmektedir. Sonuçtaki davranış konuşmaktan, sonucun sebebi göz ardı edilebilmektedir. Sebep ve sonuç aynı karede görülmeye çalışılmalıdır. Bu ise bizi bir önceki paragrafa götürecektir.

Böyle bir çatışmada hangi taraf haklıdır? Bence her iki taraf da haklıdır. Ama özgür iradesiyle davranış tercih eden birey daha haklıdır. Bu haklılık diğer eşin rahatsızlığını görme hakkını gerektirmemelidir. İki taraf da paradigmalarını birlikte yaşam alanında mutluluk kaynağı olacak yeni esnek

paradigmaya çevirmelidirler.

Davranış sonucunda paradigması ile sorun yaşayan eş, paradigmasını esnettiği zaman eşiyle birlikte, iyi eş paradigmasını karşılayacak bir birlikteliğe doğru yavaş yavaş bir yolculuğa başlayabilir.

Birlikte mutlu olmak için bir çok ve güzel çözüm önerileri bulunabilir. Bence en iyi çözümlerden biri, rahatsızlık duyan kişinin eşine davranışının kendisinde meydana getirdiği rahatsızlığı, kızgınlık ve hiddet içermeyen cümleler ile söylemesidir. Eşinin tercihinə saygı duyduğunu ifade etmeli ve kendi alanı ile kesişen kısımlarını bir daha gözden geçirmesini rica etmelidir.

Konuşma sürecinde, tercih ve tercih edilen davranış kötülenmemelidir. Sadece meydana getirdiği sıkıntılar konuşulmalıdır. Değiştirilmesi kesinlikle istenilmemelidir. Bireylerin, özgür iradeleriyle gerçekleştirdikleri davranışlarına müdahale edilmesinden rahatsız olacakları düşünülmelidir.

Davranış, oluşturulacak yeni esnek paradigma yönünde değiştirilmezse eşler arasındaki çatışmalar da sürecektir. Oluşturulan paradigmada hangi eşin istediğinin olduğu önemli değildir. Önemli olan birlikte yaşam alanında mutluluk getiren Yeni Esnek Paradigmaların oluşturulmasıdır.

PARAGRAF PARAGRAF DENEMELER

Birlikteliklerin gelişmesinde, çürümesinde temelinde yöneticilerin tavırları yatar.

Atatürk

- Birliktelikte sürdürülebilir bir kalite için bireysel öneriler çok önemlidir. Bu önerilerin kabul edilmesi, üst kademe yöneticilerine bağlıdır. Eğer birliktelik kültüründe üretime katkıda eşitlik yoksa veya var olduğu sanılıyorsa birliktelikte yeni öneriler, sadece üst kademe yöneticilerden beklenir. Yoksa öneriler reddedilir.
- Bence günümüzde en büyük misyon, bireylerin kendilerini fark etmelerini, geliştirmelerini sağlamak yada bireylerin bu alandaki çalışmalarına kuvvet verecek bir şekilde çalışmaktır.
- Bireyin sahip olduğu gizil güçlerini unutması, unutkanlıkların en kötüsüdür.
- Birliktelik belirli amaçları gerçekleştirilmek için bireyler tarafından kurulur. Fakat bireyler, birliktelik amaçlarını gerçekleştirirken davranışlarına kendi paradigmalarını katarlar. Bireysel paradigmaların farklılığı birliktelik içi iletişim çatışmalarına sebep olabilir. Bireyler, birliktelik amaçlarından sapma gösteren bireyleri değişik şekillerde uyarırlar. Bireyler, uyarılar doğruysa dersler çıkarır ve kendisini yeniler. Yanlışsa, bireylerde uyandırdığı bu fikirlerin sebeplerini araştırarak, doğru anlaşılma yolunda kendisini yeniler. Her iki halde de, birlikte yaşayan bireyler karlı çıkarlar.
- Birliktelik içerisindeki her bireyin bir meslek ismiyle tanımlanan bir rolü vardır. Aynı zamanda bu bireylerin ortak olarak isimlendirileceği bir rolleri daha vardır. Bu da birbirleri arasındaki “Başarı, Mutluluk ve Birlikteliği Sağlama” rolüdür. Birliktelik içerisinde roller belirgin olduğundan kimse kimseye karşı bilgiçlik taslamamalıdır. Çünkü herkes birbirini tenkit edip mutsuzluk doğurmaktansa, birbirine yoldaş ve rolünü tamamlamaya yardımcı

olmalıdır. Bir birliktelikte, kendini beğenme ve ego merkezli bir kültür oluşursa, bireyler kendilerini doğru, diğerlerini yanlış algılar. Böyle bir birliktelik kültüründe ise başarı, mutluluk ve birlikteliği sağlamak olanaksızdır. Mutluluk ve birliktelik yerini, rekabet ve mutsuzluğa bırakır. Ve rollerin yerine getirilmesi de olanaksızlaşır.

- Birliktelik kültürünü geliştirmek için öneriler:
 1. Esnek hareket etmeliyiz. Yani kendi düşünce ve davranışlarımıza güvenerek rolümüzü gerçekleştirmeliyiz. Fakat başkalarının düşünce ve davranışlarının, zıtlığı ve eleştirisi, ne sahip olduğumuz düşüncelerin yanlış olduğunu ne de diğer düşüncelerin yanlış olduğunu gösterir. Bireyler, böyle zamanlarda kelimelerde boğulmamalıdır. Birbirimize fikirlerimizi olgunlaştırmak ve ortak bir dil oluşturmak için katkılarda bulunmalıyız.
 2. Birliktelik içinde, bireyler hangi rol ve düşüncede olursa olsun, mutluluğa ve birlikteliğe sebep olacak birçok birlik ilişkileri bulunduğunu düşünülmelidir.
 3. Her rol sahibi, bireyler arası iletişim ve mesleğine ilişkin düşüncelerinin mutluluk verici olduğuna inanmalıdır. Fakat birlikteliğin mutluluğunu bu tek düşünceye mahkum etmemelidir. Ön yargı paradigmasından kurtularak her düşüncenin birlikteliğinin mutluluğuna sebep olacağına inanmalıdır.
 4. Mutlu bir birlikteliğin, yaratıcı düşünebilme ve sürekli değişimin bir sebebi olduğu düşünülmelidir.
 5. Bireyler, zeka ve kabiliyetçe, diğer bireylere göre daha az yeterli olanların bile birliktelikteki mutluluğu yakalayarak başarıya ulaştıklarını görerek, birliktelikteki mutluluğu korumalıdır.

6. Bireyler, paradigmaların ve yenilenmemiş rol tariflerinin baskısından kurtulmalıdır.
7. Bireyler, hem kendi rollerinin gereğini, hem de mutluluk rolünün gereklerini yerine getirmelidirler.

Bireyler özellikle üst kademe yöneticileri, birliktelik birliği ve mutluluğu için, birbirlerinde kusur aramamalıdır. Bireysel kusurlar, mesleğe ve işe yönelikse, bireyler sadece davranışın ürüne etkisini tartışmalıdır. Kusurlar, mesleğe ve işe yönelik değilse, birlikte yaşam kültüründe oluşturulacak kabul alanları belirlemek ve sürekli yenilemek düşüncesi ile tartışılmalıdır. Kusurların, bize ve birliktelikteki kabul alanlarına göre kusur kabul edildiği unutulmamalıdır. Kusurlar, bireylerin karakter yapılarından ayrı olarak değerlendirilmelidir. Kusur eleştirilmeli fakat kişilik eleştirilmemelidir. Bireyler, haklı yada haksız dahi olsalar, birliktelik içi mutluluğunun korunabilmesi için kusurlarında ben merkezli tutum sergilememelidirler.

Birliktelikte bireylerin değişik sorunları olması doğaldır. Birliktelikte gücün paylaşılması olarak da bu sorunlar adlandırılabilir. Bireyin hem kendisinden hem de birliktelikte gücün paylaşımından kaynaklanan değişik maddi ve manevi sorunları vardır. Bireyin maddi sorunlarına, bireysel gereksinimlerin çokluğuna karşın kaynaklarının azlığı ve psikolojik, biyolojik hastalıklar kaynaklık etmektedir. Bireylerin önemsenmemesi, aile ve birliktelikte iletişim çatışmaları ve problemlerin çözülmemesi de bireyin manevi sorunlarına kaynaklık etmektedir. Maddi ve manevi sorunları azaltılması için bireylerin birbirlerini dinlemesi, örnek olması, iletişim sürecinde eşit olunması, sorunların hep birlikte çözülmesi, rol, düşünce ve davranışlarının tartışılmasında empati kurulması önemli bir yer tutmaktadır.

- Birliktelik kültüründe, iletişim ve düşünceleri zenginleştirmeyen tartışma hakimse, bireyler birlikte olumlu hareket edemezler.
- Birlikteliğe ait işler, insanın önemi ve değeri ile mukayese yapıldığında, “hiç” hükmündedir.
- Birliktelikteki rollerin öncesi, birlikte karar verilen düşünceler ve neticesi bireylerin mutluluğu ile kaliteli üründür. Birliktelikteki mutlu bireyler, kendi rollerini bilip başkalarının rollerini müdahale etmezler ve birlikteliğin daha iyi gitmesi için diğer rollerle ilgili görüşlerini “ortak gelecek havuzu” na atar.
- Birliktelikteki en büyük mutsuzluk kaynaklarından biri, birlikte çalışmanın sonucunda elde edilen bütün başarının bir bireye yada üst kademe yöneticilerine dayandırılmasıdır. Bu şekilde yaşanan mutsuzlukların, birliktelik motivasyonunu ve ürün kalitesini etkilememesi düşünülemez. Başarı, ürüne etkisi oranında bütün bireylere pay edilmelidir.

ÖZ DEĞERLENDİRME

Sahip olduğumuz dostların, birlikteliklerin, olayların ve kelimelerin bizim için ne anlamlara geldiğinin keşfedilmesi gerekmektedir. Çünkü aynı dili konuşmamıza rağmen anlamamıyorsak; dostları, birliktelikleri, olayları ve kelimeleri farklı anlamlandırıyoruz demektir. Bu ise mutsuzluk, çatışma ve değişememe anlamına gelir.

Birlikte değişmek, çatışmasız bir yaşam yada çatışmaları uzatmadan çözmek ve mutluluklara yelken açmak için paradigmalarımızın farkına varmalıyız.

SONUÇ BÖLÜMÜ

DEĞERLİ OKUR..

Benim bütün ilgim gelecektedir, çünkü hayatımın geri kalanını orada geçireceğim.

Charles F. Kettering

Genel olarak bu kitapta, bireylerin yaşama isteklerinin önünün açılması gerektiği konusundaki fikirlerimi benimle paylaştınız. Bunun için sonsuz teşekkür ediyorum.

Özgür iradenin tercihleriyle yaşam inşa etme, sınırlandırıl-

mama, aidiyetlerin sadece bireyi geliştirmeye yönelik olabileceği, iletişim ve empatinin yaşam mutluluğumuzda önemli yer tuttuğu, toplumsal yaşamın hangi kesiminde olursak olalım bir hiyerarşi içerisinde olduğumuzu ve bunu unutmamız gerektiği, sürekli esnek paradigmalara sahip olmayı, yeni başlangıçlarda sahip olduğumuz iyilerin fark edilmesi gerektiği ve değişik paradigmaların yaşamımızda etkili olduğu, mesajlarını paylaştığımızı ümit ediyorum.

Başkalarının tanımladığı ve sınırladığı bir özgürlükten ayrı da olsa kendi tanımladığımız ve kendimizin dahi sınırlandırmadığı bir yaşam yolculuğu biletini aldığınız düşüncesi ile sevgi ve saygılarımı sunuyorum.

İyi yolculuklar..

KAYNAKÇA

- D., Pennac, Çev: Kandemir, M., Roman Gibi, Metis Yayınları, 1998.
- Ö., Aytaç, 21. Yüzyıl Bilgi Çağında Polisin Vizyonu.
- N. S., Durak, Friedrich Nietzsche, Yayınlanmamış Makale.
- A. P., Keith, Çev: Soydemir C., Kusursuz Nihalist, Ayrıntı Yayınları, 1998.
- G., Şaylan, Postmodernizm, İmge Kitapevi Yayınları, Ankara, 1999.
- O., Arnoba, Deccal, Hil Yayınları, 1998.
- Peynirim Kim Çaldı
- Martı
- Simyacı
- J. Rifkenbary, (Çev: Ulaş KAPLAN), Mazeret Yok, Sistem Yay., İstanbul, 1998 (1. Baskı).
- G. R. Sullivan, M. V. Heper. (Çev. A. B. Dicleli). Umut Bir Yöntem Olamaz. Boyner Holding Yayınları, İstanbul, 1997.
- Öğrenen Organizasyonlar, KalDer, 1997.
- P. Senge, The Fifth Discipline: The Art and Practice of Learning Organization, Random House, Australia, 1992.
- D. Cüceloğlu, İçimizdeki Biz, Sistem Yay., İstanbul, 1998 (19. Baskı).
- R. H. Rosen (Çev: Gündüz BULUT), İnsan Yönetimi, Mess Yay., İstanbul, 1998.
- D. Cüceloğlu, İyi Düşün Doğru Karar Ver.
- D. Cüceloğlu, Yetişkin Çocuklar.
- F. Baymur, Genel Psikoloji. İnkılap Kitapevi, İstanbul, 1994, (11. Basım).
- Ü. Dökmen, İletişim Çatışmaları ve Empati. Sistem Yayıncılık, İstanbul, 1996, (4. Basım).
- J. Mulligan, Kendinizi nasıl yönetirsiniz?.
- Y. Özer, İletişim Faciası, Hürriyet (İnsan Kaynakları), 28/06/1998.
- A. K. Özer, İletişimsizlik Becerisi. Varlık Yayınları, İstanbul, 1995.
- H. Lafollette, (Çev: F. Lekesizalın) Kişisel İlişkiler, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1997.

- T. Gordon, (Çev: E. Aksay) Etkili Öğretmenlik Eğitimi, Sistem Yay., İstanbul, 1998 (2. Baskı).
- D. Cüceloğlu, Savaşçı.
- M. Kazancı, Halkla İlişkiler, Turan Kitapevi, Ankara, 1997 (2. Baskı).
- E. Yılmaz, Hukuk Sözlüğü. Yorum Matbaacılık - Yayıncılık, Ankara, 1982, (2. Basım).
- Devlet Memurları Kanunu (madde 36), Seçkin Yayınevi, 1996.
- J. L. Freedman, D. O. Sears, J. M. Carlsmith. (Çev. A. Dönmez) Sosyal Psikoloji, İmge Kitapevi, Ankara, 1993.
- Bilim ve Teknik, Kasım 1996, Sayı 348.
- D., Cüceloğlu, Yeniden İnsan İnsana.
- Okul Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayınları, Milliyet-1997.
- T. Gordon, Etkili Öğretmenlik Eğitimi (EÖE), Sistem Yayıncılık.
- Tülay Üstündağ, Yaratıcı Drama Ders Notları.
- E., Durkhiem, İntihar, Toplumbilimsel İnceleme, Ankara, 1986, Çev: S. Ozan-kaya.
- N. Osmay, Düşünce Atlası, Ankara, 1994, Çark Kitapevi Yayınları..

"Bakın işte, şimşegin habercisi benim ve buluttan düşen
ağır bir damlayım. Bu şimşegin adı ise; Üstüninsan."

Zerdüşt bu sözleri söyleyince yeniden halka baktı ve sustu.
"Dikilmiş duruyorlar orada," dedi gönlünce, "İşte gülüyorlar;
anlamıyorlar beni, bu kulaklara göre ağız değilim ben"

"Gözleriyle işitmeyi öğrensinler diye kulakları patlatmak mı
gerek önce? Yalnız kekemeye mi inanırlar yoksa?"

F.W.Nietzsch

(Zerdüşt böyle buyurdu, Nietzsche, Çev:Osman Derinsu,
Varlık Yayınları, İstanbul, 1999, S:22)

Bu kitap Üstüninsan olma yolunda yıllar öncesinden
gelen mesajları anlayarak yaşamak isteyenlerindir.

ISBN:975-8546-05-8

9 789758 546053

Meşrutiyet Cad. Kök Han Kat: 4
No: 2 Kızılay - ANKARA
Tel : 0 312 425 14 26 • Fax : 0 312 418 53 06
E-mail : academyplus@mail.koc.net